

naše práva sú záväzné

Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) prostredníctvom jeho Opčného protokolu.

Naše práva sú záväzné

**Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien
(CEDAW) prostredníctvom jeho Opčného protokolu.**

2. vydanie

International Women's Rights Watch Asia Pacific

International Women's Rights Action Watch Asia Pacific (IWRAP Asia Pacific) je nezávislá nezisková mimovládna organizácia, ktorá má status špeciálnej konzultantky Hospodárskej a sociálnej rady OSN. Prispieva k progresívnej interpretácii a napĺňaniu ľudských práv žien prostredníctvom CEDAW Dohovoru a ďalších medzinárodných ľudskoprávných zmlúv.

Naše práva sú záväzné!

Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) prostredníctvom jeho Opčného protokolu.

Príručka

Táto publikácia je súčasťou celosvetovej kampane na podporu ratifikácie Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW), ktorú iniciovala IWRAP Asia Pacific s cieľom naštartovať spoločenské zmeny, poskytnúť nápravu obetiam diskriminácie, zlepšiť chápanie práv a povinností stanovených v dohovore a prispieť k progresívnej interpretácii štandardov nediskriminácie a rovnosti.

© **IWRAP Asia Pacific 2008**

International Women's Rights Action Watch Asia Pacific

80-B Jalan Bangsar

59200 Kuala Lumpur

Malajzia

Tel: (603) 2282 2255; Fax: (603) 2283 2552

E-mail: iwraw-ap@iwraw-ap.org

Webová stránka: <http://www.iwraw-ap.org/>

Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať bez písomného súhlasu IWRAP Asia Pacific.

ISBN 978-983-43654-5-5

Obálka, dizajn & layout: Ezrena Marwan

Layout druhého vydania: Michael Voon

Tlač: TM Graphic Sdn. Bhd.

Predslov

Na počiatku 90-tych rokov začali zástankyne a zástancovia ľudských práv žien rozvíjať aktivity na ustanovenie Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Výsledkom bola jasná artikulácia potreby ustanoviť k dohovoru mechanizmus podávania sťažností. Táto požiadavka bola prednesená na Svetovej konferencii OSN o ľudských právach v roku 1993 vo Viedni a na Svetovej konferencii o ženách v roku 1995 v Pekingu. Po ich skončení prispeli zástankyne a zástancovia ľudských práv žien k príprave Opčného protokolu a stáli na čele úsilia, aby sa tento dokument ratifikoval na úrovni národných štátov. Ženské hnutie zohrávalo kľúčovú rolu vo všetkých fázach tohto procesu a jeho rola je stále veľká. K januáru 2008 ratifikovalo protokol 90 štátov (takmer polovica zmluvných štátov dohovoru). Potvrdili tým svoju vôľu riadiť sa normatívnymi štandardmi dohovoru a plniť si svoje záväzky voči implementácii dohovoru tým, že umožnia, aby sa porušenia ľudských práv žien zviditeľnili prostredníctvom nového mechanizmu podávania sťažností. V ostatných rokoch sa využívanie protokolu zvýšilo: doteraz sa CEDAW Výbor zaoberal desiatimi oznámeniami a jedným vyšetovaním. Tieto rozhodnutia prispeli k lepšiemu pochopeniu princípov rovnosti a nediskriminácie a tiež k rozvoju právnej vedy a teórie o ľudských právach žien.

Napriek týmto úspechom je potreba ďalšieho šírenia informácií o strategickom využití protokolu pri presadzovaní ľudských práv stále aktuálna a je potrebné zabezpečiť, aby jeho mechanizmy využívalo čoraz väčšie množstvo žien. Táto publikácia má za cieľ posilniť jestvujúce úsilie spojené s ratifikáciou a efektívnym využívaním protokolu na úrovni národných štátov. Venujeme ju ženám a mužom, ktoré a ktorí sa o to aktívne zasadujú. Publikácia obsahuje praktické informácie a návody, ktoré môžu použiť vládni činitelia a činiteľky, inštitúcie a MVO a všetky ženy a všetci muži podporujúci ľudské práva žien. Ďalším cieľom tejto publikácie je priniesť dodatok informácií na podporu celostného prístupu k výskumu, vzdelávaniu a advokačným aktivitám súvisiacim s dohovorom a jeho Opčným protokolom. Dúfame, že s rastúcimi vedomosťami a odbornosťou budeme pokračovať v príprave ďalších podobných materiálov.

Toto je druhá dotlač anglickej jazykovej verzie príručky o Opčnom protokole k dohovoru „Naše práva sú záväzné! Obhajoba implementácie Dohovoru odstránení všetkých foriem diskriminácie žien prostredníctvom jeho Opčného protokolu“, ktorú vydala organizácia IWRAW Asia Pacific.

Chceli by sme poďakovať Nórskej agentúre pre rozvojovú spoluprácu (NORAD) za to, že umožnila vznik tejto publikácie. Tiež ďakujeme HIVOS Holandsko za podporu iných iniciatív „Globálnej kampane za ratifikáciu a využívanie Opčného protokolu“.

Dúfame, že publikácia pomôže ženám na celom svete v úsilí požadovať napĺňanie svojich práv.

IWRAW Asia Pacific

Obsah

Predslov v

Pod'akovanie xi

Skratky xii

Úvod xiii

Časť A: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a jeho Opčný protokol

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien 2

Text dohovoru 2

Všeobecné odporúčania 3

Hlavné princípy 4

Princíp „substantívnej rovnosti“ 4

Princíp „nediskriminácie“ 5

Princíp „záväzku štátu“ 6

Dialóg CEDAW Výboru s vládami zmluvných štátov a úloha MVO 8

Dohovor ako nástroj zmeny: príležitosti a výzvy 9

Opčný protokol k dohovoru 12

Pozadie 12

Podávanie oznámení a vyšetrowanie 13

Podávanie oznámení 14

Vyšetrowanie 17

Nápravné opatrenia a odporúčania 20

Pri oznámení 20

Pri vyšetrowaní 21

Dopady 21

Administrácia 22

Často kladené otázky 23

Podávanie oznámenia 23

Vyšetrowanie 29

Všeobecné otázky 30

Pracovné listy

Naše práva sú záväzné! Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien prostredníctvom jeho Opčného protokolu. Príručka

Pracovný list 1: Porozumieť diskriminácii – článok 1 dohovoru 33

Pracovný list 2: 10 vecí, ktoré by ste mali vedieť o dohovore 35

Pracovný list 3: 10 vecí, ktoré by ste mali vedieť o CEDAW Výbore 37

Pracovný list 4: Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien 39

Pracovný list 5: Analýza porušovania ľudských práv žien optikou dohovoru 41

Pracovný list 6: Podávanie oznámení – diagram 43

Pracovný list 7: Vyšetrovanie – diagram 45

Pracovný list 8: Príklady z praxe 47

Časť B: Vlády a proces ratifikácie Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Výhody ratifikácie 52

Mylné predstavy o protokole 54

Keď sa štát stane zmluvnou stranou Opčného protokolu 59

Príklady ratifikačného procesu 61

Úloha vlády a parlamentu 63

Pracovný list

Pracovný list 9: Prečo by mali vlády ratifikovať protokol alebo k protokolu pristúpiť 65

Časť C: Ako zlepšiť obhajobu a využitie Opčného protokolu

Všeobecné hľadisko 68

Tipy pre MVO k ratifikácii dohovoru 69

Viac než ratifikácia: Strategické využitie protokolu 71

Výhody a nevýhody využitia medzinárodného mechanizmu 72

Tipy pre MVO k využívaniu Opčného protokolu 73

Riešenie etických otázok: Usmernenia pre MVO 74

"Naše práva sú záväzné!" :

Celosvetová kampaň na podporu ratifikácie a používania protokolu 78

Pracovné listy

Pracovný list 10: Rady týkajúce sa prekladania sťažností v zmysle postupov pri podávaní oznámení a pri vyšetrovaní podľa Opčného protokolu 81

Pracovný list 11: Pokyny pre podávanie informácií - postup pri podávaní oznámení 83

Naše práva sú záväzné! Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien prostredníctvom jeho Opčného protokolu. Príručka

Pracovný list 12: Pokyny pre podávanie informácií - postup pri vyšetovaní 85

Dodatky

Dodatok 1: Slovníček kľúčových ľudsko-právnych pojmov 88

Dodatok 2: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien 93

Dodatok 3: Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien 105

Dodatok 4: Procesný poriadok k Opčnému protokolu 111

Dodatok 5: Signatárske a zmluvné štáty Opčného protokolu 123

Dodatok 6: Ďalšie materiály týkajúce sa Opčného protokolu 127

Pod'akovanie

Táto publikácia je druhým vydaním anglickej jazykovej verzie príručky o používaní Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien s názvom „Naše práva sú záväzné! Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien prostredníctvom jeho Opčného protokolu“, ktorú vydala organizácia IWRAW Asia Pacific. Je výsledkom spolupráce medzi IWRAW Asia Pacific a hlavnými partnermi jej celosvetovej kampane na podporu ratifikácie a používania Opčného protokolu. K príprave tejto publikácie prispelo veľa ľudí a im všetkým patria naše srdečné poďakovania. Výskum uskutočnila a predbežnú verziu publikácie zostavila Ana Elena Obando, bývalá členka Konzultačnej skupiny pre celosvetovú kampaň na podporu protokolu a konzultantka tohto projektu v prvej fáze jeho prípravy. María Herminia Graterol, referentka pre medzinárodné advokačné aktivity IWRAW Asia Pacific, mala primárne na starosti aktualizáciu a prípravu pôvodného rukopisu. Táto publikácia však obsahuje aj materiály, ktoré pripravila IWRAW Asia Pacific a členovia celosvetovej kampane. Obzvlášť chceme poďakovať profesorku Donne Sullivan a Shanthi Dairiam za ich postrehy a podnety. Poďakovanie tiež patrí bývalým i súčasným členkám a členom konzultačnej skupiny pre celosvetovú kampaň. Všetky a všetci s odhodlaním prispeli k nášmu spoločnému úsiliu a poskytli nášmu tímu neoceniteľnú podporu a motiváciu. Chceli by sme vyjadriť svoje poďakovanie aj našim kolegyniam a partnerkám, ktoré prispeli poskytnutými informáciami alebo nám pomohli iným spôsobom. Boli to najmä Caroline Lambert, Brenda Campbell, Laboni Amena Hoq, študentky a študenti na International Human Rights Law Clinic na New York University School of Law (2000/2001) a Angela Kuga Thas. Celkovú koordináciu a prípravu tejto publikácie realizoval tím IWRAW Asia Pacific.

Skratky

Dohovor

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

CEDAW Výbor

Výbor pred odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien

MMVO

Medzinárodná mimovládna organizácia

MVO

Mimovládna organizácia

OHCHR

Kancelária vysokého komisára OSN pre ľudské práva

Protokol

Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

OSN

Organizácia Spojených národov

Úvod

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien je medzinárodná ľudskoprávna zmluva. Je to komplexný dokument o právach žien, ktorý zabezpečuje ženám rovnosť a slobodu vo verejnom a súkromnom živote. Dohovor sa tiež zaoberá prepojeniami medzi svetmi žien: ich rodinou, prácou, kultúrou, náboženstvom atď. a uznáva, že postavenie žien v spoločnosti je odlišné kvôli ich identite, rase, etnicite, triednej príslušnosti, zamestnaniu, veku alebo iným charakteristikám. Ďalším dôležitým aspektom dohovoru je postulát, že za napĺňanie ľudských práv žien nesú zodpovednosť ich príslušné národné štáty. Najdôležitejším rozmerom dokumentu je, že dohovor nielen garantuje práva, ale má aj svoje praktické využitie - je to plán, na základe ktorého sa môžeme domáhať svojich práv.

Napriek jeho významu je nutné priznať, že implementácia dohovoru je pre jej zástankyne a zástancov neustálou výzvou. Aj napriek stálym pokusom presadzovať princípy rovnosti a nediskriminácie je porušovanie ľudských práv žien vo všetkých spoločnostiach a kultúrach stále rozsiahle. Okrem toho, práva žien sú miestami neuznané: zákony, politiky a sociálna prax v niektorých štátoch nepriznávajú ženám ich práva. Preto je nutné presadzovať ľudské práva žien a čo najviac zvýšiť povedomie žien o ich ľudských právach. Ženy, ktoré svoje ľudské práva poznajú, sa ich môžu dožadovať a vyhľadávať nápravu, ak sa stanú obeťami diskriminácie.

Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien sa dá využiť ako nástroj spoločenskej zmeny, keďže poskytuje ženám možnosti, ako ďalej podporiť rozvoj a aplikáciu ľudskoprávných štandardov.

Protokol je samostatná zmluva umožňujúca ženám, ktorým ich národné štáty nezabezpečili prístup k spravodlivosti, aby sa dožadovali napĺňania svojich práv na medzinárodnej úrovni. Tento nástroj umožňuje medzinárodnej rade nezávislých expertiek a expertov monitorujúcich dodržiavanie dohovoru (CEDAW Výbor) posúdiť jednotlivé sťažnosti a viesť vyšetovania vážnych a systematických porušení ľudských práv žien.

Opčný protokol má predpoklady stať sa efektívnym prostriedkom na zabezpečenie celkovej implementácie dohovoru. Keďže táto zmluva nestanovuje nové práva, ale vytvára mechanizmy na uplatňovanie práv garantovaných dohovorom, je zábezpekou, že štáty ponesú zodpovednosť za efektívnu implementáciu dohovoru. Jasné chápanie princípov a práv obsiahnutých v dohovore je teda dôležité.

Opčný protokol mení dynamiku zmluvne stanovených ľudských práv, lebo ženám, ktoré zakúsili diskrimináciu, vytvára priestor, v ktorom môžu hľadať nápravu a spravodlivosť na medzinárodnej úrovni. Dá sa povedať, že postup pri predkladaní oznámenia dáva ženám možnosť ovplyvniť medzinárodný monitorovací proces tým, že upozornia CEDAW Výbor na prípady diskriminácie, ktorými je nutné sa zaoberať. Vďaka prístupu k nástrojom Opčného protokolu sa ženy stávajú aktívnejšími účastníkmi implementácie práv vyplývajúcich z dohovoru. To umožňuje CEDAW Výboru formulovať konkrétnejšie odporúčania, týkajúce sa záväzkov národných štátov a tiež lepšie objasniť význam konkrétneho článku dohovoru. MVO dostávajú ďalší nástroj, ktorý môžu využiť pri svojom úsilí o napĺňanie ľudských práv, zatiaľ čo štáty majú jasnejšie odporúčania vzťahujúce sa k ich záväzkom. Týmto protokolom pomáha prepojiť prísľuby dohovoru s realitou zákonov, politik a praxe národných štátov.

Cieľom tejto príručky je podporiť proces smerujúci k ratifikácii a efektívnemu využívaniu Opčného protokolu. Využijú ho najmä zástankyne a zástancovia ženských práv (MVO, akademické inštitúcie, jednotlivé ženy a muži atď.), ako aj vlády, ktoré chcú naplniť svoje záväzky plynúce z dohovoru. Táto publikácia bola špecificky navrhnutá, aby ponúkala informácie a materiály, ktoré je možné využiť na efektívnejšiu implementáciu dohovoru na úrovni národných štátov. Španielska, francúzska, ruská a arabská verzia budú dostupné na www.iwraw-ap.org

- Časť A obsahuje všeobecný prehľad o dohovore a Opčnom protokole. Podčiarkuje a vysvetľuje ustanovenia, základné princípy a postupy týchto dvoch mechanizmov ako

nástrojov sociálnej zmeny.

- Časť B obsahuje detailné informácie o právnych, politických a strategických rozmeroch rozširovania ratifikácie protokolu.
- Časť C sa zameriava na vylepšenie presadzovania a využitia protokolu: Obsahuje praktické informácie a zameriava sa na politické a etické otázky, na ktoré by mali MVO využívajúce tento protokol brať ohľad. Obsahuje aj informáciu o globálnej kampani za ratifikáciu a využitie Opčného protokolu.

Na konci každej časti je sada pracovných listov.

Naše práva sú záväznú! Obhajoba implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien prostredníctvom jeho Opčného protokolu. Priručka

Dohovor (CEDAW)¹

Dohovor prijalo Valné zhromaždenie OSN 19. decembra 1979. Dohovor je jednou z najviac ratifikovaných medzinárodných ľudsko-právnych dohôd – k augustu 2006 ho ratifikovalo 185 štátov. Ratifikáciou dohovoru sa štáty zaväzujú implementovať jeho štandardy na úrovni štátu. Toto je jedna z mnohých predností dohovoru: je dohodou, pri ktorej sa dosiahol globálny konsenzus, a teda odráža normatívne štandardy aplikovateľné na ľudské práva žien vo všetkých častiach sveta.

Ustanovenia dohovoru zahŕňajú všetky oblasti života žien a vychádzajú z princípov rovnosti, nediskriminácie a povinností štátu. Dohovor načrtáva prístupy k odstraňovaniu prekážok na dosiahnutie rovnosti a poukazuje na potrebu vytvárania podmienok vedúcich k napredovaniu žien. Premosťuje rozdiely medzi občianskymi, politickými a socio–ekonomickými právami a nariaďuje opatrenia na úrovni tvorby legislatívy a politik, zabezpečujúce ľudské práva žien. CEDAW Výbor ako orgán zložený z 23 nezávislých expertiek a expertov dohliada na efektívnu implementáciu dohovoru.

Text dohovoru

Dohovor definuje diskrimináciu žien a načrtáva opatrenia, ktoré majú štáty prijať vo verejnej aj súkromnej sfére na jej ukončenie.

Štruktúra dohovoru:

- Článok 1: uvádza definíciu diskriminácie ako priamej alebo zámernej a nepriamej a nezámernej. Upozorňuje na to, ako je skúsenosť žien s diskrimináciou spojená s ideami o ženskej podriadenosti a nerovnosti.
- Články 2-4: načrtávajú povinnosť zmluvných štátov ustanoviť opatrenia na úrovni tvorby legislatívy a politik smerujúcej k eliminácii diskriminácie vrátane dočasných zvláštnych opatrení a iných foriem afirmatívnej akcie.

¹ Informácie v tejto sekcii sú upravené z tréningovej príručky IWRAW Asia Pacific *Building Capacity for Change* (doplnené vydanie 2008, ISBN: 978-983-43654-2-4) a z webovej stránky IWRAW Asia Pacific www.iwraw-ap.org.

- Článok 5: rozoznáva negatívne dopady spoločenských a kultúrnych praktík a zvykov, ktoré sú založené na ideách „menejcennosti“ alebo „nadradenosti“ jedného z pohlaví alebo stereotypných rodových rolí, spolu s aspektmi súvisiacimi s etnicitou, sociálnym pôvodom, domorodým statusom, telesným postihnutím atď.
- Články 6-16: vymenúvajú rozličné oblasti, v ktorých treba odstrániť diskrimináciu prostredníctvom špecifických opatrení vzťahujúcich sa k všeobecným opatreniam popísaným v článkoch 2-4.
- Články 17-22: uvádzajú detaily ustanovenia a funkcií CEDAW Výboru.

Oblasti, ktorým sa dohovor venuje, zahŕňajú:

- Článok 6: Obchodovanie so ženami a prostitúcia
- Článok 7: Politický a verejný život
- Článok 8: Participácia na medzinárodnej úrovni
- Článok 9: Národnosť
- Článok 10: Vzdelanie
- Článok 11: Zamestnanie
- Článok 12: Zdravotná starostlivosť a plánované rodičovstvo
- Článok 13: Ekonomická a sociálna podpora
- Článok 14: Vidiecke ženy
- Článok 15: Rovnosť pred zákonom
- Článok 16: Manželstvo a rodinné vzťahy

- Články 23-30: Zaoberajú sa prevažne administratívou a procedurálnymi aspektmi súvisiacimi s dohovorom

Všeobecné odporúčania

Všeobecné odporúčania sú autoritatívne prehlásenia CEDAW Výboru týkajúce sa významu ustanovení dohovoru vo vzťahu k právam žien a povinnostiam zmluvných štátov. Popisujú tiež, aké informácie majú obsahovať pravidelné správy o stave implementácie dohovoru. V súčasnosti obsahuje dohovor 25 všeobecných odporúčaní. Tieto sa zaoberajú otázkami súvisiacimi so špecifickými článkami a oblasťami dohovoru. Všeobecné odporúčania napomáhajú analyzovať,

ako sa význam a rozsah ustanovení postupom času rozširoval. Preto je potrebné čítať dohovor a všeobecné odporúčania naraz. Všeobecné odporúčania interpretujú práva progresívne a vytvárajú nové štandardy. Napríklad: hoci sa dohovor špecificky nezaobrá rodovo podmieneným násilím na ženách, CEDAW Výbor jasne zastáva názor, že život bez násilia je základným právom. Prehlasuje, že „[r]odovo podmienené násilie je forma diskriminácie, ktorá vážne narúša schopnosť žien užívať rovnaké práva a slobody ako muži.“² Od zmluvných štátov sa požaduje, aby vo svojich pravidelných správach poskytli informácie o všetkých formách násilia páchaného na ženách, ktoré zahŕňa domáce násilie/násilie v partnerských vzťahoch, sexuálne násilie, vraždy „cti“ a ďalšie diskriminačné praktiky. Toto je príkladom, ako sa prostredníctvom interpretácie práva obsiahnuté v dohovore rozširujú a môžu ďalej rozširovať.

Hlavné princípy³

Rámec, na ktorom je CEDAW založený, vychádza z troch kľúčových princíпов:

Princíp „skutočnej (substantívnej) rovnosti“

Dohovor presadzuje model „skutočnej rovnosti“, ktorý zahŕňa:

- Rovnosť príležitostí
- Rovný prístup k príležitostiam

a

- Rovnosť výsledkov

Základom tohto koncepčného rámca je poznanie, že formálna rovnosť, často sa prejavujúca v rodovo neutrálnom rámcovaní politiky alebo zákona, nemusí byť dostatočná na zabezpečenie rovnakých práv žien v porovnaní s mužmi. CEDAW preto poskytuje štandardy vychádzajúce z názoru, že rozdiely medzi mužmi a ženami – či už založené na biologických (pohlavných) rozdieloch alebo sociálne konštruovaných (rodových) rozdieloch – majú za následok to, že ženy disproporčne zakúšajú nerovnosť a znevýhodňovanie. Dohovor zdôrazňuje dôležitosť „rovnosti

² CEDAW. Všeobecné odporúčanie č. 19 (1992). Znenie všeobecných odporúčaní je dostupné na <http://www.iwraw-ap.org/convention/summary.htm>.

³ Pre podrobnejšie informácie o hlavných princíпов CEDAW vid' <http://www.iwraw-ap.org/convention/principles.htm>.

príležitosti“ v tom zmysle, že ženy majú rovnaký nárok ako muži na prístup k zdrojom svojej krajiny. Tento má byť v prvom rade zabezpečený prostredníctvom rámca zákonov a politik a podporený inštitúciami a ich operačnými mechanizmami. No aj keď sú rovnaká ochrana a rešpektovanie všetkých foriem práv žien garantované právom a politikami, musia všetky zmluvné štáty zabezpečiť odstránenie prekážok naplňania týchto práv. Preto „prístup k rovnosti príležitostí“ je ďalším dôležitým prvkom rovnosti. Dohovor však ďalej zdôrazňuje, že opatrenia zo strany štátov zaručujúce ľudské práva žien musia zabezpečiť „rovnosť výsledkov“. Indikátory pokroku v efektívnej implementácii dohovoru zo strany zmluvných štátov nespočívajú len v tom, čo zmluvný štát robí, ale aj v tom, akú skutočnú zmenu v postavení žien zmluvný štát dosiahol. Rámec dohovoru je založený na korektívnom a substantívnom prístupe k rovnosti. Rozpoznáva, že rovná redistribúcia zdrojov medzi mužmi a ženami si vyžaduje také prístupy podporujúce práva žien, ktoré v tomto procese transformujú nerovné mocenské vzťahy medzi mužmi a ženami. Zmluvné štáty musia preto vytvoriť podmienky umožňujúce odstránenie prekážok, ktoré zabraňujú ženám dosiahnuť rovnosť len preto, že sú ženami.

Preto dohovor tiež rozoznáva to, že sa musí k mužom a ženám pristupovať rozdielne, aby bola dosiahnutá rovnosť výsledkov. Keďže rovnosť musí byť zabezpečená pre *všetky* ženy, sú znevýhodnenia rôznych skupín žien založené na etnickej príslušnosti, národnosti, kaste, náboženstve atď. ďalšou vrstvou, ktorú dohovor berie do úvahy.

Princíp „nediskriminácie“

Dohovor chápe diskrimináciu v jej najširšom zmysle. Usiluje sa o rozoznanie tých druhov diskriminácie, ktoré nie sú zjavné alebo priame. Napríklad upozorňuje na to, že v tých oblastiach, v ktorých sú ženy výrazne znevýhodňované, môže uplatňovanie neutrálneho pravidla, vzťahujúceho sa rovnako na ženy aj mužov, viesť k diskriminácii. Odstránenie všetkých foriem diskriminácie je nevyhnutné na dosiahnutie substantívnej (skutočnej) rovnosti mužov a žien.

Článok 1:

Na účely tohto dohovoru bude výraz "diskriminácia žien" označovať akékoľvek robenie rozdielu, vylúčenie alebo obmedzenie vykonané na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je

narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie alebo uplatnenie zo strany žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti.

Keď sa bližšie pozrieme na túto definíciu, jasne vidíme nasledujúce významy diskriminácie:

- *akékoľvek rozdiely* (napr. ustanovenie, na základe ktorého musia ženy dosiahnuť lepšie študijné výsledky než muži, aby sa dostali na školu technického zamerania)

akékoľvek vylúčenie (napr. zákon zakazujúci ženám prihlásiť sa na vysokú školu)

akékoľvek obmedzenie (napr. politika prevencie znásilnenia, ktorá ženám zakazuje pohybovať sa na verejnosti po 18-tej hodine)

- *v zákone* (*de jure* diskriminácia) alebo *v praxi* (*de facto* diskriminácia)

- *na základe pohlavia* a rodových stereotypov, ktoré sa často prelínajú s diskrimináciou na základe iných sociálnych charakteristík (napr. etnicita, vek, náboženstvo, sociálna trieda atď.)

- *ktorého dôsledkom alebo cieľom*, zámerným či nezámerným, znamená, že dohovor sa najmä zameriava na to, či sa diskriminácia udiala bez ohľadu na to, či bola zámerná alebo nezámerná

- *narušiť alebo znemožniť* uplatnenie práv zo strany žien znamená, že sa vyžaduje dôkaz, že existujú bariéry v prístupe k právam alebo že sú tieto ženám upierané, a tiež sa požaduje návrh spôsobov, akými môžu byť tieto prekážky odstránené, aby bolo zabezpečené napĺňanie všetkých práv obsiahnutých v dohovore.

Ďalšie dôležité body súvisiace s článkom 1 sú:

- V súlade s dohovorom majú byť všetky ženy chránené pred diskrimináciou: nerobí sa rozdiel medzi jednotlivými ženami a skupinami žien. Tiež nesmú byť ženy diskriminované na inom princípe (napr. rodinný stav, etnicita, národnosť, vek, náboženstvo, zdravotný stav alebo sociálny status).

- Dohovor sa usiluje o výkon všetkých ľudských práv na základe rovnosti mužov a žien na princípe substantívnej rovnosti spomenutej vyššie.

- Dohovor sa usiluje o presadenie výkonu všetkých ľudských práv a základných slobôd vo všetkých oblastiach. Neoddeľuje občianske a politické práva žien od ich ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv.

Princíp „povinnosti štátu“

Krajina, ktorá sa stane zmluvným štátom dohovoru, dobrovoľne akceptuje celý rad záväzkov na odstránenie diskriminácie žien a zabezpečenie rovnosti mužov a žien na úrovni daného štátu. Zmluvný štát sa zaväzuje riadiť sa normami a štandardmi dohovoru a podrobiť sa ich preskúmaniu CEDAW Výborom. Týmto spôsobom podporuje medzinárodné spoločenstvo úsilie na úrovni štátu podnietiť zmluvný štát, aby cez legislatívny a politický proces podporoval a efektívne implementoval práva žien obsiahnuté v dohovore.

Analýza článkov 2-4 dohovoru poukazuje na princípy vzťahujúce sa k povinnostiam štátov **vyplývajúcich z dohovoru, ako sú:**

a) Povinnosti prostriedkov a výsledkov (Obligations of means and results)

Ratifikáciou dohovoru berie ne seba zmluvný štát povinnosti prostriedkov a povinnosti výsledkov. Podsekcia článku 2 ilustruje, že od štátu sa požaduje, aby prijal špecifické opatrenia na zabezpečenie dodržiavania dohovoru. Povinnosti štátov však nekončia prijatím týchto opatrení alebo prostriedkov. V skutočnosti sa od štátu žiada, aby prijal akékoľvek potrebné opatrenia na odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien a ustanovenie rovnosti mužov a žien. Preto má štát detailne preskúmať každý z prevažujúcich kontextov a podniknúť efektívne kroky primerané k danej situácii na dosiahnutie výsledkov pri praktickej realizácii práva žien na rovnosť. Toto je povinnosť výsledkov. Táto dvojitá povinnosť je garanciou nielen práv, ale aj ich uplatňovania. Garantuje, že ženy nedostanú buď iba rovnaké prostriedky a zdroje, alebo iba rovnaký prístup. Ďalej zabezpečuje, že rovnosť tak *de jure* ako aj *de facto* je výsledkom štátnej intervencie.

b) Povinnosť rešpektovať, chrániť a naplňať

Povinnosti prostriedkov a výsledkov majú byť ďalej rozpracované ako povinnosti rešpektovať, chrániť a naplňať práva žien. Článok 2 kladie na zmluvné štáty povinnosť ustanoviť politiku

nediskriminácie, prostredníctvom ktorej budú princípy rovnosti zahrnuté do ústavy a legislatívy daných štátov.

Prepojenie medzi ustanoveniami a princípmi dohovoru

Vychádzajúc z princípov nedeliteľnosti, vzájomnej súvislosti a nadväznosti všetkých ľudských práv (občianskych, kultúrnych, ekonomických, sociálnych a politických), všetky ustanovenia dohovoru sa môžu použiť komplexne. Ak sa napríklad zameriavame na reprodukčné zdravie žien v krajine X, aj keď článok 12 a Všeobecné odporúčania CEDAW č. 24 sa priamo dotýkajú práva žien na zdravie a rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti, je tiež dôležité analyzovať vzájomné súvislosti medzi právami žien v rodine (článok 16); potrebou vzdelania a informovanosti (článok 10) a prekážkami, ktorým čelia vidiecke ženy pri prístupe k službám (článok 14). Vo všetkých prípadoch treba brať články 1 a 4 ako zjednocujúce princípy dohovoru. Je tiež dôležité zdôrazniť, že rozšírenie interpretácie ľudských práv o ich rodovú dimenziu je výsledkom aktívneho úsilia žien zviditeľniť svoju skúsenosť s diskrimináciou. Aktivizmus žien zohrával a zohráva dôležitú rolu pri tvorbe rámcov pochopenia rozličných foriem porušovania ľudských práv žien. Z tohto dôvodu budú obhajkyne a obhajcovia práv žien pokračovať v zdôrazňovaní nových dimenzií práv a vynárajúcich sa problémových okruhov, pri riešení ktorých sa môže dohovor komplexne aplikovať.

- Povinnosť *rešpektovať* vyžaduje od zmluvných štátov, aby prestali brániť napĺňaniu práv ukotvených v dohovore (článok 2(d)). To znamená, že zmluvné štáty nesmú konať spôsobom, ktorý porušuje ľudské práva žien. Ľudské práva žien majú byť rešpektované prostredníctvom štátu (a každého verejného úradu a inštitúcie), ktorý sa má zdržať akéhokoľvek konania, ktorého výsledkom by mohla byť diskriminácia žien. Preto má štát zrušiť všetky diskriminačné zákony a politiky (článok 2 (f) a (g)) a všetky jeho orgány sa majú zdržať akýchkoľvek diskriminačných krokov a praktík.
- Povinnosť *chrániť* vyžaduje, aby zmluvné štáty predchádzali porušovaniu dohovoru tretími stranami. V tomto zmysle sú štáty zodpovedné za reguláciu neštátnych aktérov, aby dodržiavali princípy dohovoru. Na dosiahnutie tohto cieľa majú byť práva žien chránené efektívnymi

zákonmi a politikami, ktoré zakazujú diskrimináciu (napr. zákon zakazujúci diskrimináciu na základe pohlavia), a ustanovením sankcií voči diskriminačnému konaniu a využitím efektívnych mechanizmov, prostredníctvom ktorých môžu ženy dosiahnuť nápravu, ak boli ich práva porušené (článok 2(b), (c) a (e)).

- Povinnosť *naplňať* zahŕňa povinnosť štátu uľahčiť prístup k ľudským právam žien a/alebo ich plnú realizáciu. Ľudské práva žien majú byť napĺňané cez vhodné opatrenia vrátane politik stelesňujúcich princíp rovnosti a jeho praktického napĺňania (článok 2(a)), proaktívnych opatrení a vytvárania podmienok nevyhnutných na plný rozvoj a pozdvihnutie žien (článok 3) a afirmatívnej akcie na urýchlenie dosiahnutia *de facto* rovnosti (článok 4(1)). Preto dohovor zdôrazňuje potrebu systematickej zmeny noriem vedúcich k nerovnosti žien, aby sa predchádzalo ďalšiemu porušovaniu práv žien v budúcnosti.

Koncept povinností štátu treba plne využiť. Ratifikáciou dohovoru štáty prehlasujú, že uznávajú nerovnosť a diskrimináciu, že uznávajú potrebu konať zo strany štátu, že sa zaväzujú k tomu, že budú robiť isté veci a iné nie a že sú ochotné prevziať na seba zodpovednosť na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Dialóg CEDAW Výboru s vládami zmluvných štátov a úloha mimovládnych organizácií (MVO).

CEDAW Výbor je expertný orgán, ktorý monitoruje implementáciu dohovoru. Členky a členovia výboru nominujú zmluvné štáty dohovoru a pracujú ako nezávislé expertky a experti. Výbor sa schádza ročne na dvoch stretnutiach v New Yorku, počas ktorých výbor preskúma správy predložené zmluvnými štátmi o ich implementácii a dodržiavaní dohovoru.

Na základe článku 18 dohovoru sú štáty povinné predložiť CEDAW Výboru úvodnú správu o legislatívnych, administratívnych a iných opatreniach, ktoré štát podnikol v záujme implementácie svojich povinností vyplývajúcich z dohovoru a uvádzajúcich ho do praxe, jeden rok po ratifikácii dohovoru a pravidelne každé štyri roky. Tento proces podnecuje štáty k tomu, aby uznali prekážky brániace plnej implementácii dohovoru a špecifikovali kroky, ktoré v tomto

smere zamýšľajú podniknúť. CEDAW správy môžu napomôcť určeníu, ako štáty rozumejú svojim povinnostiam vyplývajúcim z dohovoru a ako ich naplňajú.⁴

Mechanizmus predkladania správ zdôrazňuje zodpovednosť štátov zabezpečiť napĺňanie garantovaných práv ľuďom pod ich jurisdikciou a tiež zodpovednosť za porušovanie týchto práv. Vytvára teda proces a fórum, prostredníctvom ktorých sa od štátov požaduje, aby konali v zmysle svojich zodpovedností. Umožňujú CEDAW Výboru podnietiť štáty, aby si plnili povinnosti plynúce z dohovoru. Zároveň poskytuje fórum, cez ktoré môžu MVO z príslušných štátov monitorovať pokrok vo svojich štátoch a klásť im otázky, keďže toto veľakrát na úrovni ich štátov nie je možné.

CEDAW Výbor prijal dvojstupňový pracovný proces posudzovania správ predkladaných zmluvnými štátmi. Na úvod sa stretáva menšia expertná skupina (nazývaná Pracovná skupina pred zasadnutím). Na tomto stretnutí sa identifikujú problémové okruhy, ktoré si vyžadujú viac informácií alebo vysvetlenie. Zoznam otázok sa posiela štátu predkladajúcemu príslušnú správu a tento má šesť mesiacov na prípravu prezentácie svojej správy pred CEDAW Výborom. Keď CEDAW Výbor posúdi správu ako celok, vyzve zmluvný štát, aby vyslal delegáciu, ktorá sa zúčastní na „konštruktívnom dialógu“ s výborom o jednotlivých častiach správy.

CEDAW Výbor tiež dostane tieňové alebo alternatívne správy od MVO ako aj špecializovaných agentúr OSN (napr. UNIFEM, ILO, UNFPA, UNHCR, FAO, UNICEF a iných), ktoré poskytnú dodatočné informácie o stave implementácie dohovoru v danej krajine. Zapojenie ženských organizácií do predkladania tieňových správ zvýšilo efektivitu procesu podávania správ. CEDAW Výbor používa informácie obsiahnuté v tieňových správach na vypracovanie otázok kladených zmluvným štátom počas konštruktívneho dialógu. Následne prijíma výbor záverečné odporúčania, ktoré identifikujú pozitívne aspekty, faktory a ťažkosti vplývajúce na implementáciu dohovoru, hlavné problémové oblasti a odporúčania. Zmluvné štáty majú vo svojich krajinách tieto záverečné odporúčania šíriť. Identifikácia výsledkov procesu

⁴ Správy predkladané zmluvnými štátmi a záverečné poznámky od 40. zasadnutia (od januára 2008), sú dostupné na stránke CEDAW, ktorú spravuje Sekretariát Výboru CEDAW, OHCHR <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/sessions.htm>. Skoršie zasadnutia sú archivované na stránke CEDAW, ktorú spravuje Divízia pre napredovanie žien (Division for the Advancement of Women) <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>. Pre ďalšie informácie pozri tiež www.iwraw-ap.org a <http://www.bayefsky.com/>.

predkladania správ na úrovni príslušnej krajiny a presadzovanie efektívnej implementácie záverečných odporúčaní CEDAW Výboru zmluvným štátom je jedným zo spôsobov, ako sa MVO môžu zapojiť do presadzovania zlepšenie ľudských práv žien v každej krajine. Záverečné poznámky sú užitočným zdrojom informácií pri určovaní, ako CEDAW Výbor chápe povinnosti vyplývajúce z jednotlivých článkov dohovoru.

Výhrady voči dohovoru

Podľa Článku 28 môžu štáty ratifikovať a formálne deklarovať, že isté časti zmluvy nebudú považovať za záväzné. Tieto sa nazývajú výhrady voči dohovoru. Tento proces však má svoje obmedzenia, keďže výhrada nesmie byť nekompatibilná s predmetom a účelom dohovoru. Výrazný počet zmluvných štát dohovoru obmedzil rozsah svojich záväzkov tým, že vzniesli výhrady voči jeho špecifickým ustanoveniam. Mnoho z týchto výhrad sa týka kľúčových aspektov dohovoru vrátane povahy krokov na odstránenie diskriminácie a nadradenosti existujúcich rodinných právnych noriem. Výbor CEDAW nabáda zmluvné štáty, aby zrušili výhrady, ktoré obmedzujú ich povinnosť dohovor plne implementovať.

CEDAW Dohovor ako nástroj zmeny: príležitosti a výzvy

Na to, aby mohol byť dohovor adekvátne využívaný, je dôležité porozumieť, aké sú možnosti jeho podpory a aké prekážky môžu vzniknúť pri implementácii ľudských práv žien. Je tiež dôležité preskúmať, akými spôsobmi sa dá najlepšie využiť transformačný potenciál dohovoru.

Pozitívne aspekty dohovoru a jeho rámec

- Identifikuje ženské práva v medzinárodnom ľudskoprávnom rámci.
- Núti vlády podporovať a chrániť práva žien a naprávať ich porušenie v súkromnej aj verejnej sfére a poskytuje komplexný rámec, ktorý rozoznáva nedeliteľnosť občianskych, kultúrnych, ekonomických, politických a sociálnych práv.
- Napomáha porozumieť pozitívnym stránkam rôznych prístupov k rovnosti.
- Rozoznáva dopady sociálnej konštrukcie rodu a vyžaduje od štátov, aby ženy neboli znevýhodňované týmito rolami alebo negatívnymi stereotypmi.

- Umožňuje ženám spochybniť a konfrontovať diskriminačné spoločenské a kultúrne praktiky.

Napr. článok 5 vyžaduje od štátov, aby aktívne odstraňovali kultúrne stereotypy.

- Zdôrazňuje, že materstvo je spoločenská funkcia, ktorú ženy vykonávajú a nesmie byť dôvodom na diskrimináciu. Výkon tejto funkcie musí spoločnosť aj vlády ženám uľahčovať prostredníctvom sociálnych dávok a podporných služieb poskytovaných ženám, aby nebola narušená ich schopnosť vykonávať v spoločnosti rôzne roly.

- Lepšie pochopenie štandardov a práv ukotvených v dohovore môže napomôcť pri mapovaní rodových rozmerov práv obsiahnutých v iných ľudskoprávných dohovoroch.

- Je dôležité, aby sa porozumelo transformačnej povahe dohovoru. Dlhodobým zámerom dohovoru je dosiahnuť napredovanie žien cez transformáciu hodnotového systému.

- Dohovor môže slúžiť na rámcovanie a monitorovanie implementácie modelov pokroku v oblasti napredovania žien ako napr. toho, ktorý predložila Pekinská akčná platforma. Keďže má dohovor právnu silu, môže slúžiť na podporu svojich princípov v dokumentoch a akčných platformách, ktoré by inak mali len deklaratívnu hodnotu.

- Rámec dohovoru je dostatočne flexibilný na to, aby sa mohol propagovať aj implementovať na úrovni inštitúcií, na komunitnej aj celoštátnej úrovni či regionálne alebo medzinárodne.

- Po ratifikácii alebo pristúpení sa môžu medzinárodné štandardy stať zdrojom pre tvorbu práva na úrovni štátov. Preto má dohovor potenciál byť využívaný súdmi na úrovni štátov.

- Práva ukotvené v dohovore možno rozširovať. Dohovor otvára možnosti podporiť progresívnu interpretáciu ľudských práv žien a posilniť ďalšie chápanie vzájomne súvisiacich dimenzií všetkých ľudských práv.

Výzvy plynúce z využívania dohovoru

- Ženské organizácie potrebujú naplno preskúmať potenciál, ktorým môže dohovor prispieť k zmene.

- Medzinárodné dohovory o ľudských právach sa často vnímajú ako neprístupné alebo nepodstatné pre prácu ženských organizácií na lokálnej úrovni. Je potrebné, aby sa medzinárodné právo stalo praktickým nástrojom na zlepšenie života žien konkrétnymi spôsobmi.

- Vo väčšine krajín chýba povedomie o obsahu dohovoru a úlohe CEDAW Výboru. Všetky odvetvia a inštitúcie na vládnej úrovni, organizácie venujúce sa ľudským a ženským právam, ako aj médiá a súkromný sektor, musia vyvinúť väčšie úsilie na budovanie povedomia o ľudských právach žien a ich napĺňaní. Na realizáciu tohto úsilia je potrebné vyčleniť väčšie ľudské a finančné zdroje.
- Aj tam, kde existuje povedomie o dohovore, požíva sa často pri riešení konkrétnych problémových oblastí (napr. politickej participácii žien). Takýto prístup je z programového hľadiska užitočný, obmedzuje však pochopenie vzájomných súvislostí medzi všetkými ustanoveniami dohovoru a jeho celkovým rámcom. Transformatívna hodnota dohovoru a možnosti progresívnej interpretácie nových práv sa preto často v advokačných kampaniach strácajú.
- Nedostatok údajov na úrovni národných štátov sťažuje občianskej spoločnosti monitorovanie implementácie dohovoru. Treba však poznamenať, že veľa združení vyvinulo vlastné metódy zberu a analýzy údajov. Ženské organizácie najmä úspešne upozorňujú na to, aby sa brali do úvahy špecifické ženské naratívy a prípadové štúdie, ktoré ilustrujú problémy v systéme alebo vzorce porušovania ľudských práv žien.
- Monitorovanie zlyhaní národného štátu implementovať odporúčania CEDAW Výboru si vyžaduje neustálu aktivitu medzinárodnej komunity, štátov a ženských organizácií. Mnoho štátov si neplní svoje spravodajské povinnosti plynúce z dohovoru. I tak však je možné, prostredníctvom mobilizácie verejnosti a s pomocou Opčného protokolu CEDAW, vyžadovať od štátov, aby si plnili svoje zmluvné záväzky voči ľudskoprávnym štandardom tak, ako sa k tomu zaviazali.
- Legitimizácia medzinárodných ľudskoprávných noriem ako zdroja hodnôt si vyžaduje budovanie konsenzu medzi ženami, spoločnosťou a štátom. Musíme preto budovať také kapacity žien, ktoré im umožnia presadzovať svoje vlastné záujmy a budovať konsenzus.
- Nedostatok záujmu zo strany štátu poskytovať komplexné informácie o implementácii všetkých článkov dohovoru počas procesu predkladania správ CEDAW Výboru poukazuje na skutočnosť, že ľudské práva žien, a najmä ich ekonomické, sociálne a kultúrne práva, stále nie sú v mnohých krajinách prioritou.

- Je potrebné stále viac nabádať právničky, právnikov a súdnicstvo k tomu, aby používali dohovor na úrovni národných štátov.
- Treba vpracovať ďalšie štandardy na posilnenie pochopenia princípov nediskriminácie a rodovej rovnosti a priesečníkov rodovej diskriminácie s ďalšími formami diskriminácie na báze rasy, etnicity, kasty, národnosti či iných sociálnych charakteristík. Dohovor má potenciál prispieť k posilneniu ľudských práv *všetkých* žien.
- Niektoré expertky a experti si myslia, že povaha výhrad, ktoré voči dohovoru predložili niektoré štáty, obmedzuje ich záväzky do takej miery, že sú oslabené hlavné ciele dohovoru. Je však tiež potrebné poznamenať, že veľa štátov svoje výhrady voči dohovoru stiahlo.
- Na úrovni národného štátu existuje nepochopenie týkajúce sa povinnosti všetkých vládnych inštitúcií a lokálnych vlád implementovať dohovor. Jeho implementácia sa často vníma ako povinnosť vnútroštátnych inštitucionálnych mechanizmov.

Opčný protokol k dohovoru

Ľudskoprávne záruky ustanovené v dohovore sú rozsiahle, no i tak zostáva priepasť medzi príslubom, ktorý dohovor predstavuje, a realitou životov žien výrazná. Protokol sa usiluje túto priepasť premostiť. Je samostatnou dohodou, ktorú musia zmluvné štáty dohovoru ratifikovať alebo prijať osobitne. Neustanovuje žiadne nové substantívne práva, ale poskytuje postupy, prostredníctvom ktorých môžu ženy požadovať napĺňanie svojich práv ukotvených v dohovore. Tieto porušenia práv žien reviduje CEDAW Výbor. K januáru 2008 podpísalo OP-CEDAW 90 štátov. To znamená, že zvyšných 95 zmluvných štátov dohovoru nie je viazaných protokolom. Význam protokolu je veľký, pretože môže zabezpečiť a posilniť napĺňanie práv žien. Má potenciál priniesť zlepšenie pochopenia celého rozsahu dohovoru a tým pomôcť jeho lepšej implementácii. Môže tiež podporiť rozvoj právnej vedy a teórie v oblasti ženských práv prostredníctvom lepšieho pochopenia štandardov a vytvárania precedensov, ktoré zabezpečia dlhodobú podporu a rozvoj práv žien. Nabáda zmluvné štáty, aby identifikovali a zrušili diskriminačné zákony a politiky a aby plne implementovali ustanovenia dohovoru. Protokol tiež prispieva k väčšiemu verejnému povedomiu o štandardoch ľudských práv súvisiacich s diskrimináciou žien.

Pozadie

Viac než desaťročie po tom, ako dohovor vstúpil do platnosti, Svetová konferencia OSN o ľudských právach v roku 1993 vo Viedni prijala ustanovenie, že ženské práva sú ľudské práva a venovala sa potrebe opčného postupu podávania podnetov súvisiacich s dohovorom. Začalo byť zrejmé, že treba podniknúť aktívnejšie kroky smerom k zlepšovaniu postavenia žien a napĺňania všetkých ich ľudských práv. Vtedy začala príprava Opčného protokolu k dohovoru a pokračovala do roku 1995, keď Svetová konferencia OSN o ženách odporúčala medzinárodnému spoločenstvu, aby sa zapojilo do úsilia o prijatie dodatočnej procedúry podávania sťažností súvisiacich s dohovorom. Od r. 1996 do r. 1999, pracovná skupina Komisie OSN pre postavenie žien pripravila text, ktorý schválilo Valné zhromaždenie OSN a predložilo ho na potvrdenie jednotlivým štátom 10. decembra 1999. Úspešné schválenie Opčného protokolu bolo výsledkom spoločného úsilia vlád, MVO a akademickej obce. Je výsledkom aliancií, na základe ktorých vznikol prvý špecializovaný ľudskoprávny mechanizmus zaoberajúci sa ženami na medzinárodnej úrovni.

Vzájomné prepojenia medzi dohovorom a Opčným protokolom CEDAW

Dohovor a Opčný protokol sú súčasťou širšej stratégie na posilnenie a podporu ľudských práv žien. Z právneho hľadiska sa môže zdať, že tieto nástroje majú obmedzenú vymožitelnosť. Vskutku, implementácia rozhodnutí a stanovísk CEDAW Výboru je obmedzená ochotou štátov spolupracovať so svojimi občiankami a občanmi a medzinárodného spoločenstva napĺňať ľudské práva žien. Pokiaľ sa širšia verejnosť nezmobilizuje v prospech ženských práv a nebude ich požadovať, Opčný protokol nevyústi do rozsiahlejšej zmeny, keďže tento postup sa môže použiť len ako „posledná inštancia“.

- V štátoch, ktoré ratifikovali protokol, je väčšia pravdepodobnosť, že zlepšia dodržiavanie svojich ľudskoprávných záväzkov ustanovených v dohovore, čo po čase povedie k ich väčšej akceptácii. Pomôže to tiež ujasniť škálu krokov, ktoré umožnia štátom splniť si svoje záväzky, aj keď záväzky ako také sú nespochybniteľné.

Podávanie oznámení a vyšetrovanie⁵

Protokol stanovuje dva postupy:

- Podávanie oznámení ako postup, prostredníctvom ktorého môže CEDAW Výbor zhodnotiť sťažnosti, aby sa posúdilo, či práva garantované v dohovore boli porušené a identifikovali sa cesty nápravy

a

- Vyšetrovanie ako postup, ktorým CEDAW Výbor môže z vlastnej iniciatívy iniciovať preskúmanie závažného alebo systematického porušenia práv.

Podávanie oznámení a vyšetrovanie, ako prostriedky podpory implementácie dohovoru na úrovni národných štátov, umožňujú CEDAW Výboru prezentovať svoje stanoviská a odporúčania týkajúce sa porušovania ľudských práv žien v jednotlivých kontextoch a situáciách.

Podávanie oznámení

Podávanie oznámení je mechanizmus, cez ktorý môžu jednotlivci alebo skupiny jednotlivcov spadajúcich pod jurisdikciu zmluvného štátu dohovoru upozorniť CEDAW Výbor na podozrenie z porušovania práv žien ustanovených v dohovore. Je to mechanizmus určený jednotlivcom alebo skupinám snažiacim sa o nápravu špecifického porušenia práv žien, ktoré je výsledkom pochybenia zo strany zmluvného štátu dohovoru. Ratifikáciou alebo prístupím k protokolu uznáva daný štát, že je v kompetencii CEDAW Výboru predkladať stanoviská a odporúčania súvisiace s písomnými oznámeniami pri podozrení z porušenia práv obsiahnutých v dohovore. Postup pri podávaní oznámení sa líši od iných postupov stanovených v dohovore (ako napr. posudzovanie správ predkladaných zmluvnými štátmi alebo postup pri vyšetrovaní) v tom, že sa nezameriava ani tak na celkové napredovanie žien v danej krajine, ale vzťahuje sa na jednotlivé porušenia individuálnych práv. V tomto zmysle odráža podávanie oznámení podobné postupy ako dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu

⁵ Informácie použité v tejto časti sú publikované v Donna J. Sullivan, "Commentary on the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women". In: *Optional Protocol. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. Inter-American Institute of Human Rights. San José, Costa Rica (2000) s.31-108. Koncepty obsiahnuté v tejto časti sú podrobnejšie rozpracované v časti Často kladené otázky.

alebo trestaniu. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie.

Ako sa podávajú oznámenia

Články 2 až 7 protokolu stanovujú podmienky a postupy, za akých sa individuálne oznámenie môže podať a posudzovať CEDAW Výborom. Protokol vzťahujúci sa na posúdenie oznámení sa nachádza v časti XVI pravidiel postupu (pravidlá 56 až 75).⁶ Oznámenie musí spĺňať niekoľko procesných požiadaviek, iba vtedy sa bude CEDAW Výbor zaoberať jeho obsahom. Na záver vydá CEDAW Výbor svoje stanovisko spolu s odporúčanými krokmi, ktoré je potrebné podniknúť v záujme nápravy, ak boli práva ustanovené v dohovore porušené.⁷

Krok 1: Individuálne alebo skupinové oznámenie

Prvým krokom pri podávaní sťažností je predloženie formálneho oznámenia. Články 2 a 3 protokolu stanovujú, kto a v akej podobe môže podať podnet.

• Kto môže podať oznámenie?

Článok 2 vraví, že oznámenia môžu predkladať jednotlivci alebo ich možno predkladať v mene jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov, na ktoré sa vzťahuje jurisdikcia⁸ zmluvného štátu, ktorí tvrdia, že sa stali obeťami porušenia ktoréhokoľvek z práv ustanovených v dohovore príslušným zmluvným štátom.

• Forma oznámenia

Článok 3 ustanovuje, že oznámenia sú písomné a nie sú anonymné. Výbor neprijme oznámenie, ak sa týka štátu, ktorý je síce zmluvnou stranou dohovoru, nie je však zmluvnou stranou protokolu.⁹

Krok 2: Výbor rozhodne o prijateľnosti oznámenia

⁶ Pre vysvetlenie Pravidiel postupu pozri bližšie časť o administrácii a tiež Annex 4, ktorý obsahuje text Pravidiel postupu k OP CEDAW.

⁷ Prehľad postupu vo forme diagramu je v Pracovnom liste č. 6: Postup pri podávaní oznámení – Schéma.

⁸ Tiež tí/tie, ktorí/é spadali pod jurisdikciu daného zmluvného štátu v čase, keď došlo k porušeniu práv.

⁹ Vid'. Pracovný list 11, ktorý uvádza inštrukcie pri podávaní oznámení.

Kritériá prijateľnosti sú pevne stanovené a výbor ich nemôže na základe vlastného uváženia meniť. Ak oznámenie spĺňa podmienky podania, výbor musí rozhodnúť, či je oznámenie prijateľné. Dve hlavné kritériá, podľa ktorých CEDAW Výbor určuje prijateľnosť oznámení, sú uvedené v článku 4. Tento síce stanovuje konkrétne podmienky, ktoré musia byť splnené skôr, než sa posúdi skutková podstata sťažnosti, CEDAW Výbor má však istú voľnosť rozhodnúť, či boli vyčerpané všetky vnútroštátne opravné prostriedky.

Tieto dve hlavné kritériá sú:

- Vyčerpanie vnútroštátnych opravných prostriedkov

Článok 4(1) vyžaduje, aby sa predkladateľ/predkladateľka sťažnosti najprv pokúsil/a nájsť nápravu porušenia svojich práv na úrovni vnútroštátneho súdneho systému. Od zmluvných štátov sa očakáva, že zabezpečia, aby jestvovali vnútroštátne opravné prostriedky nápravy porušenia práv žien či už prostredníctvom práva, štátnych politik a/alebo praxe. Predkladateľ/predkladateľka sťažnosti bude môcť predložiť výboru sťažnosť len vtedy, ak boli vnútroštátne opravné prostriedky vyčerpané a nedosiahla sa adekvátne náprava. Článok 4 (1) tiež umožňuje CEDAW Výboru poskytnúť *výnimku* z požiadavky vyčerpania vnútroštátnych prostriedkov, ak sa „uplatnenie takýchto opravných prostriedkov neprímerane predlžuje, alebo nie je pravdepodobné, že prinesie efektívnu nápravu“.

- Kritériá neprijateľnosti oznámenia

Článok (2) stanovuje päť bodov, na základe ktorých môže CEDAW Výbor považovať sťažnosť za neprijateľnú. Tieto kritériá sú formulované negatívne, aby sa rýchlo identifikovali tie sťažnosti, ktoré nemá CEDAW Výbor posudzovať. Kritériá (a) a (e) poskytujú CEDAW Výboru iba obmedzenú voľnosť rozhodovania, keďže sú vecou pravdy a faktov. Kritériá (b) až (d) umožňujú výboru rôzny stupeň voľnosti rozhodovania vzhľadom na povahu a okolnosti sťažnosti. Dôvody neprijateľnosti oznámenia:

- rovnakú vec posudzoval výbor už predtým alebo táto už bola a je predmetom iného medzinárodného vyšetrovacieho alebo zmierovacieho konania (článok 4(2)(a));
- je nezlučiteľné s ustanoveniami dohovoru (článok 4(2)(b));
- je zjavne nepodložené alebo nedostatočne podložené (článok 4(2)(c));

- ide o zneužitie práva na podanie oznámenia (článok 4(2)(d)); alebo
- skutočnosti, ktoré sú predmetom oznámenia, sa vyskytli pred dňom nadobudnutia platnosti protokolu v danom zmluvnom štáte, s výnimkou prípadov, keď dané skutočnosti pretrvávali aj po tomto dátume (článok(2)(e)).

Krok 3 *(ponechaný na voľné uváženie): Výbor žiada zmluvný štát, aby prijal „predbežné opatrenia“ v prípade podozrenia z porušenia práv*

Po prijatí sťažnosti umožňuje článok 5, aby CEDAW Výbor podľa svojho uváženia vyzval príslušný zmluvný štát prijať také predbežné opatrenia, „ktoré sú potrebné na zamedzenie nenapraviteľného poškodenia obete alebo obetí uvádzaného porušenia“.

- Kedy sa môžu predbežné opatrenia uplatniť?

Článok 5(1) vraví, že požiadavka na prijatie predbežných opatrení sa môže vzniesť kedykoľvek po prijatí oznámenia a pred tým, ako CEDAW Výbor rozhodol o opodstatnenosti sťažnosti.

- Implikácie predbežných opatrení

Článok 5(2) upozorňuje, že požiadavka CEDAW Výboru, aby zmluvný štát prijal predbežné opatrenia, nemá žiaden dopad na určenie prijateľnosti alebo skutkovej podstaty oznámenia.

Krok 4: *Výbor predkladá oznámenie zmluvnému štátu*

Keď CEDAW Výbor rozhodne, že oznámenie je prijateľné, článok 6(1) mu nariaďuje, aby o oznámení dôverne upovedomil zmluvný štát. Zmluvnému štátu sa tiež poskytne informácia o totožnosti predkladateľa/predkladateľky sťažnosti, pokiaľ k tomu dala/dal svoj súhlas.

Krok 5: *Zmluvný štát poskytne vysvetlenie alebo objasní uvádzané porušenie práv*

Na základe článku (2) príslušný zmluvný štát do šiestich mesiacov predloží Výboru písomné vysvetlenie alebo stanovisko objasňujúce danú záležitosť a tiež informácie o nápravných opatreniach, ak nejaké tento štát prijal.

Krok 6: *Výbor posúdi skutkovú podstatu oznámenia*

Keď výbor dostane všetky relevantné informácie o oznámení, pristúpi k zváženiu jeho skutkovej podstaty. Výbor sa spolieha, že mu boli poskytnuté všetky dostupné informácie predložené jednotlivcami alebo skupinami, alebo v ich mene, alebo príslušným štátom (článok 7(1)).

- Všetky informácie sa odovzdajú dotknutým stranám

Článok 7(1) nariaďuje výboru, aby všetky informácie, ktoré mu boli predložené na posúdenie, postúpil tiež všetkým dotknutým stranám. Toto dáva každej strane rovnakú možnosť odpovedať na prezentované informácie.

- Neverejné zasadnutie výboru

Článok 7(2) určuje, že CEDAW Výbor pri posudzovaní oznámení zasadá neverejne, bez vplyvu alebo prítomnosti dotknutého zmluvného štátu alebo predkladateľa/predkladateľky sťažnosti.

Krok 7: *Výbor predloží svoje stanovisko a odporúčania súvisiace s oznámením*

CEDAW Výbor po posúdení oznámenia predloží svoje záverečné stanovisko a odporúčania. Ak zistí, že zmluvný štát sa dopustil porušenia práv v zmysle oznámenia, predloží výbor príslušnému zmluvnému štátu svoje odporúčania vzťahujúce sa na nápravu porušenia. Odporúčania CEDAW Výboru môžu zahŕňať:

- poskytnúť obetiam porušenia práv reštitúciu, odškodnenie, rehabilitáciu alebo inú nápravu;
 - podniknúť kroky na ukončenie trvajúceho porušovania práv postihnutých;
 - uskutočniť právnu reformu alebo zmeny v štátnej politike a programoch, ktoré porušujú dohovor
- a/alebo
- podniknúť kroky na zamedzenie opakovania porušenia.

Článok 7(3) nariaďuje výboru postúpiť jeho stanovisko spolu s odporúčaniami dotknutým stranám.

Krok 8: *Zmluvný štát odpovedá na názory a odporúčania výboru*

Po postúpení stanoviska a odporúčaní CEDAW Výboru zmluvnému štátu nariaďuje článok 7(4), aby zmluvný štát tieto „náležite zvážil“. Okrem toho musí zmluvný štát do šiestich

mesiacov predložiť výboru písomné stanovisko vrátane informácií o opatreniach, ktoré sa prijali so zreteľom na názory a odporúčania výboru.

Krok 9 (*ponechaný na voľné uváženie*): *Výbor požaduje následnú odpoveď na svoje stanoviská a odporúčania voči zmluvnému štátu*

Okrem písomnej odpovede dotknutého zmluvného štátu na stanoviská a odporúčania výboru umožňuje článok 7(5) CEDAW Výboru žiadať na základe vlastného uváženia zmluvný štát o predloženie ďalších informácií o opatreniach, ktoré tento štát prijal ako reakciu na stanovisko alebo odporúčania výboru. Zmluvný štát tak môže urobiť vo svojich následných správach, predkladaných CEDAW Výboru v zmysle článku 18 dohovoru.

Vyšetrowanie

Vyšetrowanie je mechanizmus, prostredníctvom ktorého môže CEDAW Výbor prezentovať svoje pripomienky a odporúčania týkajúce sa „závažných a systematických“ porušení práv ukotvených v dohovore. Výbor môže tiež iniciovať vyšetrenie „závažných a systematických“ porušení práv plynúcich z činov alebo nekonania dotknutého zmluvného štátu. Vyšetrowanie je teda mechanizmom, ktorý umožňuje CEDAW Výboru iniciovať a viesť vyšetrowanie rozsiahlych alebo rozšírených porušení ľudských práv žien, ktoré sa vyskytli na území podliehajúcim jurisdikcii príslušného zmluvného štátu. „Závažné porušenie“ sa vzťahuje na ťažké zneužívanie (napr. na diskrimináciu spojenú s právom žien na život, fyzickú a duševnú integritu a bezpečnosť). Jedno porušenie môže byť svojou povahou závažné a jeden čin môže porušiť viacero práv. CEDAW Výbor môže určiť, že vyšetrowanie jedného „závažného“ porušenia je náležité vzhľadom na konkrétnu situáciu (napr. dvesto slobodných matiek a ich detí bolo násilne vystáňovaných zo zariadenia verejného bývania).

Termín „systematické porušenie“ označuje jeho rozsah alebo všeobecné rozšírenie, alebo sa vzťahuje na existenciu plánu či politiku, ktorej výsledkom je porušenie práv. Aj porušenie nedosahujúce úroveň „závažného“ môže byť stále predmetom vyšetrowania, ak je pravidelné, alebo ak je následkom plánu či politiky. Porušenie môže byť svojou povahou systematické bez

toho, aby bolo výsledkom priameho zámeru zo strany zmluvného štátu (napr. vládna politika podporujúca obmedzenie populácie v rurálnych oblastiach, ktorej výsledkom je sterilizácia veľkej skupiny domorodých žien bez ich súhlasu).

Vyšetrovanie umožňuje CEDAW Výboru včas odpovedať na závažné porušenia, ktoré sa dejú na území, ktoré spadá pod jurisdikciu zmluvného štátu (napr. masové znásilnenia žien počas nepokojov alebo zmiznutia a vraždy obhajkyň ľudských práv žien). Poskytuje prostriedky riešenia situácií, keď individuálne oznámenia adekvátne neodrážajú systematickú povahu rozsiahlych porušení ľudských práv žien alebo kde jednotlivci či skupiny nemôžu predložiť oznámenia z praktických dôvodov alebo zo strachu pred následkami.

Na rozdiel od dohovoru neumožňuje protokol vzniesť námietky voči žiadnemu zo svojich článkov. Obsahuje však ustanovenie (článok 10), umožňujúce zmluvným štátom po podpísaní, ratifikácii alebo pristúpení k protokolu, odstúpiť od vyšetrovania. To znamená, že v momente ratifikácie alebo pristúpenia k protokolu môže zmluvný štát prehlásiť, že neuznáva právomoc CEDAW Výboru uskutočniť vyšetrovanie „závažných a systematických“ porušení ľudských práv žien na svojom území. Toto sa nazýva „odstupná klauzula“. Takéto prehlásenie sa môže kedykoľvek stiahnuť zaslaním upovedomenia Generálnemu tajomníkovi OSN.

Prostredníctvom tohto mechanizmu môže CEDAW Výbor:

- riešiť systematické a rozsiahle porušenia ľudských práv žien;
 - navrhovať opatrenia na nápravu štrukturálnych príčin diskriminácie žien;
- a
- predostrieť širokú škálu odporúčaní na dosiahnutie rovnosti žien a mužov.

Ako sa používa vyšetrovanie

Články 8 a 9 Opčného protokolu stanovujú kroky, prostredníctvom ktorých CEDAW Výbor môže začať vyšetrovanie „závažných a systematických“ porušení dohovorom ustanovených práv zo strany zmluvného štátu. Tieto kroky sú uvedené v časti XVII pravidiel postupu (pravidlá 76 až 91). Postup pri vyšetrovaní je síce menej formálny než postup pri podávaní oznámení, zahŕňa však celý rad protokolov, ktorými sa výbor pri vyšetrovaní riadi.¹⁰

¹⁰ Prehľadný diagram postupu je uvedený v pracovnom liste č. 7: Vyšetrovanie – schéma.

Krok 1: *Výbor dostane spoľahlivé informácie o „závažnom a systematickom“ porušovaní práv, ktoré postihuje ženy spadajúce do jurisdikcie zmluvného štátu.*

Nevyžaduje sa, aby informácie predložené CEDAW Výboru o uvedených porušeníach zo strany zmluvného štátu mali nejakú špecifickú podobu (t.j. môžu byť v ústnej alebo písomnej podobe, môžu ich podať jednotlivci alebo skupiny bez ohľadu na to, v akom sú vzťahu k porušeniam alebo k dotknutému zmluvnému štátu). Ako uvádza článok 8(1), jedinou zásadnou požiadavkou je, aby relevantná informácia bola podľa názoru CEDAW Výboru „spoľahlivá“.

Krok 2: *Výbor prizve zmluvný štát, aby informáciu preskúmal a vyjadril sa k nej*

Keď Výbor CEDAW dostane informáciu o uvedenom porušení práv, požiada dotknutý štát, aby sa zúčastnil zhodnotenia tejto informácie a aby k nemu predložil svoje vlastné stanovisko (článok 8(1)).

Krok 3: *Výbor posudzuje „spoľahlivosť“ informácie*

Na základe článku 8(2) posúdi CEDAW Výbor spoľahlivosť informácie o uvedenom porušovaní práv s prihliadnutím na pripomienky predložené príslušným zmluvným štátom a na ďalšie informácie, ktoré mal výbor k dispozícii.

Krok 4: *Výbor iniciuje vyšetrovanie*

Ak CEDAW Výbor usúdi, že informácia je spoľahlivá, môže na základe článku 8(2) poveriť jednu/jedného alebo viacero/viacerých svojich členiek/členov, aby uskutočnili vyšetrovanie a predložili výboru správu o svojich zisteniach. Súčasťou vyšetrovania môže byť, so súhlasom zmluvného štátu, aj návšteva jeho územia.

- Dôvernosť

Článok 8(5) zdôrazňuje, že vyšetrovanie sa vykoná dôverne.

- Spolupráca zmluvného štátu

Článok 8(5) tiež zdôrazňuje, že vyšetrovanie sa vykoná so snahou o spoluprácu so zmluvným štátom vo všetkých fázach konania.

Krok 5: *Výbor oboznámi zmluvný štát so svojimi zisteniami*

Po ukončení vyšetovania uvedeného porušovania práv nariaďuje článok 8(3) CEDAW Výboru, aby so svojimi zisteniami, stanoviskami a odporúčaniami oboznámil dotýčny zmluvný štát. Výbor vypracuje svoje zistenia a odporúčania na základe všetkých dostupných informácií.

Krok 6: *Zmluvný štát predloží svoje stanovisko k zisteniam výboru*

Článok 8(4) stanovuje, aby zmluvný štát predložil svoje stanovisko k zisteniam a odporúčaniam výboru.

Krok 7 *(na základe vlastného uváženia): Výbor požiada zmluvný štát, aby predložil správu o opatreniach prijatých ako odpoveď na zistenia výboru*

CEDAW Výbor môže, na základe vlastného uváženia, požiadať zmluvný štát, aby predložil správu o opatreniach prijatých ako odpoveď na zistenia výboru.

Táto správa môže mať nasledujúcu podobu:

- Zmluvný štát podá správu výboru

CEDAW Výbor môže pozvať zmluvný štát, aby správu o opatreniach prijatých ako odpoveď na vyšetovanie zahrnul do svojej správy k dohovoru v zmysle článku 18 dohovoru (článok 9(1)).

- Následná odpoveď

Po uplynutí šesťmesačnej lehoty, počas ktorej musí zmluvný štát predložiť svoje stanovisko k zisteniam výboru, môže výbor žiadať, aby ho zmluvný štát informoval o akýchkoľvek opatreniach, ktoré prijal v dôsledku vyšetovania. (článok 9(2)).

Nápravné opatrenia a odporúčania

Jedným z najhlavnejších cieľov využívania mechanizmov protokolu je získanie odporúčaní CEDAW Výboru o tom, aké nápravné opatrenia by mali byť poskytnuté obetiam porušovania práv na vnútroštátnej úrovni. Vzhľadom na to, že jedným z účelov protokolu je, aby sa substantívne práva ustanovené v dohovore stali ženám prakticky dostupné, malo by sa o nápravných opatreniach súvisiacich s konkrétnym oznámením alebo vyšetovaním uvažovať už od

začiatku. V zásade by sa mala dosiahnuť rovnováha medzi pravdepodobným dopadom odporúčaní na konkrétnu ženu alebo ženy, ktorých sa týkajú, a pravdepodobným zabezpečením trvalého dopadu daných odporúčaní na práva žien vo všeobecnosti.

Pri oznámení

Ak CEDAW Výbor usúdi, že došlo k porušeniu práv, odporučí zmluvnému štátu, aké opatrenia by mal podniknúť v záujme nápravy situácie.

Nápravné opatrenia zahŕňajú:

- Dočasné pokyny, inštrukcie a kroky na ukončenie pokračujúceho porušovania práv alebo na zamedzenie jeho opakovania v budúcnosti;
- Reštitúciu alebo kroky nevyhnutné na uvedenie obeť/obetí do stavu, v akom by bola/boli pred tým, než boli ich práva porušené (napr. prepustenie z väzenia);
- Kompenzáciu a/alebo rehabilitáciu obeť/obetí;
- Nový súdny proces;
- Vykonanie rozsudkov vnútroštátnych súdov, aby obeť porušenia práv mohli užívať svoje práva (napr. dedičské právo); a
- Revíziu sporných zákonov, administratívnych rozhodnutí a/alebo politík súvisiacich s prípadom.

Nápravné opatrenia, ktoré má obeť k dispozícii a ktoré sú zároveň opatreniami vo verejnom záujme, zahŕňajú:

- Vypracovanie smerníc, pokynov alebo politík na zamedzenie podobného porušovania práv v budúcnosti;
- Prijatie opatrení, ktoré budú mať efektívny dosah na podobné porušenia práv;
- Kroky a opatrenia, ktoré zabezpečia plné uznanie a realizáciu práv obsiahnutých v dohovore;
- Celkovú revíziu alebo novelizáciu zákonov, ktoré nie sú v súlade s ustanoveniami dohovoru (napr. zrušenie zákonov a/alebo novelizácia relevantných zákonov, aby žiaden zo zákonov, ani ich aplikácia, neboli diskriminačné);
- Prijatie dočasných osobitých opatrení v konkrétnych oblastiach (napr. kvóty v parlamente);

- Uznanie právnej váhy špecifických práv ukotvených v dohovore ako celku;
- Prijatie novej legislatívy, ak sa tak ešte nestalo, uznávajúcej tie práva, ktoré boli porušené;
- Prijatie krokov na odsúdenie, postihnutie alebo obmedzenie diskriminácie zo strany verejných a súkromných aktérov; a
- Ustanovenie vhodných podporných služieb pre obeť porušenia práv, ako sú náhradné bývanie, poradenstvo, právna pomoc atď.

Pri vyšetrowaní

Nápravné opatrenia, ktoré má obeť k dispozícii a ktoré sú zároveň opatreniami vo verejnom záujme, zahŕňajú:

- Vypracovanie smerníc, pokynov alebo politík na monitorovanie a nápravu závažných alebo systematických porušení ľudských práv žien;
- Kroky na zastavenie pokračujúceho porušovania práv a zabránenie opakovania podobného porušenia v budúcnosti. Tieto môžu zahŕňať právne alebo administratívne opatrenia vzťahujúce sa na celú škálu problémov a okruhov vrátane budovania kapacít dotknutých orgánov alebo rozpočtové opatrenia;
- Celkovú revíziu alebo novelizáciu zákonov, ktoré nie sú v súlade s ustanoveniami dohovoru;
- Prijatie nových zákonov;
- Zlepšenie efektivity vyšetrovacích metód vrátane posilnenia uplatnenia rodovej perspektívy;
- Pravidelné inšpekcie verejných zariadení (napr. väzení a záchytných zariadení pre prisťahovalkyne);
- Vytvorenie vnútroštátnych inštitucionálnych mechanizmov pre ženy a ľudskoprávných komisií;
- Prijatie dočasných osobitých opatrení v konkrétnych oblastiach;
- Vytvorenie programov alebo centier na pomoc ženám (napr. v oblasti právnej pomoci);
- Uznanie právnej váhy špecifických práv ukotvených v dohovore ako celku;
- Prijatie krokov na odsúdenie a postihnutie diskriminácie zo strany verejných a súkromných aktérov;
- Poskytnutie právnej a inej pomoci obetiam, na zabezpečenie prístupu k súdnemu systému;

- Vypracovanie akčného plánu implementácie odporúčaní výboru a posilnenie vzťahov s občianskou spoločnosťou v záujme jeho realizácie; a
- Ustanovenie časového harmonogramu, podľa ktorého bude vláda podávať výboru správy o implementácii jeho odporúčaní.

Dopady

Štát, ktorý súhlasí s dodržiavaním dohovoru a Opčného protokolu, berie na seba právne záväzky napraviť porušenia práv ustanovených v dohovore. Treba však poznamenať, že CEDAW Výbor nie je súdny orgán a jeho stanoviská majú charakter odporúčaní. I keď nie sú v jednotlivých zmluvných štátoch právne vynútiteľné, expertky/experti na medzinárodné právo a expertky/experti OSN sa zhodujú na tom, že ich povaha je napriek tomu autoritatívna a vysoko presvedčivá, čím na štáty uvažujú povinnosť, aby ich implementovali. Uvedenie nápravných opatrení a odporúčaní do života v danom zmluvnom štáte sa v mnohom spolieha na neustály dialóg a presvedčanie než na pevné inštrukcie. Z celkových záväzkov súvisiacich s dohovorom tiež vyplýva, že štáty sú zaviazané konať v „dobrej viere“ (a ‘good faith’ obligation) pri implementácii odporúčaní výboru.

Tým, že sa pred CEDAW Výbor dostáva čoraz väčší počet prípadov porušovania ľudských práv žien, budú sa vynárať presnejšie definície, čo predstavuje porušenie práv ustanovených v dohovore. Vzhľadom na to, že porušenia sa môžu týkať jedného či viacerých práv, dá sa predpokladať, že v súvislosti s prísunom prípadov sa budú odporúčania postupne vzťahovať na mnohé, ak nie všetky oblasti dohovoru. Hoci väčšina štátov bude mať ústavné alebo legislatívne ustanovenia zakazujúce diskrimináciu na základe pohlavia, tento proces podrobí koncept diskriminácie (akým spôsobom sa dá uchopiť a interpretovať a aká náprava je možná) bližšiemu skúmaniu a dokumentácii. Táto bude dôležitá pri ovplyvňovaní ustanovenia a interpretácie zákonov na území zmluvných štátov.

Na jednej strane odporúčanie vydané CEDAW Výborom znamená, že si medzinárodné spoločenstvo všimlo neschopnosť zmluvného štátu plniť si svoje medzinárodné ľudskoprávne

záväzky. Ako také sa teda môže toto odporúčanie presvedčivo použiť v rámci vnútroštátnych súdov a mechanizmov.

Na druhej strane verejné uznanie – medzinárodné aj domáce – porušovania ľudských práv, ktoré sa deje v rámci jurisdikcie zmluvného štátu, môže byť užitočným prostriedkom na scitlivovanie a mobilizáciu občianskej spoločnosti, aby na domácej úrovni požadovala od svojho štátu tie práva, ktoré sa zaviazal dodržiavať. Implementácia dohovoru môže byť významným príspevkom k napredovaniu žien na lokálnej aj celoštátnej úrovni.

Vždy je dôležité mať na pamäti, že zmluvný štát má povinnosť plniť si svoje záväzky súvisiace s dohovorom a že interpretácia dohovoru, ktorú predkladá CEDAW Výbor, je autoritatívna. Ak občianska spoločnosť používa odporúčania výboru na lobing a scitlivovanie spoločnosti, môžu byť dôležitým nástrojom pri dosahovaní maximálnych výsledkov v štátoch, ktoré sa snažia plniť si svoje záväzky súvisiace s dohovorom. Je tiež dôležité poznamenať, že dopad odporúčaní by sa nemal posudzovať len z partikulárneho hľadiska individuálnych osôb, ktorých sa oznámenie týka, ale malo by sa naň nazeráť aj z pohľadu ďalekosiahlejších dopadov presahujúcich konkrétnu sťažnosť a porušenie práv. Ak sa protokol použije efektívne, môže ovplyvniť a podnietiť spoločenskú zmenu.

Administrácia

Administrácia oznámení a vyšetrovania je povinnosťou CEDAW Výboru a jeho sekretariátu (Oddelenie pre dohovory a výbory Kancelárie vysokého komisára OSN pre ľudské práva). V záujme efektívneho naplňania svojej kvázi súdnej role pri posudzovaní oznámení a pri vyšetrovaní môže výbor prideliť úlohy určeným členkám/členom, ako aj svojmu sekretariátu. Vo všetkých prípadoch je zabezpečená náležitá administrácia protokolu prostredníctvom pravidelných správ medzi určenými členkami/členmi výboru a ich sekretariátom. Okrem toho sa výbor riadi podrobnými oficiálnymi administratívnymi pokynmi vzťahujúcimi sa na oznámenia a vyšetrovanie vedené pod protokolom. Tieto pokyny sa nazývajú pravidlá postupu (Rules of Procedure).¹¹

¹¹ Vid' Annex IV.

Často kladené otázky

Podávanie oznámenia

O: Kto môže predložiť oznámenie?

Od: Oznámenie môže predložiť jednotlivec alebo skupina jednotlivcov, ktorí sa cítia byť obeťou porušenia práva vrátane:

- Jednotlivca, ktorého práva vyplývajúce z dohovoru boli porušené
- Skupiny konkrétnych jednotlivcov, ktorých práva boli porušené rovnakým činom (alebo nekonaním)
- Skupiny jednotlivcov, ktorí sú obeťami rovnakého činu, ale nemôžu byť konkrétne identifikovaní z dôvodu: ochrany ich bezpečia alebo preto, že skupina je taká veľká, že by nebolo praktické vyžadovať súhlas všetkých obetí; a
- Tých, ktorí utrpeli ujmu ako skupina (napr. ženská MVO, ktorej bolo štátom zakázané organizovať aktivity podporujúce ženské práva vyplývajúce z dohovoru)

O: Je možné predložiť oznámenie v zastúpení obeť?

Od: Zástupca/zástupkyňa určený/á poškodenými, môže podávať správy v jej/ich mene. Zástupcovia/zástupkyne môžu byť právnici/právničky, rodinní príslušníci/príslušníčky, národná alebo medzinárodná MVO alebo iný/á zástupca/zástupkyňa určený/á obeťou.

O: Aké sú podmienky na predkladanie oznámenia v mene obeť?

Od: Podmienkou pre predkladanie oznámenia v mene obeť je súhlas (splnomocnenie) od samotnej poškodenej. Ako dôkaz o súhlase môže slúžiť dohoda o právnom zastúpení, plná moc alebo iný dokument, ktorý jednoznačne splnomocňuje zástupcu/zástupkyňu konať v mene obeť.

O: Je možné predložiť oznámenie bez súhlasu obeť?

Od: Bez súhlasu obeť je možné predložiť oznámenie jedine vtedy, ak jednotlivec alebo skupina, ktorá oznámenie predkladá, dokáže odôvodniť svoje konanie. Napríklad aktivistka, alebo

organizácia, ktorá chce predložiť správu v mene veľkej skupiny jednotlivcov - “triedy” obetí – môže argumentovať :

- je nepraktické dostať súhlas od každej z obetí;
- ak by obeť vyjadrila súhlas s konaním v jej zastúpení, môže byť vystavená nebezpečenstvu zlého zaobchádzania alebo iných foriem represí vrátane fyzickej ujmy alebo finančného poškodenia;
- obeť nie je schopná dať svoj súhlas z rôznych dôvodov vrátane väzby alebo inej formy zadržania, vážneho zdravotného stavu alebo z dôvodu právnej nespôsobilosti vyjadriť svoj súhlas;

alebo

- iného dôvodu, na základe ktorého by nebolo rozumné žiadať súhlas obeť.

O: Je na predloženie oznámenia nutné, aby sa obeť nachádzala na území zmluvného štátu?

Od: Nie. Je nutné, aby sa obeť nachádzala na území zmluvného štátu v čase, kedy sa porušenie jej práv udialo. Prípady, kedy sa obeť nenachádzajú na území zmluvného štátu, ale sú pod jeho jurisdikciou, zahŕňajú: priestupky zmluvného štátu voči svojim občanom/občiankam žijúcim v inej krajine alebo priestupky imigračných úradov voči žene, ktorej nie je legálne umožnený vstup na územie zmluvného štátu, ale ostáva pod kontrolou daných imigračných úradov.

Medzinárodné právo uznáva, že jurisdikcia štátu nie je obmedzená na jeho územie. To znamená, že k porušeniu práv nemusí prísť len na území zmluvného štátu. Taktiež nie je nutné, aby zástupcovia obeť boli pod jurisdikciou daného zmluvného štátu.

O: Je možné, aby nelegálna robotníčka spadala pod jurisdikciu inej krajiny než tej, ktorou je občiankou?

Od: Áno, rovnako ako v prípade imigrantov/imigrantiek a utečencov/utečenkýň, ktorých práva sú porušené štátom alebo súkromným sektorom v štáte, v ktorom pracujú alebo žijú.

O: Aké kritériá určujú, či sa jednotlivec stal obeťou priestupku?

Od: Dotyčná osoba sa musí dostatočne snažiť preukázať, že:

- Jej práva vyplývajúce z dohovoru boli porušené konkrétnym činom alebo nekonaním;
- Existuje reálna hrozba takéhoto porušenia. Porušenia práv môžu mať formu činu alebo nekonania zo strany zmluvného štátu.

O: Ako sa identifikuje porušenie práv z dôvodu opomenutia?

Od: Na dokázanie porušenia práv z dôvodu opomenutia zo strany zmluvného štátu výbor určí, či má daný zmluvný štát povinnosť vyplývajúcu z dohovoru podniknúť isté všeobecné a/alebo konkrétne kroky. Zmluvný štát má dva typy povinností:

- Povinnosť uskutočniť špecifické opatrenia (napr. dať ženám rovnaké právo na spravovanie majetku);
- Povinnosť dosiahnuť výsledok prostredníctvom opatrení, ktoré si daný štát zvolí (napr. odstránenie diskriminácie žien v oblasti zdravotnej starostlivosti).

Ak výbor dospeje k názoru, že daná povinnosť spadá pod jeden alebo viacero článkov dohovoru, posúdi, či fakty súvisiace s prípadom poukazujú na nečinnosť zo strany zmluvného štátu.

O: Ako dospeje výbor k názoru, že zmluvný štát má povinnosť konať?

Od: Výbor analyzuje znenie konkrétnych článkov a následne zohľadní výklad daného alebo obdobného znenia v iných ľudskoprávných nástrojoch. Výbor môže odkazovať na vlastné všeobecné odporúčania, zavedené výklady iných ľudskoprávných nástrojov, ktoré majú podobné znenie ako dohovor, a na iné zdroje medzinárodného práva, ako sú názory akademickej obce a konsenzus dobrej praxe, ktoré sa odrážajú v záväzkoch prijatých v akčných plánoch z rôznych svetových konferencií OSN.

O: Aké kritéria rozhodujú o tom, či bola obeť spôsobená ujma z dôvodu porušenia práva zo strany zmluvného štátu?

Od: Ujma musí byť preukázateľne prepojená s konaním zmluvného štátu alebo neschopnosťou zmluvného štátu konať podľa záväzkov vyplývajúcich z dohovoru.

O: Je možné predkladať oznámenia týkajúce sa porušenia práv spôsobených súkromnými osobami, skupinami alebo súkromnými spoločnosťami?

Od: Áno. Protokol umožňuje jednotlivcom požadovať nápravu za porušenia práv zo strany neštátnych aktérov – jednotlivcov, skupín, súkromných spoločností – keďže sa dohovor vzťahuje aj na tieto typy porušenia práv. Napríklad ak súkromný zamestnávateľ porušuje práva svojich zamestnankýň, je možné predložiť oznámenie proti štátu za neschopnosť predchádzať konaniu alebo napraviť konanie daného zamestnávateľa.

O: Čo spadá pod obsahovú jurisdikciu?

Od: Porušenie práva spadá pod obsahovú jurisdikciu protokolu, ak sa dotýka práv uznaných dohovorom v článkoch 2 až 16. Ak aj nejaké právo nie je explicitne menované v dohovore, je považované za „súčasť jurisdikcie“ protokolu, ak môže byť:

- odvodené z jedného alebo viacerých explicitne uznaných práv (napr. prípad násilia na ženách, ktoré podľa výboru porušuje viaceré z práv stanovených v dohovore)
- interpretované ako predpoklad realizácie explicitne špecifikovaného práva (napr. sloboda pohybu, ktorá je potrebná na realizáciu práva na zapojenie sa do politického života);
- definované ako špecifická súčasť práva, ktoré je uznané vo všeobecnosti (napr. právo na informácie o zdravotných rizikách na pracovisku ako aspekt práva na bezpečné a zdravé pracovné podmienky).

O: Aké podmienky je potrebné splniť na to, aby OSN prijalo oznámenie a postúpilo ho výboru?

Od: Oznámenie musí: (a) byť písomné, (b) nesmie byť anonymné.

Hoci oznámenie nemôže byť anonymné, pri prvom podaní nie je nutné uviesť meno obete, pokiaľ autor/ka (zástupca/zástupkyňa alebo iná osoba konajúca v mene obete) ozrejmi, že obeť môže byť vystavená riziku represíí a požiada výbor, aby odporučila zavedenie „dočasných bezpečnostných opatrení“, keď bude meno obete oznámené zmluvnému štátu. Výbor tiež môže požiadať zmluvný štát, aby nezverejnil meno obete.

O: Môže obeť podať oznámenie podľa protokolu namiesto toho, aby hľadala nápravu na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom súdu alebo iného postupu?

Od: Výbor sa oznámením nebude zaoberať, pokiaľ neboli vyčerpané všetky vnútroštátne možnosti nápravy, a to na všetkých úrovniach. Protokol aj zaužívaný ľudsko-právny systém však poskytuje výnimky z tohto pravidla. Požiadavka vyčerpania všetkých vnútroštátnych prostriedkov má povzbudiť zmluvné štáty, aby zabezpečili efektívne riešenia porušení dohovoru.

O: Aké sú výnimky z pravidla nutnosti vyčerpania všetkých domácich prostriedkov?

Od: Nie je nutné využiť všetky domáce nápravné prostriedky, ak:

- na porušenie neexistuje náprava;
- proces nápravy sa „bezdôvodne predlžuje“ (trvá neprimerane dlhý čas);
- existujúce opravné prostriedky „pravdepodobne neprinesú efektívnu nápravu“.

Tieto výnimky povoľujú výboru interpretovať podmienku „vyčerpania“ vo svetle reálnych prekážok, ktorým ženy čelia pri hľadaní nápravy.

O: Ako sa hodnotí „efektivita“ vnútroštátnych nápravných opatrení?

Od: Efektivita domácich nápravných opatrení sa môže hodnotiť nasledovne:

- opatrenie poskytuje dostatočnú nápravu v súlade s povahou porušenia práv (napr. opatrenie je dostatočne komplexné na to, aby pokrylo reštitúciu, kompenzáciu alebo rehabilitáciu obeť a/alebo opatrenie predíde opakovanému porušeniu práv);
- opatrenie je zbytočné alebo k nemu obeť nemá prístup. Právne a praktické bariéry, ktoré môžu nápravu učiniť zbytočnou alebo neprístupnou zahŕňajú: rozsiahlu diskrimináciu na súdoch, odmietanie zodpovedných orgánov vyšetriť porušovanie práv, nedostatok finančných zdrojov, aby prípad mohol prejsť cez všetky stupne právneho procesu, zastráňovanie zo strany štátnych činiteľov, rodinných príslušníkov alebo spoločnosti, nedostatok právnej spôsobilosti, nespravodlivé súdne pojednávania alebo neexistencia zákona, na ktorom možno priamo alebo nepriamo prípad postaviť. Vtedy nie je dotknuté ľudské právo dostatočne legálne uznané na vnútroštátnej úrovni, no dohovor ho zastrešuje.

O: Čo ak bol prípad predmetom iného medzinárodného „vyšetovania alebo vyrovnania“?

Od: V prípade, že ide o rovnakú skutkovú podstatu, bude oznámenie označené ako „neprijateľné“. Za účelom rozhodnutia o tom, či sa jedná o rovnakú skutkovú podstatu, sa bude výbor zaoberať faktami prípadu a výkladom dotknutého práva. Ak výbor zistí, že skutočnosti prípadu sa podstatne zmenili, alebo že sa sťažnosť týkala iných práv a povinností, a to aj v prípade, že išlo o rovnaké skutky, môže sa rozhodnúť oznámenie prijať.

O: Čo je považované za „postup medzinárodného vyšetovania a vyrovnania“?

Od: Takýto postup musí zabezpečiť:

- Zhodnotenie faktov konkrétneho prípadu;
- Možnosť, aby obeť aj zmluvný štát predložili svoje argumenty;
- Nález, že zmluvný štát ne/porušil konkrétne právne záväzky;
- Identifikáciu nápravných opatrení.

Môžete napríklad na základe protokolu podať oznámenie o prípade, ktorý už bol zaslaný špeciálnemu spravodajcovi o násilí na ženách, lebo jeho oznamovací proces nie je procesom „medzinárodného vyšetovania a vyrovnania“. Ak oznámenie spadá pod viac ako jednu ľudskoprávnu dohodu, odporúčame zvážiť strategické a hmotné výhody oznámenia na základe protokolu oproti iným postupom.

O: Kedy je správa vyhlásená za „neprijateľnú“ na základe toho, že nie je v súlade s ustanoveniami dohovoru?

Od: Správa môže byť vyhlásená za „neprijateľnú“, ak si nárokuje na práva, ktoré nie sú obsiahnuté v dohovore (napr. sťažnosť na to, že zmluvný štát porušil právo na sebaurčenie), alebo ak sa snaží dosiahnuť výsledok, ktorý by bol v rozpore s cieľmi dohovoru (napr. sťažnosť, že rodičovské zodpovednosti žien budú narušené zavedením vyrovnávacích opatrení na zvýšenie počtu kandidátok na politické posty).

O: Kedy bude správa označená za „neprijateľnú“ na základe toho, že je „zjavne neopodstatnená“?

Od: Správa bude označená za „zjavne neopodstatnenú“ v prípade (a predpokladajúc, že ňou prezentované tvrdenia sú pravdivé) ak :

- Uvádza porušenie práv negarantovaných dohovorom;
- Opiera sa o nesprávny výklad dohovoru;
- Uvádza fakty, ktoré jednoznačne naznačujú že, konanie zmluvného štátu, je v rozpore so záväzkami vyplývajúcich z CEDAW Dohovoru.

O: Aké podmienky je nutné splniť na to, aby bolo oznámenie považované za „dostatočne podložené“?

Od: Na splnenie tejto podmienky je nutné uviesť informácie o situácii obete/í. Nestačí opísať všeobecnú situáciu, ako napríklad „polícia nedodržiava zákon o domácom násilí“ alebo „zdravotný systém nedokáže pokryť potreby starších žien“, alebo predložiť len štatistiky (napr. miera negramotnosti žien, platové rozdiely a pod.). Takéto oznámenia označí výbor za neprijateľné. Fakty o všeobecnej situácii sa musia vzťahovať na nejakú špecifickú ujmu (alebo hrozbu ujmy). Ak oznámenie spĺňa tieto kritéria, bude možné predložiť dodatočné, doplňujúce informácie na lepšie podloženie sťažnosti alebo na oboznámenie výboru s novými skutočnosťami.

O: Kedy sa oznámenie považuje za zneužitie oznamovacieho práva?

Od: Oznámenie bude považované za „zneužitie oznamovacieho práva“ ak:

- ním podávajúca osoba chce obťažovať alebo očierňovať inú osobu;
- oznámenie má nejaký iný zlý úmysel;
- sťažnosť bola v minulosti výborom označená za nepodloženú.

O: Môže sa sťažnosť zaoberať porušením práva, ktoré nastalo skôr, než daný štát ratifikoval protokol?

Od: Sťažnosti zaoberajúce sa priestupkami z obdobia pred ratifikovaním protokolu nebudú akceptované. Výnimkou je, ak porušovanie práv naďalej trvá. Výbor môže prijať oznámenie, ak zmluvný štát nedokázal napraviť následky priestupku z minulosti. V takom prípade môže byť nečinnosť štátu považovaná za potvrdenie porušovania práv z minulosti.

O: Čo sú „dočasné opatrenia?“

Od: Ak sa výbor domnieva, že môže prísť k „nenahraditeľnej škode“ (škoda, ktorú nemožno dostatočne nahradiť), môže požiadať zmluvný štát, aby zaviedol opatrenia, ktoré predídu ujme ešte pred posúdením skutkovej podstaty sťažnosti. „Dočasné opatrenia“ sa väčšinou požadujú na predídenie fyzickej alebo psychickej ujmy alebo na činy, ktoré môžu mať nezvratný dopad na práva obete. Napríklad, ak je osoba podávajúca oznámenie zadržaná a môže sa obávať o svoj život, výbor môže nariadiť úradom, aby zabezpečili ochranu života obete. Iný príklad, kedy je možné zaviesť „dočasné opatrenia,“ je vyživovacia povinnosť pre ženu od jej manžela alebo partnera v prípade, že je ohrozené jej prežitie a prežitie jej detí.

O: Čo sa stane, ak výbor rozhodne, že je oznámenie neprijateľné?

Od: Takáto sťažnosť nebude zaslaná zmluvnému štátu a konanie sa ukončí. Sťažnosti, ktoré boli v tomto štádiu odmietnuté ako neprijateľné, je možné opätovne predložiť až po doplnení informácií, na základe ktorých môže výbor prehodnotiť svoje rozhodnutie.

O: Čo sa stane, ak výbor rozhodne, že oznámenie je prijateľné?

Od: Toto oznámenie sa zašle zmluvnému štátu. Zmluvný štát je povinný predložiť svoju písomnú odpoveď do šiestich mesiacov. Odpoveď by sa mala venovať tak prijateľnosťou sťažnosti, ako aj jej skutkovou podstatou a mala by obsahovať informácie o nápravných opatreniach poskytnutých obeti.

O: Čo sa stane, ak zmluvný štát neodpovie do šiestich mesiacov?

Od: Ak štát neodpovie do šiestich mesiacov, výbor bude o oznámení rozhodovať na základe dostupných informácií.

O: Aké zdroje informácií berie výbor do úvahy pri posudzovaní oznámení?

Od: Okrem informácií od predkladateľky/predkladateľa oznámenia a od zmluvného štátu, postup spojený s podávaním oznámenia stanovuje, aby si výbor (prostredníctvom sekretariátu) vyžiadal „každú dokumentáciu od organizácií v OSN alebo iných inštitúcií“, ktoré jej môžu napomôcť v hodnotení faktov alebo zákona. Výbor si môže tieto informácie vyžiadať kedykoľvek počas hodnotenia oznámenia. MVO a regionálne ľudskoprávne organizácie sú zaradené medzi „iné inštitúcie“, od ktorých si výbor môže vyžiadať informácie.

O: Čo sa stane potom, ako výbor vyhodnotí skutkovú podstatu oznámenia?

Od: Výbor oznámi zainteresovaným stranám svoje „stanovisko a odporúčania“. V „stanovisku“ sa uvádza, či došlo k porušeniu dohovoru. Stanovisko môže obsahovať: zistenia výboru týkajúce sa faktov a ich právnu analýzu (t. j. vysvetlenie, prečo je čin alebo nekonanie porušením práv). Ak výbor dôjde k záveru, že prišlo k porušeniu práv, vydá odporúčania týkajúce sa krokov, ktoré by zmluvný štát mal vykonať v záujme nápravy. Tieto sa môžu identifikovať konkrétne opatrenia týkajúce sa reštitúcie, odškodnenia a/alebo rehabilitácie obete alebo kroky, ktoré zabránia opakovanému porušovaniu práv.

O: Sú „stanovisko a odporúčania“ výboru záväzné?

Od: „Stanovisko a odporúčania“ výboru nie sú právne záväzné. Výbor však využije následné postupy, aby presvedčil zmluvný štát, aby jeho stanovisko a odporúčania implementoval. MVO zohrávajú ústrednú rolu pri presadzovaní a podpore dodržiavania rozhodnutí výboru na vnútroštátnej úrovni. Pre ženy, ktorých práva boli porušené, a pre zmluvné štáty, ktoré sa snažia implementovať svoje záväzky vyplývajúce z dohovoru, sú užitočnejšie odporúčania, ktoré sú konkrétne a podrobné.

O: Aké povinnosti má zmluvný štát, keď mu výbor oznámi svoje stanovisko a odporúčania?

Od: Zmluvný štát musí do šiestich mesiacov informovať výbor o akýchkoľvek krokoch, ktoré podnikne na základe stanoviska a odporúčaní výboru. Článok 2 dohovoru postuluje všeobecné

povinnosti súvisiace s implementáciou ustanovení dohovoru. Tieto zahŕňajú povinnosť odstrániť zákony, politiky a praktiky, ktoré výbor označil ako diskriminačné, a povinnosť prijať kroky na prevenciu podobných porušení práv v budúcnosti.

O: Môže výbor po prvej odpovedi od zmluvného štátu ďalej monitorovať kroky, ktoré zmluvný štát uskutoční na základe jeho odporúčaní?

Od: Áno. Protokol a pravidlá postupu umožňujú výboru sledovať kroky, ktoré zmluvný štát podnikne v súvislosti s implementáciou jeho odporúčaní. Môže zmluvný štát požiadať, aby v pravidelných správach k dohovoru predložil doplňujúce informácie alebo môže vymenovať špeciálneho spravodajcu/špeciálnu spravodajkyňu, alebo pracovnú skupinu na monitorovanie situácie. Pravidlá postupu umožňujú, aby špeciálny spravodajca/špeciálna spravodajkyňa alebo pracovná skupina vytvárali „príslušné kontakty a podnikali primerané kroky“.

O: Aké by boli „primerané“ nadväzné kroky, ktoré by výbor mohol podniknúť?

Od: Príklady „primeraných“ nadväzných krokov zahŕňajú:

- Publikovanie nadväzných krokov výboru v médiách;
- Vytvorenie špeciálnej kapitoly vo výročnej správe výboru, ktorá by sa venovala nadväzným krokom podniknutým v súvislosti s protokolom a obsahovala by podrobné informácie o konaní a/alebo nekonaní zmluvných štátov;
- Nadviazanie priameho kontaktu so štátnymi úradmi;
- Vyzvať MVO, aby predkladali informácie;
- Prostredníctvom špeciálneho spravodajcu/špeciálnej spravodajkyne alebo pracovnej skupiny podniknúť prieskum priamo v teréne (na základe pozvánky od zmluvného štátu).

Vyšetrowanie

O: Aké typy porušenia práv sa môžu riešiť prostredníctvom vyšetrowania?

Od: Výbor môže iniciovať vyšetrowanie iba v prípade „závažných a systematických“ porušení práv. Termín „závažný“ označuje ťažké porušenia práv súvisiace s osobnou integritou

a bezpečnosťou, ako sú mučenie, násilné zmiznutia alebo vraždy. Jedno porušenie práv môže byť svojou povahou „závažné“ a jeden čin môže porušiť viacero práv. Termín „systematický“ označuje také porušenia práv, ktoré sú súčasťou opakujúceho sa vzoru, sú rozsiahle alebo sú páchané na základe nejakej súčasti plánu či politiky.

O: Čo je potrebné na začatie vyšetovania?

Od: Výbor musí dostať „dôveryhodné“ informácie o „vážnych alebo systematických“ priestupkoch. Termín „dôveryhodné“ znamená, že výbor musí dané informácie považovať za spoľahlivé. Výbor hodnotí dôveryhodnosť informácií na základe faktov ako napr. ich špecifickosť, či sú vnútorne konzistentné a konzistentné s informáciami z iných zdrojov, či existujú potvrdzujúce dôkazy, či je zdroj dôveryhodný a, pri mediálnych zdrojoch, či sú tieto zdroje nezávislé a nestranné. Na zdroje informácií ani na formát, v akých sa môžu prijať, sa nestanovujú žiadne obmedzenia.

O: Môže Špeciálny spravodajca o násilí na ženách zdieľať informácie s výborom za účelom začatia vyšetovania?

Od: Áno. Ani protokol (článok 8) ani pravidlá postupu zdroje informácií neobmedzujú. Potenciálne zdroje informácií zahŕňajú ženské združenia a iné MVO, iné orgány OSN alebo expertky/expertov, regionálne ľudskoprávne organizácie alebo expertky/expertov, správy publikované v tlači alebo agentúry a organizácie pracujúce s utečencami. Pravidlá postupu umožňujú výboru požadovať doplňujúce informácie na potvrdenie informácií.

O: Čo nasleduje, keď sa výbor rozhodne, že informácie, ktoré dostal, sú dôveryhodné a poukazujú na „vážne a systematické“ porušenie práv?

Od: Výbor môže vymenovať pracovnú skupinu (zloženú z jednej alebo viacerých svojich členiek/členov), aby začala vyšetovanie a vyzvať zmluvný štát, aby predložil relevantné informácie. Výbor si môže vyžiadať ďalšie informácie od zástupcov/zástupkyň zmluvného štátu, vládnych orgánov, MVO a individuálnych osôb. Berúc ohľad na všetky dôveryhodné informácie, výbor (prostredníctvom pracovnej skupiny) začne tajné vyšetovanie. Pracovná skupina ohlasuje

výsledky svojho vyšetrovania výboru ako celku. Na základe tejto správy sa výbor uznesie na záveroch a vydá svoje stanovisko a odporúčania k situácii. Jej nálezy, stanoviská a odporúčania sa zašlú zmluvnému štátu, ktorý je povinný do šiestich mesiacov odpovedať.

O: Čo robí skupina pri návšteve územia zmluvného štátu?

Od: Počas návštevy územia zmluvného štátu môže pracovná skupina viesť vypočúvanie obetí, svedkov/svedkýň a pod. Môže sa stretnúť s predstaviteľmi/predstaviteľkami štátu, predstaviteľmi/predstaviteľkami MVO, obetami a svedkami/svedkyňami alebo navštíviť konkrétne inštitúcie a/alebo lokality.

O: Potrebuje výbor súhlas zmluvného štátu na začatie vyšetrovania?

Od: Nie, výbor môže začať vyšetrovanie bez súhlasu zmluvného štátu. Výbor však musí mať súhlas zmluvného štátu na návštevu jeho územia alebo na vedenie vypočúvaní počas návštevy územia zmluvného štátu.

O: Aký je výsledok vyšetrovania?

Od: Výbor zverejní svoje zistenia a odporúčania. Zistenia analyzujú, či fakty poukazujú na porušenie dohovoru. Odporúčania identifikujú kroky, ktoré by mal zmluvný štát vykonať, aby sa porušovanie práv skončilo, a aby sa predišlo jeho opakovaniu v budúcnosti. Odporúčania môžu obsahovať právne, administratívne alebo edukačné opatrenia a s nimi súvisiace rozpočtové opatrenia.

O: Aké nadväzné kroky podnikne výbor, keď zverejní svoje odporúčania?

Od: Výbor sa môže obrátiť na zmluvný štát v súvislosti s konkrétnymi krokmi, ktoré uskutočnil na základe vyšetrovania. Tie sú prezentované v pravidelnej správe k dohovoru alebo samostatne, šesť mesiacov po tom, čo výbor odovzdal svoje zistenia a odporúčania zmluvnému štátu.

O: Čo je odstupná klauzula?

Od: Táto klauzula umožňuje zmluvnému štátu v momente ratifikácie, pristúpenia alebo podpisu protokolu neuznať právomoc výboru uskutočniť na svojom území vyšetrovanie. Zmluvný štát však nemôže odstúpiť od postupu spojeného s podávaním oznámenia.

-B-

Vlády a proces ratifikácie Opčného protokolu k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien je prvým rodovo špecifickým mechanizmom na posúdenie prípadov porušenia ľudských práv žien a vyšetrenie ich závažných a systematických podôb. Má potenciál premostiť medzeru medzi príslubom, ktorý prináša dohovor, a jeho skutočnou implementáciou prostredníctvom práva, politik a praxe. Postupy ustanovené v protokole však môžu využívať iba ženy z krajín, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru aj Opčného protokolu. Preto je dôležité, aby sa vytvorila vedomostná báza, mobilizovala podpora a formulovali stratégie, ktoré by podnietili národné vlády, aby ratifikovali alebo pristúpili k protokolu bez odkladu. Táto časť prezentuje informácie, ktoré môžu pomôcť v advokačných aktivitách a v práci vládnych úradníkov/úradníčok usilujúcich sa na vnútroštátnej úrovni o ratifikáciu alebo pristúpenie k protokolu. Obsahuje argumenty, ktoré zdôrazňujú výhody ratifikácie, ako aj argumenty, ktoré sa môžu použiť na vyvrátenie mylných predstáv a obáv súvisiacich s protokolom.

Výhody ratifikácie

Pri argumentácii v prospech ratifikácie alebo pristúpenia k protokolu je dôležité mať na pamäti výhody, ktoré tento akt môže mať na implementáciu štandardov ľudských práv žien na medzinárodnej aj vnútroštátnej úrovni. Niektoré z potenciálnych výhod ratifikácie sú:¹²

- Ratifikácia alebo pristúpenie môže dať vláde väčší impulz, aby aktívne pristúpila k zmene zákonov a politik vrátane tvorby nápravných opatrení pre ženy, aby sa vyhli hodnoteniu a kritike medzinárodného spoločenstva prostredníctvom protokolu a jeho postupov.

¹² Nižšie uvádzané argumenty boli publikované vo viacerých zdrojoch. Napr. v štúdiu, ktorú vypracovala Donna Sullivan a prezentovalo Center for Women's Global Leadership na zasadnutí Komisie pre postavenie žien v roku 1997; *Confronting discrimination: The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol – Handbook for parliamentarians*, OSN (2003), s. 41; a v nepublikovanej štúdiu, ktorú pre IRAW Asia Pacific vypracovala Laboni Amena Hoq, "Understanding the Optional Protocol to the Women's Convention: A guide to adoption"(1999).

- Existujúce mechanizmy implementácie dohovoru nie sú dostatočné. Článok 18 stanovuje postup pri podávaní správ, prostredníctvom ktorého sa dá monitorovať, ako štáty dodržiavajú svoje záväzky plynúce z dohovoru, ich plnenie sa však nedá vynútiť. Postup stanovený v článku 29, ktorým štáty môžu predložiť námietku voči interpretácii a implementácii dohovoru na arbitráž Medzinárodnému súdному dvoru, nebol zatiaľ použitý a je predmetom mnohých výhrad. Vzhľadom na túto skutočnosť protokol zlepšuje a dopĺňa existujúce mechanizmy uplatňovania ľudských práv žien v rámci systému OSN.

- Aj keď sa môže dohovor po ratifikácii alebo pristúpení stať súčasťou vnútroštátneho práva, väčšina krajín ho plne neintegrovala ani ho plne nevyužíva pri súdnych konaniach na presadzovanie ľudských práv žien. Keďže na využitie postupov stanovených v protokole je potrebné, aby sa najprv vyčerpali prostriedky nápravy na vnútroštátnej úrovni, môže táto skutočnosť podnietiť domáce súdy, aby dohovor citovali a využívali.

Toto podnieti štáty, aby vyvinuli také mechanizmy na nápravu alebo odstránenie prekážok v prístupe k spravodlivosti, ktoré zahrnú celú realitu životov žien. To môže viesť napríklad k ustanoveniu nezávislej komisie pre rovnosť, ktorá by monitorovala porušovanie ľudských práv žien, poskytovala poradenstvo a informácie a podporu pri súdnych konaniach.

Protokol ďalej podporí väčšiu konzistentnosť medzi vládnu politiku a prijatými opatreniami. Tým, že podporia implementáciu odporúčaní CEDAW Výboru, vyjadria všetky vládne orgány svoje odhodlanie a politickú vôľu presadzovať ľudské práva žien. To môže prispieť k lepšej koordinácii spoločných krokov na všetkých vládnych úrovniach.

- Protokol je nevyhnutným prostriedkom na interpretáciu a praktickú aplikáciu dohovoru v špecifických konkrétnych podmienkach.

Podávanie oznámení umožňuje výboru detailne analyzovať konkrétne okolnosti, čo zlepšuje jeho prístup k vnútroštátnym zákonom a politikám a tiež posilňuje jeho pozíciu pri odporúčaní zmien v legislatíve alebo praktikách na vnútroštátnej úrovni (napr. odporúčať novelizáciu alebo uzákonenie nových zákonov zakazujúcich diskrimináciu žien a napĺňať práva jednotlivých žien alebo skupín žien v špecifických kontextoch a podmienkach).

- Protokol k dohovoru zlepši chápanie dohovoru cez ďalší rozvoj právnej vedy a teórie o ľudských právach žien. Ustanovenia dohovoru je možné neustále interpretovať a rozširovať. Nové prvky, o ktorých sa text dohovoru nezmieňuje, sa dajú vyvodiť zo skúseností žien, ako aj z deklarácií, ako je Pekinská akčná platforma a Akčná platforma svetovej konferencie proti rasizmu, ktoré sa dajú prepojiť s rámcom dohovoru. Definícia diskriminácie v článku 1 umožňuje progresívnu interpretáciu dohovoru. Umožňuje tiež identifikáciu dodatočných prvkov a foriem diskriminácie, ktoré nemusia byť výslovne obsiahnuté v texte dohovoru. Tým, že sa takéto prípady dostanú do pozornosti dohovoru, sa ich odborné rozpracovanie CEDAW Výborom môže ďalej v podobných prípadoch použiť na vnútroštátnej úrovni. Toto odborné právne rozpracovanie môžu tiež použiť iné orgány OSN na lepšie pochopenie povahy a rozsahu rodovo podmienenej diskriminácie a tým prispieť k integrácii ľudských práv žien do celkových programov ľudských práv OSN.

- Protokol k dohovoru môže prispieť k zlepšeniu povedomia a šíreniu informácií o dohovore v občianskej spoločnosti a na úrovni vládnych orgánov a k zlepšeniu povedomia verejnosti o štandardoch ľudských práv týkajúcich sa diskriminácie žien.

Ratifikácia protokolu skonsoliduje tieto výsledky, zabezpečí *de facto* realizáciu práv žien v rámci existujúcich práv a politík. Zároveň tiež podnieti diskusiu o ďalších novelizáciách existujúcich zákonov a politík a vytvorí lepšie podmienky pre napredovanie žien.

Mylné predstavy o protokole¹³

Protokol bol vypracovaný pracovnou skupinou Komisie OSN pre postavenie žien. Znamená to, že proces jeho tvorby viedli zmluvné štáty dohovoru a iné členské štáty OSN. K procesu tiež prispeli členky/členovia výboru, nezávislé expertky/experti a MVO. V tom čase veľa vlád vyslovilo svoje výhrady, ktorým sa venovala náležitá pozornosť. Tieto sa odrazili v záverečnom

¹³ Niektoré z vysvetlení právnych aspektov protokolu sú prevzaté z materiálu Medzinárodného sekretariátu Amnesty International. "Making a reality of women's rights: Bringing into force the Optional Protocol to the Women's Convention". IOR 51/04/99. Distr: SC/IGO/PG. Londýn, Veľká Británia (október 1999).

texte protokolu, takže jeho obsah by vlády nemali vnímať ako „cudzí“. Navyše, text protokolu bol prijatý Valným zhromaždením OSN, teda orgánom, v ktorom sú zastúpené všetky členské štáty. Nasledujúca časť sumarizuje niektoré z obáv a výhrad, ktoré národné vlády vyslovili počas prípravy textu protokolu.¹⁴

Opčný protokol narúša zvrchovanosť národných štátov

CEDAW Výbor by nemal mať právomoc posudzovať konanie štátnej exekutívy, zákonodarstva alebo súdnictva, pretože to podkopáva princíp štátnej suverenity. Odporúčania CEDAW Výboru môžu tiež narúšať princíp národných záujmov.

Odpoveď:

Postupy protokolu umožňujú CEDAW Výboru, aby sa zapodieval špecifickými situáciami v záujme vypracovania odporúčaní a nadviazania konštruktívneho dialógu s príslušným zmluvným štátom o lepších spôsoboch riešenia porušovania práv prostredníctvom aplikácie noriem a štandardov dohovoru. Ratifikáciou dohovoru sa štáty právne zaväzujú, že zahrnú jeho princípy do svojich zákonov a politík. Štáty teda dobrovoľne súhlasili, že pred medzinárodným spoločenstvom ponесú zodpovednosť za implementáciu (alebo neimplementáciu) záväzkov plynúcich z dohovoru. Výbor navrhne zmluvnému štátu lepšie spôsoby riešenia porušovania práv žien a poskytne svoju pomoc pre efektívnejšiu implementáciu dohovoru. Konkrétnu implementáciu odporúčaní majú rozdiskutovať a vykonať rôzne orgány zmluvného štátu. CEDAW Výbor nemôže vynášať rozsudky, tvoriť zákony ani rozhodovať o politickom smerovaní krajiny. Jeho úlohou je pomôcť zmluvnému štátu zlepšiť jeho mechanizmy implementácie dohovoru.

¹⁴ Vid' Laboni Amena Hoq, "Understanding the Optional Protocol to the Women's Convention: A guide to adoption", nepublikovaný materiál vypracovaný pre IWRAW Asia Pacific (1999).

2. Protokol vyvolá neopodstatnené sťažnosti

Protokol je potenciálne nástrojom, ktorý môžu použiť jednotlivci alebo skupiny na obťažovanie alebo diskreditáciu zmluvného štátu tým, že budú podávať neopodstatnené sťažnosti motivované zlým úmyslom.

Odpoveď:

Obava, že protokol otvorí cestu neopodstatneným a obťažujúcim sťažnostiam na zmluvný štát, bola bodom, o ktorom pracovná skupina pripravujúca text protokolu dlho diskutovala. Stanovenie jasných kritérií prijateľnosti sťažností podľa protokolu môže takéto zneužitie minimalizovať. Sťažnosti, ktoré nie sú dostatočne podložené, sa nebudú považovať za prijateľné. V praxi už bolo niekoľko sťažností podaných na základe mechanizmov OSN na prijímanie individuálnych sťažností prehlásených za neprijateľné.¹⁵ Treba si tiež všimnúť, že prvé oznámenie, ktoré bolo podané, označil CEDAW Výboru za neprijateľné.¹⁶

Pracovná skupina pri príprave textu protokolu čerpala zo skúseností s jestvujúcimi ľudskoprávnymi postupmi pri podávaní sťažností a z vlastných inovácií, aby sa predišlo prípadnému zneužitiu protokolu. Výsledkom sú konkrétne mechanizmy a postupy, prostredníctvom ktorých sa môže sťažnosť podať alebo iniciovať vyšetrowanie.

Podávanie oznámení:

a) Kritériá prijateľnosti: Prvým krokom, ktorý nasleduje po predložení oznámenia príslušnému zmluvnému orgánu, je rozhodnutie o jeho prijateľnosti. Na to, aby expertný orgán oznámenie prijal a zaoberal sa ním, musí oznámenie spĺňať isté formálne kritériá.¹⁷ Ak tieto nie sú splnené alebo ak sa pochybenie nenapraví, oznámenie sa prehlási za neprijateľné na základe procesnej

¹⁵ Vid' tabuľku 2 v správe Generálneho tajomníka OSN, "Comparative summary of existing communications and inquiry procedures and practices under international human rights instruments under the United Nations system" (E/CN.4/2005/WG23/2), ktorá uvádza štatistické údaje z novembra 2004.

¹⁶ Táto deklarácia je publikovaná na <<http://www2.ohchr.org/english/law/jurisprudence.htm>>.

¹⁷ Kritériá prijateľnosti stanovujú články 2 až 4 Opčného protokolu. Vid' tiež prílohu III, ktorá obsahuje plné znenie Opčného protokolu.

chyby a nepristúpi sa k posúdeniu jeho skutkovej podstaty. Týmto sa zabráni, aby sa protokol zneužil na diskreditáciu príslušného zmluvného štátu.

b) Prejednanie skutkovej podstaty sťažnosti: Rozhodnutie o prijateľnosti oznámenia sa dôverne oznámi zmluvnému štátu a autorke/autorovi sťažnosti. Toto ustanovenie bolo prijaté v záujme rešpektovania integrity tak zmluvného štátu, ako aj predkladateľky/predkladateľa sťažnosti. Ustanovenia o dôvernosti sú dôležitým ústupkom voči zmluvným štátom, ktorým by mohla ublížiť negatívna publicita týkajúca sa ich plnenia záväzkov súvisiacich s dohovorom, najmä ak sa uvádzané porušenia ukážu ako nepravdivé. Vo všetkých prípadoch dostane zmluvný štát príležitosť odpovedať a predložiť informácie o uvádzaných porušeníach práv.

Vyšetrovanie:

Podobne ako pri oznámení, aj v prípade vyšetrovania platia princípy dôvernosti voči zmluvnému štátu a spolupráce s ním. Aj tu je však niekoľko procesných požiadaviek. Vyšetrovanie iniciuje CEDAW Výbor na základe vlastného uváženia v prípade spoľahlivých informácií naznačujúcich závažné a systematické porušenia (článok 8(1)). Počas diskusií v pracovnej skupine na prípravu protokolu sa spočiatku vyskytli obavy, že takýto stupeň nezávislosti v konaní výboru by mohol viesť k politicky neobjektívnym vyšetrovaniam. Ďalšou obavou bolo, že by ich ako neobjektívne mohli vnímať iné strany, keďže obmedzené zdroje umožnia vykonať len obmedzený počet vyšetrovaní. Tieto obavy však vyvrátili poukázaním na skutočnosť, že výbor je zložený z expertiek/expertov pochádzajúcich z rozličných právnych systémov a kultúrnych prostredí a nominujú ich zmluvné štáty. Dôvera v to, že kolektívne bude výbor konať objektívne a profesionálne, je nevyhnutná.

V pracovnej skupine pripravujúcej protokol sa tiež argumentovalo tým, že hoci má dohovor proti mučeniu podobný postup, je postup navrhovaný pri vyšetrovaní v zmysle protokolu oveľa širší. V prvom rade umožňuje, aby CEDAW Výbor začal vyšetrovanie, ak považuje porušenie práv za závažné a systematické.

Po druhé, rozsah práv v dohovore je širší, než ten, ktorý uvádza dohovor proti mučeniu, a preto rozširuje rozsah práv, ktoré môžu spadať pod vyšetrowanie. Mnohé štáty preto chceli, aby sa stanovil limit na práva, ktorými sa výbor bude môcť na základe protokolu zaoberať. Niektoré delegácie tiež vyslovili obavy o potenciálnej právomoci výboru iniciovať vyšetrowanie namiesto toho, aby tak urobil na základe prijatej sťažnosti. Z taktického pohľadu sa zas dôvodilo, že zaradenie povinného vyšetrowania odradí mnohé zmluvné štáty od prijatia protokolu.

Ako odpoveď na tieto námietky predsedníčka pracovnej skupiny predložila ustanovenie, ktoré umožňuje zmluvným štátom pri podpise, ratifikácii alebo pristúpení k protokolu prehlásiť, že neuznávajú právomoc výboru konať v zmysle článkov 8 a 9 protokolu. Článok 10 sa stal klauzulou o „odstúpení od vyšetrowania“ a umožňuje, aby vyšetrowanie nebolo záväzným, ak si to zmluvný štát neželá. Tento ústupok bol výmenou za to, že sa neobmedzia právomoci výboru pri oznámení. Je však dôležité mať na pamäti, že zmluvné štáty, ktoré sa pri ratifikácii alebo pristúpení k protokolu rozhodnú „odstúpiť“ od vyšetrowania, majú stále možnosť k tomuto mechanizmu „pristúpiť“ v budúcnosti.

3. Práva ustanovené v dohovore nie sú „žalovateľné“

Mnoho záväzkov, viažucich sa najmä na ekonomické, sociálne a kultúrne práva, ktoré na seba berú zmluvné štáty dohovoru, nie je možné posúdiť súdnymi alebo kvázi súdnymi orgánmi, ako je CEDAW Výbor. Veľké množstvo týchto záväzkov má programovú povahu a nejestvuje zmysluplný spôsob posúdenia, či nejaký štát porušil alebo si nesplnil tieto záväzky.

Odpoveď:

Táto obava je vo všeobecnosti známa ako problém „žalovateľnosti“ a jej korene spočívajú v širšej diskusii o povahe ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv, ktoré ochraňuje Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR). „Žalovateľnosť“ sa vzťahuje na právomoci súdnych orgánov rozhodovať o veciach týkajúcich sa ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv, napr. či súd môže vyniesť rozsudok vo veci týkajúcej sa práva na jedlo alebo práva žien na bývanie, ktoré sú v niektorých jurisdikciách považované za otázku politiky a nie práv. Otázka „žalovateľnosti“ je v špecifickom vzťahu k povinnostiam štátu vyplývajúcim z

ustanovení článku 2(1) ICESCR¹⁸ a tiež k záväzkom stanoveným v dohovore, ktoré vyžadujú zmenu v kultúrnych vzorcoch, tradíciách a zvyklostiach a odstránenie rodových stereotypov. Základnou otázkou je, či je vhodnejší súdny alebo politický proces na určenie nielen alokácie zdrojov, ale tiež pri rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa širšej sociálnej politiky. Druhá menovaná oblasť zahŕňa ustanovenia dohovoru, ktoré sa týkajú rodových rolí. V skutočnosti sú tieto práva v ostatnom desaťročí predmetom rozsiahlej interpretačnej a právnej analýzy,¹⁹ ktorej výsledky sú dostatočne objasňujúce na to, aby tieto práva mohli byť predmetom medzinárodného kritického posúdenia. Napriek tomu však opozičné hlasy vznášajú námietky, že záväzky plynúce z dohovoru sú programové a ako také sa vzťahujú na pridelovanie zdrojov. Je známe, že všetky ľudskoprávne dohovory zaväzujú štáty k tvorbe súvisiacich politík a programov, ktoré ich uvedú do praxe. Hlasy podporujúce protokol zdôrazňujú, že aj v prípade občianskych a politických práv, ako je právo na ochranu proti mučeniu alebo volebné právo, si vyžadujú výrazné hmotné investície. O týchto právach sa nikdy nehovorí ako o programových, hoci je potrebné, aby štát vyčlenil na ich realizáciu prostriedky.

Keďže dohovor obsahuje ekonomické, sociálne a kultúrne práva, národné vlády váhali súhlasiť s postupom, ktorý by identifikoval ich porušenia a špecifikoval nápravu. Obhajcovia/obhajkyne silného protokolu argumentovali, že záväzky plynúce z dohovoru zahŕňajú povinnosť odstrániť diskrimináciu a že je vždy namieste, aby diskrimináciu preskúmali súdne orgány. Okrem toho, ekonomické, sociálne a kultúrne práva chránené dohovorom majú svoj špecifický dôvod, prečo

¹⁸ Článok 2(1) ICESCR zaväzuje štáty podniknúť pri maximálnom využití svojich zdrojov, samostatne aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce, hospodárske a technické kroky na „progresívne“ dosiahnutie plného uskutočnenia práv uznaných v tomto pakte.

¹⁹ Výsledkom diskusií o „žalovateľnosti“ ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv, ktoré prebehli v ostatných desaťročiach je, že tieto práva žalovateľné sú. Tento vývoj sa odráža v právnej vede a teórii a vo všeobecných interpretačných poznámkach Komisie pre ekonomické, sociálne a kultúrne práva. Vo viacerých prípadoch právne analýzy rozhodli v prospech takých otázok, ako sú právo na jedlo, zdravie, obydlie a vzdelanie. Krajiny, ktoré rozhodli v prospech týchto otázok sú napr. Juhoafrická republika, Fínsko, Argentína, Maurícius, Kanada, Lotyšsko, Francúzsko, India, Bangladéš, Nigéria a väčšina štátov strednej a východnej Európy. Z regionálnych orgánov sa k týmto otázkam kladne vyjadrila Africká charta ľudských práv a povinností, Protokol zakladajúci systém kolektívnych sťažností Európskej sociálnej charty a San Salvadorský medziamerický protokol. Príkladmi všeobecných poznámok Komisie pre ekonomické, sociálne a kultúrne práva, ktoré pomáhajú interpretovať a definovať a tým v konečnom dôsledku rozhodovať v prospech ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv sú poznámky č. 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14. (“Advocacy Kit. Activities targeting the open-ended working group to consider options for an OPICESCR in January 2006”. Koalícia pre Opčný protokol k ICESCR.)

sú „žalovateľné“. Všetky práva v dohovore sú potenciálne „žalovateľné“, keďže o „žalovateľnosti“ sa musí rozhodnúť vo vzťahu k špecifickému súboru faktov, ktorý sa týka konkrétneho práva. To značí, že CEDAW Výbor rozhodne v kontexte prípadov, ktorými sa bude zapodievať, či je požiadavka vhodná na to, aby ju riešil súd. Prísun prípadov pred CEDAW Výbor celkovo uľahčí rozvoj právnej vedy a teórie, ktorá sprostredkuje lepšie porozumenie úrovni „žalovateľnosti“ všetkých práv ustanovených v dohovore.

4. CEDAW Výbor nemá žiadnu právomoc rozhodovať o sťažnostiach

Členky/členovia CEDAW Výboru nemajú ani odbornosť, ani reprezentačnú autoritu na to, aby rozhodovali o sťažnostiach voči zmluvným štátom, ktoré sa vzťahujú na oznámenia podávané na základe protokolu.

Odpoveď:

V súčasnosti je hlavnou zodpovednosťou CEDAW Výboru posudzovať správy, ktoré predkladajú zmluvné štáty a vydávať odporúčania o tom, ako sa dohovor môže efektívne implementovať na vnútroštátnej úrovni. Nová rola výboru vo vzťahu k protokolu je rozšírením jeho funkcie. Protokol na zmluvné štáty neuvádza žiadne nové substantívne záväzky. Prináša skôr efektívnejší mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania záväzkov, ktoré zmluvnému štátu vyplývajú z dohovoru.

Hoci má výbor určitú voľnosť pri rozhodovaní o týchto veciach, jeho členky/členovia sú dostatočne kompetentné/kompetentní a kvalifikované/kvalifikovaní, aby túto voľnosť používali zodpovedne. Kritériá výberu členiek/členov výboru (napr. relevantná odbornosť) prispievajú k vytvoreniu orgánu, ktorý je odborne erudovaný a pozná povahu a dopady porušovania práv žien vo všeobecnosti. Členky/členovia výboru sú tiež citlivé/citliví k špecifickým potrebám určitých skupín žien z rôznych krajín sveta a spoločností, ktoré zastupujú. To, že členky CEDAW Výboru vyberajú ich vlastné zmluvné štáty a že je výbor organizovaný tak, aby odrážal rôznorodosť odbornosti, skúsenosti aj geografickej lokality

poukazuje na jeho inherentnú reprezentatívnosť. Okrem toho by zmluvné štáty nemali spochybňovať legitimitu výboru, ktorý sami ustanovili..

5. Výbor prevezme na seba úlohu súdov

Stanoviská a odporúčania výboru budú v rozpore s rozhodnutiami súdov na vnútroštátnej úrovni vrátane najvyššieho súdu, čím sa stanú tieto súdne orgány nadbytočnými.

Odpoveď:

Interpretácie vnútroštátneho práva, ktoré predloží CEDAW Výbor, nebudú nahrádzať interpretácie, ktoré vydajú vnútroštátne súdne orgány, ale budú posudzovať a určovať kompatibilitu vnútroštátnych zákonov a systémov s dohovorom. Len v tomto zmysle sa dá hovoriť o „rozpore“ s rozhodnutiami vnútroštátnych súdov.

6. Ratifikácia protokolu anuluje výhrady, ktoré zmluvné štáty vzniesli voči dohovoru.

Protokol sa použije na podkopanie substantívnych výhrad, ktoré zmluvné štáty vzniesli voči dohovoru.

Odpoveď:

Protokol sa špecificky nevyjadruje k právomociam CEDAW Výboru týkajúcich sa výhrad voči dohovoru. Neposkytuje teda žiaden návod, či môže výbor pristúpiť k vypočutiu prípadu, ktorý spadá do substantívneho rozsahu výhrady, ak považuje túto výhradu za neplatnú na základe jej nezlučiteľnosti s predmetom a účelom dohovoru. Zatiaľ čo výbor ako taký vyjadril jasné stanovisko o nezlučiteľnosti niektorých druhov výhrad s predmetom a účelom dohovoru, je pravdepodobné, že sa bude pri posudzovaní takýchto prípadov riadiť skúsenosťou výboru pre ľudské práva, t.j. tam, kde sa výhrada bude považovať za zlučiteľnú s predmetom a účelom dohovoru, výbor najprv posúdi, či sa výhrada vzťahuje na obsah oznámenia. Ak sa naň vzťahuje, výbor nemôže v posudzovaní oznámenia ďalej pokračovať.

Na druhej strane, ak výbor zistí, že výhrada je v rozpore s predmetom a účelom dohovoru a že oznámenie spadá pod nezlučiteľné výhrady, bude sa výhrada považovať za neúčinnú a výbor môže pristúpiť k posúdeniu skutkovej podstaty sťažnosti. Je teda veľmi pravdepodobné, že ak je pôvodná výhrada platná, výbor nebude posudzovať sťažnosť, ktorá spadá pod vecnú podstatu danej výhrady.

Ked' sa štát stane zmluvnou stranou Opčného protokolu

Článok 15 stanovuje formálne požiadavky, ako sa zmluvný štát dohovoru stane zmluvnou stranou protokolu. Podľa tohto ustanovenia:

„1. Tento protokol je otvorený na podpis všetkým štátom, ktoré podpísali alebo ratifikovali dohovor, alebo k nemu pristúpili.“

Čo sa stane, keď vláda podpíše Opčný protokol?

Vo väčšine prípadov sú podpisom dohovorov v mene štátu poverení hlava štátu, predseda/predsedička vlády alebo minister/ministerka zahraničných vecí. Podpisom protokolu vyjadruje vláda svoj zámer byť viazaná postupmi ustanovenými v tejto zmluve.

Signatári/signatárky protokolu však ešte nie sú zmluvnými stranami protokolu. Podpis je dôležitý, lebo je dôkazom zámeru vlády podniknúť kroky smerom k ratifikácii protokolu. Medzi podpisom a ratifikáciou je časové obdobie, počas ktorého sa vlády môžu snažiť o ratifikáciu alebo pristúpenie k zmluve a/alebo zmeniť zákony a politiky nevyhnutné na implementáciu protokolu. Okrem toho, podľa článku 18 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, podpis ustanovuje povinnosť upustiť v dobrej viere od skutkov, ktoré by protirečili predmetu a účelu Opčného protokolu v období medzi jeho podpisom a ratifikáciou.

„2. Tento protokol podlieha ratifikácii všetkými štátmi, ktoré ratifikovali dohovor alebo k nemu pristúpili. Ratifikačné listiny budú uložené u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.“

Čo sa stane, keď vláda ratifikuje protokol?

Vláda demonštruje svoju ochotu prevziať na seba zákonné práva a povinnosti na základe zmluvy a svojho súhlasu riadiť sa ňou. Ratifikácia je jedným zo spôsobov, akým sa vláda stáva viazaná zmluvou. Len krajiny, ktoré protokol najprv podpísali, ho môžu ratifikovať. Proces ratifikácie je v každej krajine odlišný. Vo všeobecnosti však musí vláda prejsť nasledujúcimi fázami, aby sa stala zmluvnou stranou protokolu:

- Ústavné podmienky môžu vyžadovať ratifikáciu na vnútroštátnej úrovni. Toto väčšinou spadá pod zodpovednosť parlamentu (legislatívy), orgánu, ktorý na základe odporúčania exekutívy (napr. prezidenta/prezidentky alebo ministra/ministerky zahraničných vecí) vyjadrí súhlas štátu byť viazaný protokolom.
- Keď parlament schváli návrh o prijatí protokolu, vláda vydá svoje povolenie, aby bola ratifikačná listina uložená u generálneho tajomníka OSN.
- Po troch mesiacoch od uloženia ratifikačnej listiny u generálneho tajomníka OSN sa vláda stáva zmluvnou stranou protokolu.
- Keď vláda ratifikovala zmluvu na medzinárodnej úrovni, je povinná dať jej právnu platnosť na vnútroštátnej úrovni. Ustanovenia tejto dohody budú platné bez ohľadu na akékoľvek zmeny vlády.

„3. Tento protokol je otvorený na prístup všetkým štátom, ktoré ratifikovali dohovor alebo k nemu pristúpili.“

Čo sa stane, keď vláda pristúpi k protokolu?

Pristúpenie je iný spôsob, akým vláda vyjadruje svoj súhlas byť viazaná zmluvou, akou je napr. protokol. Pristúpenie má rovnaký právny účinok ako ratifikácia: vláda sa stáva zmluvnou stranou protokolu a je ňou právne viazaná. Na rozdiel od ratifikácie však pristúpeniu nepredchádza podpis zmluvy.

„4. Prístup sa uskutočňuje uložením listiny o prístupe u generálneho tajomníka OSN.“

Kedy vstúpi dohovor do platnosti?

Vlády sa stávajú zmluvnou stranou protokolu po troch mesiacoch od uloženia ratifikačnej listiny u generálneho tajomníka OSN. Rovnaká lehota sa vzťahuje na ratifikáciu (článok 16).

Ako sa môžem bližšie oboznámiť s postupom, podľa ktorého moja krajina vyjadrí svoj súhlas byť viazaná protokolom?

Zvyčajne tento proces popisujú ústavné podmienky, na základe ktorých sa štát stane viazaným medzinárodnou dohodou. Ak máte nejaké pochybnosti, kontaktujte právne oddelenie svojho ministerstva zahraničných vecí.

Podpísala moja krajina protokol, ratifikovala ho alebo k nemu pristúpila?

Príloha V uvádza zoznam signatárskych štátov a štátov, ktoré sú zmluvnými stranami protokolu k januáru 2008. Aktualizovaný zoznam je publikovaný na: http://www2.ohchr.org/english/bodies/ratification/8_b.htm.

Príklady ratifikačného procesu

Táto sekcia prezentuje škálu postupov, prostredníctvom ktorých štáty ratifikujú medzinárodné dohovory, akým je napr. protokol, a tým súhlasia, že sa nimi budú viazať. Keďže sú ratifikačné pravidlá a postupy v jednotlivých krajinách odlišné a môžu sa v priebehu času meniť, informácie v tejto časti ilustrujú dianie na vnútroštátnej úrovni a nie sú vyčerpávajúce.

Argentína

Ministerstvo zahraničia a ďalší zástupcovia/zástupkyne vládnych orgánov analyzujú zmluvu a odporúčia legislatíve, aby prerokovala a schválila jej ratifikáciu. V senáte aj kongrese stačí na ratifikáciu zmluvy jednoduchá väčšina. Po odhlasovaní sa zmluva pošle na odpis prezidentovi a potom na ministerstvo zahraničných vecí, ktoré ju uloží v OSN.

Aby sa medzinárodná zmluva stala súčasťou vnútroštátneho práva, akt ratifikácie sa musí publikovať v oficiálnom vládnom vestníku. Po ratifikácii nesleduje implementácia dohovoru.

Bangladéš

Ústava štátu neurčuje postup pri ratifikácii medzinárodného dohovoru. Takisto nie je stanovená ústavná povinnosť získať súhlas parlamentu na jeho ratifikáciu. Vo všeobecnosti podáva návrh na podpis alebo ratifikáciu medzinárodného dohovoru Sekcia OSN Ministerstva zahraničných vecí, ktoré tento návrh predostrie medzirezortným orgánom. Právna komisia Bangladéšu dohovor posúdi z pohľadu vnútroštátneho práva. Ministerstvo financií musí tiež preskúmať jeho prípadné finančné dopady. Vláda môže vytvoriť medzirezortnú komisiu, ktorá zhodnotí dopad dohovoru na domácu aj medzinárodnú politiku, alebo vláda požiada príslušné ministerstvá, aby sa k dohovoru vyjadrili. Po pripomienkovom konaní prijme vláda vedená ministerským predsedom/ministerskou predsedníčkou konečné stanovisko týkajúce sa podpisu alebo ratifikácie príslušného dohovoru. Vo všeobecnosti dohovory podliehajúce ratifikácii podpisuje minister/ministerka zahraničných vecí.

Kanada

Spolu s ratifikačným návrhom sa musí predložiť implementačný zákon a dokumenty musí schváliť parlament (House of Commons) a senát. Kľúčové vládne orgány, ktoré sa podieľajú na celom procese, sú ministerstvo spravodlivosti, ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo obrany.

Egypt

O tom, či sa príslušný dohovor má alebo nemá ratifikovať, sa rozhoduje na úrovni kancelárie prezidenta. Ministerstvo zahraničných vecí podpisuje medzinárodné dohovory, ale ich ratifikácia si vyžaduje súhlas Výboru ministrov (*Maglis al-Wuzara*, ktorý sa tiež nazýva Kabinet) a následne súhlas Ľudového zhromaždenia (*Maglis al-Shaab*). Pred zverejnením posudzuje zákony ústavný súd. Keď tento rozhodne, že dohovor nie je v rozpore s ústavou, publikuje sa v oficiálnom vestníku a tým nadobúda platnosť.

Holandsko

Relevantné ministerstvá tvoriace Radu ministrov pripraví vysvetľujúcu správu k danému dohovoru a ratifikačný návrh a pošlú ich štátnej rade. Na základe odporúčania štátnej rady sa tieto dokumenty predložia Druhej komore parlamentu na písomné a následne aj ústne vyjadrenia, po ktorých Prvá komora parlamentu predloží svoj písomný a ústny súhlas. Tento postup zvyčajne trvá rok a pol. Skôr než dohovor vstúpi do platnosti na vnútroštátnej úrovni, predložia sa na schválenie prostredníctvom podobného protokolu aj požadované implementačné zákony.

Švédsko

Ratifikácia si vyžaduje, aby parlament (Riksdag) schválil ratifikačný návrh a vo väčšine prípadov aj implementačné zákony. Predloženiu návrhu do parlamentu vo všeobecnosti predchádza veľmi dôkladná príprava a proces v parlamente je relatívne rýchly. Ratifikačný návrh sa zvyčajne predkladá s rozsiahlym komentárom vrátane histórie rokovaní, vysvetlenia obsahu ustanovenia a návrh legislatívy s komentárom. Po úvodných medzirezortných prípravách sa návrh predkladá na pripomienkovanie viacerým inštitúciám, ako sú parlamentný ombudsman, súdy, generálny prokurátor, správa väznic, rezort obrany, univerzity, MVO a pod. Po zapracovaní ich pripomienok sa návrh znova predloží ministerstvám a následne legislatívnej rade Najvyššieho súdu. Až potom sa vládny návrh predloží Riksdagu, kde ho najprv zhodnotia príslušné komisie. Ich formálna správa ide na prerokovanie plenárnej schôdze parlamentu. Na základe rozhodnutia plenárnej schôdze pristúpi vláda vydaniu príslušnej legislatívy a uloženiu ratifikačnej listiny. Všeobecným pravidlom je, že ľudskoprávne dohovory majú vo Švédsku zvláštny status v prípade, že sú v konflikte s vnútroštátnymi zákonmi.

Úloha vlády a parlamentu

Poslanci a poslankyne národných parlamentov sú zástupcami a zástupkyňami občanov a občianok svojho štátu, tvoria legislatívu a dozerajú na prácu vlády. Preto zohrávajú rolu v procese ratifikácie alebo pristúpenia k protokolu. [Tak isto by aj predstavitelia a predstaviiteľky vlády, ktorým záleží na dodržiavaní ľudských práv žien, mali podporovať ratifikáciu protokolu.]

Ratifikácia Opčného protokolu

Ak váš štát protokol podpísal, no nepodnikol ešte žiadne kroky smerom k jeho ratifikácii alebo k pristúpeniu k protokolu, môžete uvažovať nad nasledovným:

- zistiť, či príslušné vládne orgány majú v úmysle stať sa zmluvnou stranou dohovoru a ak nie, požadovať ich zdôvodnenie;
- zistiť (napr. formou ústnej či písomnej otázky), či zodpovedný orgán vlády inicioval nejaké kroky smerom k ratifikácii alebo pristúpeniu k protokolu, alebo či ich zamýšľa vykonať;
- iniciovať v tejto veci poslanecký návrh;
- iniciovať parlamentnú debatu o protokole; a
- mobilizovať verejnú mienku.

Klauzula o „odstúpení“

Ak vaša vláda predložila parlamentu žiadosť o ratifikáciu alebo pristúpenie k protokolu s výhradou o „odstúpení“ od vyšetovania, môžete:

- žiadať detailné informácie o dôvodoch;
 - iniciovať parlamentnú diskusiu o tejto otázke; a
 - mobilizovať verejnú mienku, ktorá by podnietila parlament, aby prehodnotil toto rozhodnutie;
- a
- navrhnúť ratifikáciu alebo pristúpenie bez „odstúpenia“.

Verejné povedomie o protokole

Verejné povedomie o protokole je veľmi dôležité na plnú implementáciu dohovoru. Predstavitelia a predstaviiteľky vlády, poslanci a poslankyne parlamentu môžu zabezpečiť, aby sa informácie o protokole dostali k najširšej verejnosti tým, že:

- text protokolu sa preloží do jazyka (jazykov) príslušnej krajiny a bude sa čo najviac verejne šíriť;

- podniknú parlamentnú diskusiu o tejto otázke;
- zorganizujú kampaň na mobilizáciu verejnej mienky alebo sa zúčastnia verejnej diskusie o dohovore v televízii, rozhlase alebo na stretnutí s verejnosťou;
- napíšu o protokole príspevok do novín, časopisu alebo iného tlačového média, alebo na internet;
- nadviažu kontakty s MVO, ktoré pracujú v oblasti ľudských práv žien;
- Zorganizujú alebo sa zúčastnia workshopu alebo informačného seminára o protokole pre poslancov a poslankyne, štátnu správu a občiansku spoločnosť;
- upozornia na dohovor a protokol pri príležitosti MDŽ [alebo podobnej príležitosti].

Pracovný list 9

Prečo by mali vlády ratifikovať protokol alebo k protokolu pristúpiť

1. Opčný protokol je prvý rodovo špecifický medzinárodný ľudsko-právny nástroj ustanovujúci postup pri podávaní individuálnych sťažností a pri vyšetrowaní porušenia ľudských práv žien.

- Ratifikáciou protokolu naplnia vlády svoj medzinárodný záväzok, ktorý prijali na Štvrtej svetovej konferencii o ženách a demonštrujú svoje odhodlanie presadzovať ľudské práva žien.
- Konečné znenie protokolu bolo prijaté ako výsledok politických kompromisov. Námietkam, ktoré vlády voči protokolu vzniesli, sa venovala pozornosť počas prípravy návrhu a text protokolu ich odráža. Tiež treba mať na pamäti, že všetky členské štáty OSN prijali záverečné znenie protokolu konsenzuálne.

2. Protokol posilní vnútroštátne mechanizmy podporujúce napredovanie žien a presadzovanie ich ľudských práv:

- Protokol pomôže posilniť vnútroštátne kapacity na riešenie diskriminácie žien. Mechanizmy, ktoré ustanovuje, t.j. podávanie oznámení a vyšetrowanie, sú nástrojmi „poslednej možnosti“. Znamená to, že sa majú použiť až vtedy, keď boli vyčerpané všetky vnútroštátne možnosti riešenia nedostatkov v domácich zákonoch a politikách. Odporúčania, ktoré CEDAW Výboru prezentuje prostredníctvom týchto mechanizmov, majú dopĺňať domáce úsilie o efektívnu implementáciu dohovoru.
- Ratifikácia dohovoru pravdepodobne podnieti diskusiu o prístupe žien k spravodlivosti. Táto zas pravdepodobne povedie k zmenám vo vnútroštátnych zákonoch, politikách a postupoch.
- Diskusie o ratifikácii alebo pristúpení k protokolu dávajú vládnym orgánom možnosť zhodnotiť primeranosť zdrojov vyčlenených na podporu ľudských práv žien. Je preto dôležité, aby boli k dispozícii finančné aj ľudské zdroje na efektívnu implementáciu dohovoru.

3. Protokol podporí lepšiu spojitosť medzi vládnuou politikou a prijatými opatreniami.

- Prostredníctvom ratifikácie protokolu a podpory implementácie odporúčaní CEDAW Výboru vyjadria národné vlády svoje odhodlanie a politickú vôľu presadzovať ľudské práva žien. Toto môže prispieť k lepšej koordinácii spoločných krokov na všetkých vládnych úrovniach.

4. Proces ratifikácie protokolu je príležitosťou na zvýšenie povedomia o dohovore.

- Tento proces by mal prispieť k lepšej implementácii a celkovému prijatiu dohovoru na úrovni vlády aj občianskej spoločnosti.

- Ženy získajú prísľub, že ich vláda je odhodlaná naplňovať ľudské práva žien a že jej prioritou je náprava ich porušovania.

- Tento proces tiež vytvára príležitosť k šíreniu nových informácií o ľudských právach.

-C-

Ako zlepšiť obhajobu a využitie Opčného protokolu

Táto časť venuje pozornosť strategickým otázkam, ktoré majú podporiť advokačné aktivity spojené s ratifikáciou Opčného protokolu a jeho účinným uplatňovaním. Pretože Opčný protokol umožňuje ženám lepšie pochopiť a uplatňovať svoje práva, je dôležité, aby všetci, vrátane mimovládnych organizácií, zvážili, ako čo najlepšie využiť potenciál protokolu. Jeho využívanie by malo posilniť rolu žien v boji za ľudské práva najmä vytváraním príležitostí na aktívnu, systematickú a presvedčivú obhajobu vlastných práv.

Všeobecné hľadisko

- Rozvoj ľudských práv žien, ako je obsiahnutý v dohovore a ďalej zabezpečený prostredníctvom Opčného protokolu, je súčasťou politického procesu. Využitie protokolu bude len vtedy úspešné, ak jeho prostredníctvom štáty uznajú väčšiu legitimitu a právomoci CEDAW Výboru. Preto je pri obhajobe práv žien dôležité predkladať prípady, ktoré sú dobre odôvodnené a podložené prepracovanými argumentmi. Rovnako je dôležité mobilizovať skupiny na úrovni národného štátu, aby požadovali plnenie rozhodnutí a odporúčaní výboru. Ak totiž štáty zlyhajú pri implementácii rozhodnutí výboru - a neponesú za to zodpovednosť – môže to spôsobiť negatívnu reakciu na celkové plnenie dohovoru a podporu práce výboru.

- Ustanoveniam dohovoru a Opčného protokolu je treba plne porozumieť a používať ich komplementárne. Zástankyne/zástancovia by sa mali oboznámiť so správami zmluvných štátov, s tieňovými správami vrátane pripomienok, všeobecnými odporúčaniami a inými nástrojmi, ktoré im môžu pomôcť lepšie pochopiť progresívnu interpretáciu ľudských práv žien podľa dohovoru. Okrem toho by ľudia snažiaci sa o aktívne využitie protokolu mali svoju stratégiu prispôbiť vývoju v uplatňovaní pravidiel rokovacieho poriadku k protokolu, ako aj rozhodnutí a stanovísk výboru týkajúcich sa postupov pri podávaní oznámení a pri vyšetrovaní.

- Pri uvažovaní o strategickom využití protokolu by MVO mali mať prehľad o istých problémových okruhoch.

Takými sú napríklad:

a) Potreba vypracovať normatívne štandardy práv stanovených v Dohovore, ktoré sa zatiaľ nepovažujú za „žalovateľné“.²⁰ Vynára sa potreba vyvinúť normy, podľa ktorých sa bude posudzovať diskriminácia v kontexte práv (hlavne ekonomických, sociálnych a kultúrnych), ktoré sa doposiaľ interpretovali ako programové záväzky. Väčšinou sa argumentuje tým, že neexistuje žiaden zmysluplný spôsob posúdenia, či štát porušil záväzky, alebo ich nedokázal plniť. Prostredníctvom podávania oznámení a vyšetrovania však môžu zástankyne a zástancovia plnenia dohovoru navrhovať, ako by sa dali ustanoviť kritériá na identifikáciu a nápravu porušení ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv žien.

b) Potreba lepšie porozumieť konkrétnym prostriedkom nápravy porušovania práv žien a mechanizmom, ktoré by mali štáty v tomto smere navrhnuť a zaviesť. Kritériá pre podávanie oznámenia, ktoré má byť prijateľné na medzinárodnej úrovni ako "posledná možnosť", keď sa preukázalo, že sa vyčerpali všetky vnútroštátne prostriedky, môžu nabádať vlády k tomu, aby zabezpečili mechanizmy, prostredníctvom ktorých by ženy mohli žiadať nápravu porušenia svojich ľudských práv.

c) Potreba vytvoriť pre MVO alebo zástankyne a zástancov plnenia dohovoru priestor pre dialóg. Je dôležité vytvoriť medzinárodne použiteľnú stratégiu pre potenciálne uplatnenie dohovoru. Ak sa snahy MVO a ďalších zástankýň a zástancov plnenia dohovoru zosúladia, bude možné poučiť sa z počiatočných skúseností obetí porušenia práv s uplatňovaním dohovoru a využiť ich na zlepšenie budúcich krokov podniknutých na základe dohovoru.

- MVO, ktoré majú záujem o využitie dohovoru, budú mať väčšiu šancu na úspech, ak sa ich stratégie stanú súčasťou obsiahlejšieho plánu na budovanie kapacít, ktoré ich budú podnecovať k tomu, aby žiadali ochranu ľudských práv žien na národnej úrovni. V tejto súvislosti je kľúčové

²⁰ Vid' poznámku 28, ktorá obsahuje vysvetlenie pojmu "žalovateľnosť."

budovanie kapacít samých MVO vrátane dokumentačných zručností a kapacít na podávanie správ a právnu analýzu. MVO môžu tiež pomôcť pri identifikácii prípadov, ktoré na vnútroštátnych súdoch nedosiahli primeranú nápravu a môžu informácie o týchto prípadoch predkladať prostredníctvom oznámenia a vyšetrovania.

Možno dohovor použiť ako nástroj na spochybnenie výhrad, ktoré si štát uplatnil v súvislosti s dohovorom?

Dohovor podlieha veľkému množstvu výhrad, z ktorých viaceré sú podstatné a rozsiahle. Niektoré z týchto výhrad sa zdajú byť nezlučiteľné s predmetom a účelom dohovoru, a preto sú podľa článku 28 (2) neprípustné. V súčasnosti neexistuje žiaden priamy mechanizmus na spochybnenie oprávnenosti výhrad zo strany zmluvných štátov, ktoré sú nezlučiteľné s predmetom a cieľom dohovoru. Teoreticky je však možné, že prostredníctvom podávania oznámení môže osoba alebo skupina osôb spochybniť právoplatnosť výhrady zo strany zmluvného štátu, ktorá je nezlučiteľná s dohovorom.

Tipy pre MVO k ratifikácii dohovoru

Prvým krokom k tomu, aby sa dohovor stal účinným nástrojom presadzovania práv žien vo vašej krajine, je presvedčiť vládu, aby ho podpísala, ratifikovala alebo k nemu pristúpila. MVO môžu tento proces urýchliť prostredníctvom verejných informačných kampaní, advokačných aktivít a podpory vládnych predstaviteľov a predstaviteľiek, ktorí pracujú na zabezpečení ratifikácie. Advokačné aktivity v prospech ratifikácie vyžadujú osvojenie si pracovnej znalosti Opčného protokolu a dohovoru konkrétne v tom, ako môže protokol prispieť k právam žien a ako môže pomôcť zmluvným štátom plniť si záväzky stanovené dohovorom. Pochopenie týchto otázok vám pomôže v presvedčivej obhajobe ratifikácie protokolu.

Nižšie sú uvedené niektoré návrhy na advokačné aktivity na národnej úrovni v prospech podpísania, ratifikácie alebo pristúpenia k Opčnému protokolu.²¹

²¹ Tieto informácie vypracovali pre IWRAW Asia Pacific účastníci a účastníčky kurzu na International Human Rights Law Clinic, New York University School of Law (2000/2001).

Zvyšovanie verejného povedomia a šírenie informácií

- Na získavanie rozsiahlejšej podpory vypracujte vzdelávacie materiály k dohovoru pre ďalších kľúčových aktérov a aktérky vrátane širokej verejnosti.
- Usporiadajte stretnutia pre verejnosť a komunity.
- Napíšte hru pre amatérske divadlo, ktorá predvedie súdne konanie riešiace porušovanie ľudských práv žien.
- Využite priestor v médiách na vzdelávanie ľudí a na získavanie podpory pre Opčný protokol a vyjadrenie svojho postoja. Upriamte pozornosť médií na proces ratifikácie, napr. prostredníctvom otvorených listov redakciám alebo novinových článkov či tlačových konferencií, alebo rozhlasovej vzdelávacej kampane.
- Organizujte písanie listov, amatérske divadelné predstavenia a iné kreatívne podujatia pre verejnosť alebo demonštrácie.
- Zostavte brožúry a letáky a masovo ich šírte alebo zviditeľnite svoje vyjadrenia finančne nenáročnými prostriedkami ako napr. prostredníctvom nástennej maľby.
- Natočte video pre medzinárodné kampane, ktoré bude obsahovať rozhovory so:
 - zástupkyňami/zástupcami MVO o tom, prečo je protokol dôležitý a ako ovplyvní situáciu žien;
 - s delegátkami/delegátmi z krajín, ktoré protokol podpísali, o tom, prečo si myslia, že by ho ich krajina mala ratifikovať;
 - s miestnymi ženami, ktoré protokol podporujú, aby sa vyjadrili k tomu, ako môže ovplyvniť ich životy a prečo je podľa nich dôležitý ako nástroj obhajoby práv žien.

Lobing a advokačné aktivity

- Zistite, aký je právny postup ratifikácie alebo pristúpenia k protokolu vo vašej krajine a zmapujte možné prekážky. Ako je už uvedené vyššie, právne kroky potrebné na ratifikáciu protokolu alebo na pristúpenie k nemu určuje vnútroštátne právo.

- Zistite, aké sú v vo vašej krajine argumenty týkajúce sa politiky alebo právnych predpisov v neprospech ratifikácie a pokúste sa navrhnúť protiargumenty. Môžete vypracovať informatívne poznámky k protokolu, ktoré sa budú venovať mylným predstavami a obavám, ktoré o protokole môžu mať vládni predstavitelia/predstavielky.

(V časti Mylné predstavy o ratifikácii sa nachádzajú argumenty, ktoré môžete použiť.)

- Kontaktujte vládnych predstaviteľov a predstaviteľky a zdieľajte s nimi informácie o potrebe ratifikovať protokol a o jeho potenciálnych výhodách. Zdôrazňujte, že ratifikácia je kľúčovým krokom nadväzujúcim na Pekinskú konferenciu a konkrétnym prejavom záväzku vlády zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv žien.

- Zistite, ktoré osoby vo vašej vláde sú zodpovedné za formulovanie stanoviska vlády k protokolu. Môžu to byť úradníci/úradníčky ministerstva pre záležitosti žien, ministerstva zahraničných vecí alebo iných vládnych úradov. Zdieľajte s nimi informácie a vypracujte ratifikačnú stratégiu, ktorá zohľadní ich obavy.

- Zistite, ktorí poslanci a poslankyne majú záujem protokol podporiť a nadviažte s nimi spoluprácu.

- Ukážte svojej vláde, že predstavielky a predstavitelia občianskej spoločnosti vo vašej krajine dôrazne podporujú účinné uplatňovanie protokolu. Dohodnite si osobné stretnutia s vládnymi činiteľmi a činiteľkami zodpovednými za rozhodovanie o ratifikácii alebo s politickými lídrami a líderkami, ktorí/ktoré podporujú ľudské práva žien, ako aj s poprednými odporcami a odporkyňami ľudských práv žien.

- Rozšírte kampaň na podporu ratifikácie. Informujte MVO vo svojej krajine a regióny o svojich lobistických snahách a vyzvite ich k zapojeniu sa do kampane. Čím viac hlasov bude naliehavo žiadať ratifikáciu protokolu, tým väčšiu motiváciu k činom budú vlády mať.

Po ratifikácii

- Budujte kapacity kľúčových partneriek a partnerov na dokumentáciu a predkladanie prípadov pred medzinárodné ľudskoprávne orgány ako napr. CEDAW Výbor. Vyzvite odborničky a odborníkov na ľudské práva vo svojej krajine, aby prispeli k:

- vypracovaniu kritérií výberu prípadov, ktoré možno podať na vnútroštátnej úrovni;

- výbere fóra;
- podaniu informácií v súlade s požadovaným formátom.
- Organizujte tvorivé dielne a stretnutia o politických rizikách prehraného alebo vyhraného ľudskoprávneho prípadu predloženého na medzinárodnej úrovni.
- Budujte kapacity zainteresovaných MVO a individuálnych obhajkyň a obhajcov v oblasti účinného uplatňovania protokolu prostredníctvom školení a šírenia dostupných informácií.

Možno bude potrebné vytvárať koalície, keďže proces podávania oznámení a vyšetrovania môže byť časovo náročný. Identifikujte a zhromažďte prípady, ktoré na domácich súdoch neuspeli a ktoré možno potenciálne podať ako oznámenia podľa Opčného protokolu.

- Zistite, aké finančné zdroje sú dostupné na podporu vašich snáh.
- Zapojte sa do regionálneho a medziregionálneho úsilia o účinné využitie protokolu.
- Organizujte vnútroštátne konzultácie s univerzitami, organizáciami pre ľudské práva a ženskými organizáciami, ktoré ženám môžu poskytnúť právnu pomoc.

Viac než ratifikácia: Strategické využitie protokolu

Skôr než sa prípad porušenia ľudských práv žien predostrie na medzinárodnej úrovni, je potrebné vziať do úvahy viacero faktorov. Konečným cieľom "medzinárodného riešenia" je zmobilizovať podporu a podnietiť zmeny, ktoré štátu umožnia účinne reagovať na porušovanie ľudských práv žien prostredníctvom tvorby primeraných podmienok na zrovnoprávnenie žien. Vzhľadom na túto skutočnosť by sa na využitie medzinárodných ľudskoprávných postupov malo nazerať v kontexte viacrozmerneho prístupu k uplatňovaniu ľudských práv žien. Výsledkom každého oznámenia a vyšetrovania by mali byť vnútroštátne zákony a opatrenia podporujúce napredovanie žien a prispievajúce k odstráneniu všetkých foriem ich diskriminácie. Je však rovnako potrebné mať na pamäti, že protokol má slúžiť aj ako "posila" pre domáce zákony a politiky. To znamená, že mechanizmy protokolu by sa nemali chápať ako prvý - a jediný spôsob - akým možno riešiť problémy týkajúce sa ľudských práv žien.

Výhody a nevýhody využitia medzinárodného mechanizmu²²

Predtým, než podniknete prvé kroky, mali by ste venovať istý čas premýšľaniu nad dopadom použitia medzinárodného postupu alebo mechanizmu. Dôležitou úvahou tiež je, ktorý mechanizmus dokáže najlepšie zabezpečiť nápravu konkrétnych foriem porušovania ľudských práv žien. Nasledujúce otázky poslúžia ako návod pri rozhodovaní o tom, či by sa postupy protokolu mali alebo nemali použiť v danej konkrétnej situácii.

Vnútroštátna úroveň

- Môže pozitívny medzinárodný precedens poskytnúť "hybný impulz" riešeniu súvisiacich ľudskoprávných požiadaviek žien na vnútroštátnej úrovni?
- Aké dôsledky by malo, ak by CEDAW Výbor usúdil, že predložené porušenia práv sú neoprávnené alebo nedostatočne podložené?
- Dajú sa využiť zistenia a odporúčania CEDAW Výboru na posilnenie advokačných aktivít na národnej úrovni?
- Sú miestne ľudskoprávne organizácie a inštitúcie ochotné podporiť autorku/autora oznámenia alebo iniciátora/iniciátorku vyšetrovania? Majú nejakých spojencov a spojenkyne? Ak nie, prečo?
- Ako by štát, médiá a široká verejnosť vnímali odporúčania výboru v prospech obetí porušenia práv? Ako by mohla verejná mienka prispieť k potenciálnemu úspechu alebo mu ubrať na vážnosti?
- Je pravdepodobné, že sa vyskytnú dodatočné politické a právne prekážky plnenia odporúčaní, cieľom ktorých je riešenie konkrétnych otázok?
- Oplyvnila by neochota štátu implementovať stanovisko výboru ďalšie plnenie dohovoru na vnútroštátnej úrovni? Zdráhal by sa štát pokračovať v pravidelnom dialógu s CEDAW Výborom?

²² Táto časť vychádza z materiálov, ktoré vypracovali Anne Bayefsky, Catherine MacKinnon a Andrew Byrnes. Vid' Anne Bayefsky, *How to Complain to the UN Human Rights Treaty System*, kapitola IX, Transnational Publishers (2002) a „Report of the Workshop on Using the Optional Protocol to CEDAW,” Lawyers' Alliance for Women-Equality Now (2001).

Medzinárodná úroveň

- Ako posilní úspešné plnenie odporúčaní, ktoré vyplynú z uplatňovania mechanizmov protokolu, prácu CEDAW Výboru? A naopak, aký vplyv na CEDAW Výbor bude mať nedostatočná implementácia jeho odporúčaní?
- Ako prispeje oznámenie alebo vyšetovanie k prehĺbeniu odbornosti CEDAW Výboru v konkrétnej otázke? Ako zapadne prípad do širšieho okruhu advokačných stratégií ženských združení na regionálnej a medzinárodnej úrovni?

Tipy pre MVO k využívaniu Opčného protokolu

Hneď ako protokol vstúpi do platnosti na vnútroštátnej úrovni, dá sa začať s vyvíjaním stratégií jeho využitia tak, aby protokol upevnil existujúce iniciatívy na podporu ľudských práv žien a pridal k nim nový rozmer. Protokol možno použiť napr. na podporu vládnych aktivít, na pomoc MVO pri ich advokačných aktivitách a môže tiež slúžiť ako nástroj pri súdnych konaniach. Medzi stratégie, nad ktorými sa dá po ratifikácii alebo pristúpení uvažovať, patria:

Mobilizovanie podpory a zvyšovanie verejného povedomia

- Podporujte zvyšovanie verejného povedomia o dohovore a jeho Opčnom protokole a o tom, čo môžu ponúknuť. Tento proces by mal pokračovať aj po ratifikácii protokolu, aby sa jednotlivé ženy a muži, vládne orgány a MVO naučili používať ho ako nástroj presadzovania ľudských práv žien.
- Dohliadnite na to, aby sa skupiny, ktoré majú záujem o využívanie protokolu, podieľali na vypracovaní správ, ktoré štáty a MVO predkladajú CEDAW Výboru.
- Monitorujte implementáciu záverečných odporúčaní CEDAW Výboru.
- Navrhnite spôsoby, akými by poslanci a poslankyne a vládni činitelia a činitelky mohli prispieť k tvorbe povedomia o protokole a stanoviskách CEDAW Výboru.²³
- Ak sa štát rozhodol pre „odstúpenie“ od vyšetovania v čase ratifikácie alebo pristúpenia k protokolu, nabádajte poslancov a poslankyne, vládnych činiteľov a činitelky a členov a členky

²³ Článok 13 Opčného protokolu uvádza: „Každý zmluvný štát sa zaväzuje zabezpečiť, aby sa dohovor a tento protokol stali všeobecne známe, a umožniť prístup k informáciám o stanoviskách a odporúčaní výboru, najmä o záležitostiach týkajúcich sa tohto zmluvného štátu.“

občianskej spoločnosti k formulovaniu stratégií na opätovné pristúpenie k vyšetrovaniu. V tom vám môže pomôcť:

- využívanie mediálnej stratégie a vzdelávacích materiálov o výhodách vyšetovania, ktoré vypracoval CEDAW Výbor;
- pokračovanie v diskusii o tom, či je postoj štátu k vyšetrovaniu oprávnený a odôvodnený;
- podnecovanie poslancov a poslankýň, sudcov a sudkýň a ďalších vládnych činiteľov a činiteliek, aby pomáhali presvedčiť vládu prehodnotiť svoj postoj k „odstúpeniu“ od vyšetovania;
- udržiavanie dynamiky diskusií o vyšetovaní.

Preskúmanie možností, ktoré poskytujú súdne konania a právne iniciatívy

- Vypracujte stratégie na podporu uplatňovania dohovoru ako interpretačného nástroja, ktorý môžu použiť odborníčky a odborníci z právnej praxe a súdnictva.
- Organizujte workshopy o ľudských právach žien pre právničky a právnikov a sudkyne a sudcov.
- Identifikujte, ktoré otázky sú pre ženy prioritné, a vytvárajte strategické partnerstvá na podporu právnej reformy. Preskúmajte možnosti iniciovania súdneho konania vo verejnom záujme.
- Usporiadajte celoštátne konzultácie a pozvite kľúčových aktérov a aktérky, aby sa podelili o svoje názory na možnosť účinného uplatňovania protokolu a na takomto základe postavte ďalší kolektívny postup.
- Naďalej zdieľajte informácie a vypracúvajte materiály o strategickom využití dohovoru a protokolu vo svetle existujúcich právnych iniciatív a súdnych stratégií.
- Organizujte stretnutia a vytvárajte koalície na výmenu informácií o porušovaní ľudských práv žien, ktoré by sa mohli riešiť strategickým využitím súdneho konania a právnych reforiem.
- Zapojte skupiny, ktoré majú záujem sledovať právne iniciatívy a súdne konania súvisiace s dohovorom, do monitorovania jeho plnenia na vnútroštátnej úrovni.

Spôsoby, ako ženám zabezpečiť prístup k spravodlivosti na vnútroštátnej úrovni

- Monitorujte dosah alebo úspech krokov, ktoré štát podnikol na zlepšenie prístupu žien k spravodlivosti.

- Preštudujte vnútroštátne zákony, opatrenia a praktiky, aby ste zistili, ktoré prvky dohovoru a protokolu sa dostatočne nevčlenili do vnútroštátneho práva. Napríklad niektoré prostriedky nápravy dostupné obetiam porušovania ľudských práv žien môžu byť neprimerané alebo neúčinné. V takom prípade je na vyriešenie tohto problému dôležité vypracovať národnú stratégiu, ktorá by smerovala k riešeniu tejto situácie.
- Identifikujte potenciálne prekážky nezlučiteľné s dohovorom, ktoré sa môžu objaviť počas toho, ako sa protokol bude stávať pracovnou metódou vnútroštátneho práva a praxe.
- Identifikujte, ako možno ďalšie prvky dohovoru a protokolu úspešne včleniť do vnútroštátneho práva a politik.
- Využite mechanizmus predkladania správ, ktorý používa CEDAW Výbor, aby ste upozornili na niektoré otázky, ktorých riešenie by malo vyplývať z princípu záväzkov štátu plynúcich z dohovoru.

Riešenie etických otázok: Usmernenia pre MVO²⁴

Okrem už načrtnutých hľadísk by MVO mali uvažovať aj o etických otázkach spojených s podaním oznámenia alebo začatím vyšetrovania na základe protokolu. Za každých okolností by MVO mali konať v najlepšom záujme obete či obetí a zachovávať požiadavku informovaného súhlasu.

Táto časť sa venuje usmerneniam, ktorými sa riadi celosvetová kampaň organizácie IWRAW Asia Pacific a ktoré sa týkajú ratifikácie a implementácie Opčného protokolu. Obsahuje body, ktoré môžu byť relevantné pre prácu ostatných MVO, obzvlášť pre medzinárodné MVO (MMVO). V závislosti od kontextu môžu tieto usmernenia viesť k rozporuplným záverom o tom, ktorý postup je v danom prípade najlepší. Napriek tomu by malo byť vždy hlavným cieľom dosiahnuť čo najlepšiu možnú rovnováhu všetkých faktorov.

²⁴ Upravené z podkladových materiálov, ktoré pre celosvetovú kampaň organizácie IWRAW Asia Pacific o ratifikácii a uplatňovaní Opčného protokolu (2003) pripravila Donna Sullivan.

1. Medzinárodné MVO (MMVO) poskytujúce ciele pomoc miestnym MVO, ktoré pripravujú oznámenia alebo vyšetrenie na základe protokolu, by sa mali zaviazat', že týmto organizáciám poskytnú svoje poznatky a kapacity.

2. MMVO, ktorá by chcela asistovať miestnej MVO pri používaní postupov protokolu spojených s podávaním oznámení a vyšetrením, by mala mať:

- špecifickú odbornú znalosť obsahových aj procesných otázok týkajúcich sa dohovoru a protokolu; alebo
- odbornú znalosť diskriminácie na základe rodu podľa iných ľudskoprávných nástrojov a súvisiacich postupov.

3. Popri poskytovaní cielej pomoci môžu MMVO tiež zohrávať dôležitú úlohu pri:

- poskytovaní poradenstva v obsahových a procesných otázkach, ktoré môžu súvisieť s oznámením alebo vyšetrením na základe protokolu;
- uľahčení prístupu k informáciám a výmene informácií a pri komunikácii medzi miestnymi MVO zastupujúcimi obeť a predstaviteľkami a predstaviteľmi OSN, ďalšími MVO či aktivistkami a aktivistami alebo vládnymi činiteľmi a činiteľkami;
- úsilí dostať do povedomia medzinárodného spoločenstva tie kroky, ktoré miestne MVO považujú za vhodné podniknúť v príslušnom prípade;
- zabezpečení prístupu autorov/autoriek oznámenia alebo vyšetrenia k vecným informáciám, ktoré by mohli prípad ovplyvniť (napr. štatistiky, komparatívne dáta o vnútroštátnej a medzinárodnej praxi a informácie o relevantnom politickom vývoji);
- poskytovaní rád v obsahových a procesných otázkach.

4. Priame vyhľadávanie obeť zo strany MMVO, ktoré sa snažia podať oznámenie a iniciovať vyšetrenie na základe protokolu, sa považuje za neetické. Ak sa MMVO domnieva, že objavila problém, ktorý by sa na základe protokolu mohol predložiť ako "skúšobný prípad", mala by kontaktovať miestne MVO a právničky a právnikov, ktoré/ktorí na takýchto prípadoch pracujú. Navyše, na posúdenie, či je vybraný konkrétny prípad vhodný ako skúšobný prípad protokolu, by

sa mali uskutočniť konzultácie, ktoré zohľadnia všetky miestne alebo vnútroštátne politické, právne a sociálne faktory. Ak sa prípad i naďalej zdá byť vhodný, môžu MMVO a miestne MVO uvažovať o možnostiach vzájomnej spolupráce pri identifikácii obetí a predložení prípadu.

5. V prípade, keď obeť sama kontaktuje MMVO vo veci možného zastupovania, mala by MMVO navrhnúť spoluprácu s miestnymi MVO alebo právnikmi. Ak má obeť záujem o takúto spoluprácu, mala by MMVO kontaktovať spomínané MVO a jednotlivé ženy a mužov a zistiť, aké sú možnosti spolupráce. Ak si obeť takúto spoluprácu neželá, MMVO by ju mala požiadať o povolenie informovať miestne združenia o tom, že má v úmysle podať oznámenie, pokiaľ to nie je v rozpore so záujmami obeť či obetí.

6. Keď došlo k porušeniu alebo sérii porušení práv a obeť alebo obeť je možné identifikovať, mala by MMVO, ktorá má záujem obeť zastupovať, najprv kontaktovať miestne ženské združenia, združenia venujúce sa ľudským právam a individuálnych právnikov a právničky, aby zistila, či sú s obeťou v kontakte. Praktické a politické výhody vnútroštátneho zastúpenia pre obeť ukazujú, že v takých situáciách by MMVO mala postúpiť prípad miestnym združeniam, ktoré chcú obeť zastupovať. Aj v takom prípade sa však dajú zistiť možnosti spolupráce.

7. Ak sa miestne združenia nechcú prípadom zaoberať, MMVO by ich mala informovať o tom, či zamýšľa kontaktovať obeť a venovať sa prípadu. Ak obeť dá svoj informovaný súhlas, MMVO by mala pravidelne poskytovať aktualizované informácie o prípade.

8. Najlepší záujem každej ženy alebo skupiny žien, ktorých práva boli porušené, by mal mať prednosť pred všetkými ostatnými faktormi ovplyvňujúcimi rozhodovanie spojené s oznámením alebo žiadosťou o vyšetrenie. Tento záujem je možné posúdiť na základe nasledujúcich skutočností:

- charakter porušenia práv a potrebný prostriedok nápravy vrátane naliehavosti potreby nápravy;
- miera, do akej je obeť zraniteľná v dôsledku odvetných opatrení alebo politického

a spoločenského útlaku a otázka, či existujú alebo sa dajú vytvoriť štruktúry na ochranu obete pred odvetnými opatreniami alebo represiami;

- možná citová a psychická ujma utrpená v dôsledku podania oznámenia v porovnaní s prospechom, ktorý by obeť získala v prípade, že sa dovoľá spravodlivosti.

9. Kroky, ktoré MMVO a miestne MVO podniknú, by mali vychádzať z ľudskoprávných zásad. V situáciách, keď sa miestne MVO stavajú proti využitiu protokolu - kvôli tomu, že nesúhlasia s uznaním špecifických práv alebo s právnym nárokom špecifických skupín - mali by MMVO konať v najlepšom záujme obete. Napríklad, ak obeť chce protokol využiť, ale väčšina miestnych a MVO s tým nesúhlasí a tvrdí, že predmetný nárok nespadá pod ochranu ľudských práv, lebo sa týka len marginalizovanej alebo stigmatizovanej skupiny (napr. žien so zdravotným postihnutím, lesbických žien alebo pracovníčok v sexbiznise). Za takýchto okolností ľudskoprávne princípy určujú, aby MMVO uvažovala o podaní oznámenia alebo návrhu na vyšetrovanie.

10. MMVO a miestne MVO by sa mali zaviazat', že sa ich spolupráca na potenciálnych prípadoch bude riadiť nasledovnými princípmi:

- spravodlivý a transparentný rozhodovací proces;
- úplné sprístupnenie informácií týkajúcich sa rozdeľovania finančných zdrojov;
- úplné sprístupnenie informácií o inštitucionálnych a individuálnych možnostiach plniť si povinnosti a poskytovať kompetentné zastúpenie; a
- rozdelenie povinností spôsobom, ktorý je v súlade s najlepším záujmom obete.

11. Počas vzájomnej spolupráce by MMVO a miestne MVO mali prediskutovať a dohodnúť sa na:

- postupoch pri prijímaní rozhodnutí;
- spôsoboch, akým sa zabezpečia a rozdelia finančné prostriedky;
- zachovaní dôvernosti údajov, ktoré poskytne obeť, pokiaľ táto nedala informovaný súhlas na ich zverejnenie;

- zdieľaní informácií medzi skupinami žien a jednotlivými ženami, ktoré na prípade pracujú, a zdieľanie informácií o záležitostiach, ktoré nie sú dôverné, so skupinami „zvonka“;
- úlohách a povinnostiach pri práci s obeťou, s vládou konkrétneho štátu, s médiami, s CEDAW Výborom a s ostatnými MVO na miestnej, národnej regionálnej a medzinárodnej úrovni; a
- zabezpečení primeraných podporných štruktúr pre obeť.

12. MMVO alebo domáca MVO, ktoré ponúkajú obeti zastupovanie, musia najprv získať jej informovaný súhlas skôr, než podniknú akékoľvek kroky v mene obeť. MMVO a domáca MVO by jej mali podať dôkladné, presné a jasné vysvetlenie všetkých politických a právnych možností na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni a posúdiť relatívne výhody aj nedostatky všetkých možností.

Špecifické body, ktoré by sa mali zohľadniť zahŕňajú:

- či by použitie protokolu zabránilo využitiu iných mechanizmov;
- predpokladaný celkový časový rámec;
- výsledky nezáväznej alebo záväznej povahy;
- potenciálne nebezpečenstvo odvetných opatrení a stigmatizácie;
- dostupnosť opatrení na ochranu pred odvetnými opatreniami alebo spoločenským nátlakom a možnosti posilnenia podporných štruktúr;
- povaha postupov implementácie stanoviska a odporúčaní CEDAW Výboru; a
- či treba v súvislosti s prípadom organizovať kampaň, a ak áno, tak ako.

13. MMVO aj domáce MVO by mali v plnej miere informovať o rozsahu svojich organizačných schopností a skúseností s používaním dohovoru a iných ľudsko-právnych dohovorov a postupov. Mali by poctivo zhodnotiť svoje kapacity poskytnúť obeti kvalitné zastupovanie.

14. V situácii, keď je obeť (alebo skupina obetí) známa, no nie je možné sa s nimi skontaktovať a získať ich informovaný súhlas, MMVO alebo miestna MVO sa musia pokúsiť získať informovaný súhlas od jej zástupcu/zástupkyne, pokiaľ to nie je v rozpore s najlepším záujmom

obete. Obet' môžu zastupovať aj členovia a členky jej rodiny, pokiaľ nenesú priamu zodpovednosť či spoluvinu na porušovaní práv obete alebo ho mlčky nepodporujú. Žiadať informovaný súhlas od členov a členiek rodiny obete ako jej zástupcov sa nesmie ani vtedy, ak by oboznámenie členov a členiek rodiny obete o porušení jej práv s cieľom získať od nich informovaný súhlas mohlo obeti v budúcnosti ublížiť.

15. V záujme zachovania dôvernosti musí MVO s obeťou prekonzultovať, či sú nejaké informácie, ktoré by nemali byť zverejnené v oznámení alebo v žiadosti o vyšetrovanie a tiež zistiť, aký rozsah informácií sa môže súkromne alebo verejne sprístupniť. Zainteresované MVO by mali osobitne žiadať o povolenie:

- hovoriť o prípade s inými združeniami a individuálnymi obhajcami a obhajkyňami s cieľom posúdiť strategické možnosti, identifikovať ďalšie obete a zistiť, akými otázkami je potrebné sa zaoberať; a
- kontaktovať médiá alebo odpovedať na ich otázky k prípadu.

16. Všeobecné usmernenia na posúdenie právnych faktorov:

- Regionálne postupy v Afrike, Európe, v Severnej a Južnej Amerike, u ktorých sa dá predpokladať (vzhľadom na judikatúru a povahu faktov), že povedú k úspešnému výsledku a že rozhodnutie sa aj uvedie do praxe, by mali dostať prednosť pred postupmi súvisiacimi s medzinárodnými ľudskoprávnymi dohovormi vrátane Opčného protokolu CEDAW. Pri použití regionálnych mechanizmov je vyšší predpoklad, že sa zákony a rozhodnutia budú dodržiavať a aj ich miera vplyvu na podobné prípady v iných krajinách je vyššia;
 - Postup, ktorý prináša záväzné výsledky, by sa mal uprednostniť pred nezáväzným;
 - Postup, pri ktorom sa predpokladá, že existujúca judikatúra môže viesť k úspechu, by sa mal uprednostniť pred postupom, pri ktorom je existujúca judikatúra neutrálna alebo nepriaznivá;
- a
- V situácii, do ktorej je zainteresovaný taký zmluvný štát dohovoru, ktorého legislatívne a politické opatrenia sú v súlade s dohovorom a ktorý v dobrej viere pravidelne predkladá svoje

správy, by sa mal protokol uprednostniť pred postupom súvisiacim s iným dohovorom, ktorý štáty až tak dôsledne nedodržiavajú.

"Naše práva sú záväzné!" :

Celosvetová kampaň na podporu ratifikácie a používania protokolu.

Obhajkyniam a obhajcom ľudských práv žien sa podarilo dostať protokol do medzinárodnej pozornosti, a preto treba, aby jeho ratifikácia pokračovala a aby sa protokol účinne využíval. Keďže organizácia IWRAW Asia Pacific bola súčasťou procesu prípravy dokumentu a rokovaní, ktoré viedli k prijatiu protokolu, vstupom do novej etapy jeho realizácie spustila IWRAW Asia Pacific v júni 2000 celosvetovú kampaň na podporu ratifikácie a využitia protokolu.

Ciele

Podporovaním myšlienky "Naše práva sú záväzné!" sa kampaň snaží zlepšiť implementáciu dohovoru prostredníctvom advokačných aktivít súvisiacich s ratifikáciou a využitím Opčného protokolu a prostredníctvom budovania kapacít ženských združení na celom svete.

Kampaň má konkrétne za cieľ:

- vybudovať kapacity ženských a ľudskoprávných organizácií v problematike dohovoru a protokolu;
- zlepšiť pochopenie práv a povinností vyplývajúcich z dohovoru tým, že sa pre CEDAW Výbor vytvorí priestor na detailnejšiu interpretáciu dohovoru;
- uľahčiť progresívne interpretácie štandardov diskriminácie, ktoré môžu slúžiť ako zdroj informácií vnútroštátnym súdom a zákonodarným zborom, ako aj ďalším medzinárodným ľudskoprávnym orgánom;
- vytvoriť širokú sieť ženských združení a podporovať ich aktivizmus v prospech účinného uplatňovania odporúčaní CEDAW Výboru;
- podporiť iniciatívy na zvýšenie povedomia o dohovore a protokole na všetkých úrovniach;

- vytvoriť zdroje na posilnenie advokačných aktivít spojených s dohovorom a jeho Opčným protokolom;
- podnietiť národné kampane podporujúce ratifikáciu protokolu, aby ho v rokoch 2006 až 2008 ratifikovalo alebo k nemu pristúpilo aspoň 20 nových štátov;
- pomôcť skupinám, ktoré chcú podať oznámenia a iniciovať vyšetrowanie, a dokumentovať ich skúsenosti;
- podporiť právne iniciatívy, ktoré môžu posilniť národné ľudskoprávne mechanizmy a podnietiť rozvoj domácej judikatúry o ľudských právach žien.

Aktivita

- konzultácie na tému ratifikačných stratégií spojených s Protokolom;
- globálne konzultácie v New Yorku v roku 2000;
- latinskoamerické regionálne konzultácie na Kostarike v roku 2001;
- africké regionálne konzultácie v Južnej Afrike v roku 2003;
- aktivity nadväzujúce na globálne konzultácie z roku 2000 sú naplánované na rok 2005.
- technická podpora organizácií koordinujúcich národné konzultácie a školenia k protokolu (napr. v Bangladéši, Indonézii a Nepále);
- zapojenie zástupkyň a zástupcov siete spolupracujúcej na kampani do procesov spojených s formuláciou Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach;
- poskytnutie priestoru pre on-line diskusie o ratifikácii a účinnom využívaní Opčného protokolu na emailovej konferencii cedaw4change IWRAW Asia Pacific; a
- vypracovanie tlačových materiálov a zdrojov o protokole, niektoré z nich sú uverejnené aj na webovej stránke IWRAW Asia Pacific <www.iwraw-ap.org/protocol>.

Sieť

Kampaň sa zameriava na podporu vytvárania medzinárodnej siete na posilnenie práce národných partnerstiev, ktorá sa týka ratifikácie a využívania protokolu. Členky a členovia tejto siete sa

zaväzujú podporovať progresívnejšiu interpretáciu ľudských práv žien. Prostredníctvom ich úsilia kampaň postupne:

- vybuduje celosvetový okruh ľudí podporujúcich ratifikáciu a využívanie protokolu;
- rozvinie schopnosť kľúčových zainteresovaných strán lobovať u vlád v prospech ratifikácie protokolu.

Napríklad:

- analyzovať proces ratifikácie dohôrov a identifikovať zmeny v ústave, legislatíve a politikách, ktoré sú potrebné na zabezpečenie ratifikácie protokolu;
 - zorganizovať konzultácie a workshopy s kľúčovými zainteresovanými aktérkami a aktérmi vo vláde, ako aj so zástupkyňami a zástupcami občianskej spoločnosti; a
 - vypracovať komplexnú národnú stratégiu na zvýšenie povedomia o dohovore a protokole;
- podporí účinné využitie Opčného protokolu:
- prostredníctvom dokumentovania, zbierania a zdieľania informácií o implementácii dohovoru na vnútroštátnej úrovni a o nápravných prostriedkoch súvisiacich s diskrimináciou žien;
 - vypracovaním metodológie na identifikovanie potenciálnych prípadov a prostredníctvom trvalých právnych iniciatív zameraných na používanie normatívnych štandardov dohovoru v súdnom konaní na vnútroštátnej úrovni; a
 - prepojením odborne erudovaných jednotlivcov, žien a mužov, ako aj MVO, aby podporovali súdne konania týkajúce sa ľudských práv žien na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni.

Ako sa zapojiť

- Staňte sa dobrovoľníčkou/dobrovoľníkom pri koordinovaní národných a regionálnych aktivít;
- Spojte sa s ostatnými partnerkami a partnermi a pomôžte im s koordináciou a získavaním finančných prostriedkov na regionálne aktivity;

- Použite zdroje a informácie dostupné na stránke IWRAW Asia Pacific (Kampaň) a zahrňte ich do svojej práce;
- Preložte tieto dokumenty do miestnych jazykov a šírte ich ďalej;
- Obhajujte ciele kampane písaním článkov, vypracovaním masových informačných stratégií a tým, že pre protokol vyčleníte priestor v médiách; a
- Podporujte pohľadnicové kampane a iné aktivity.

Ďalšie nápady môžete získať, keď kontaktujete IWRAW Asia Pacific iwraw-ap@iwraw-ap.org.

Pracovný list 10

Rady týkajúce sa prekladania sťažností v zmysle postupov pri podávaní oznámení a pri vyšetrowaní podľa Opčného protokolu²⁵

1. Všeobecné rady

- Zmluvný štát, ktorého sa oznámenie týka, musí byť zmluvnou stranou oboch dokumentov - dohovoru aj Opčného protokolu.
- Pri podávaní musíte dbať na úplnosť. Ak v poskytnutých informáciách chýbajú podrobnosti, Oddelenie pre dohovory a výbory Kancelárie vysokého komisára OSN pre ľudské práva - Sekretariát CEDAW môže autorku/autora vyzvať, aby poskytla/poskytol dodatočné informácie, čo celý proces výrazne spomalí.
- Nezabudnite uviesť, či informácie podávate k oznámeniu alebo k vyšetrowaniu.
- Prípad predložte v pracovnom jazyku výboru (v angličtine, francúzštine, španielčine, ruštine, čínštine alebo arabčine).
- Informácie predložené výboru sa musia týkať diskriminácie na základe pohlavia alebo rodu.
- Popíšte presne uvedené porušenia práv a doložte ich čo najväčším množstvom dôkazov. Pamätajte, že porušenia musia súvisieť s ustanoveniami dohovoru.
- Aj keď sa poskytnuté informácie vzťahujú na porušenia práv, ktoré sa začali predtým, než Opčný protokol vstúpil na území zmluvného štátu do platnosti, tieto skutočnosti je i napriek tomu možné uviesť a objasniť výboru, ak porušenia stále pretrvávajú.
- Zabezpečte, aby všetky podania adresované výboru boli vyhotovené v písomnej forme. Podporné dôkazy je možné poskytnúť aj inou formou, napr. v podobe videa a pod.
- Informácie je možné zaslať faxom alebo e-mailom. Odporúča sa poslať originály oznámení kuriérom, keďže jednotlivé oznámenia nemožno zaregistrovať, kým sekretariát neprevzal podpísaný originál.
- Všetky informácie posielajte na:

²⁵ Tieto informácie vychádzajú zo vzorového formulára Výboru CEDAW pre podávanie oznámení v zmysle Opčného protokolu <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>>.

Jeho aktualizované znenie v zmysle Opčného protokolu bude uvedené na webovej stránke OHCHR (Úradu Vysokého komisára pre ľudské práva) <<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>>.

The CEDAW Committee
c/o Treaties and Council Branch
Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
Palais Wilson, 52 rue des Pâquis
CH-1201 Geneva, Switzerland
Tel. č.: +41 (0)22 917 90 00
E-mail: cedaw@ohchr.org.

2. Podávanie informácií o oznámení

- Dbajte na to, aby komunikácia nebola anonymná.
- Zabezpečte, aby oznámenie podala súkromná osoba alebo skupina osôb, ktoré podliehajú jurisdikcii štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru a Opčného protokolu alebo v ich mene.
- Ak sa oznámenie podá v mene súkromnej osoby alebo skupiny osôb, je potrebné buď získať ich súhlas, alebo ich chýbajúci súhlas musí byť odôvodniteľný.
- Majte na pamäti, že sa nesmie podať to isté oznámenie, ktoré sa práve skúma alebo sa práve preskúmalo prostredníctvom iného postupu medzinárodného vyšetrovania alebo riešenia.
- Ak sa požiadalo o predbežné opatrenia, musia byť odôvodnené.
- Všetky vnútroštátne prostriedky sa za bežných okolností mali vyčerpať a táto skutočnosť by mala byť podložená dôkazom. Ak sa nepoužili všetky vnútroštátne prostriedky nápravy, bude CEDAW Výbor žiadať vysvetlenie.

3. Podávanie informácií k vyšetrovaniu

- Uistite sa, že zmluvný štát nevyužil možnosť „odstúpenia“ od vyšetrovania.
- Preukážte, že ide o závažné alebo systematické porušovanie práv.
- Priložte výboru informácie o autoroch/autorkách oznámenia. Odkladom možno predchádzať ak sú informácie presné a overiteľné a zdroj sa považuje za spoľahlivý.
- Výbor môže prijímať ďalšie informácie priebežne, t.j. aj po úvodnom podaní informácií môžu MVO a iní jednotlivci podávať dodatočné informácie.

Tieto informácie vychádzajú zo vzorového formulára CEDAW Výboru pre podávanie oznámení v zmysle Opčného protokolu <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>>.

Jeho aktualizované znenie v zmysle Opčného protokolu bude uvedené na webovej stránke OHCHR (Úradu vysokého komisára pre ľudské práva) <<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>>.

Pracovní list 11

Pokyny pre podávanie informácií

Postup pri podávaní oznámení²⁶

Nižšie sa uvádza vzorový formulár na podanie oznámenia CEDAW Výboru.

Vaše informácie sa nemusia obmedziť na tento obsah alebo formát. Ak ďalšie informácie alebo alternatívny formát umožňuje napr. lepšie objasniť porušenie/porušenia práv, postavenie zainteresovaného jednotlivca alebo odôvodnenie predbežných opatrení, autorky/autori oznámenia môžu tieto použiť pri vypracovaní oznámenia.

1. Údaje o autorke/autorovi oznámenia

- Priezvisko
- Krstné meno
- Dátum a miesto narodenia
- Štátne občianstvo
- Pas/číslo občianskeho preukazu (ak je dostupné)
- Pohlavie
- Rodinný stav/deti
- Povolanie
- Etnický pôvod, náboženská príslušnosť, sociálna skupina (ak je to relevantné)
- Adresa miesta pobytu
- Poštová adresa na dôvernú korešpondenciu (ak sa odlišuje od adresy miesta pobytu)
- Fax/telefón/e-mail
- Uved'te, či oznámenie podávate:

a) ako údajná/é obeť/obete. Ak v prípade údajných obetí ide o skupinu osôb, poskytnite základné údaje o každom z nich.

²⁶ Tento formát navrhol CEDAW Výbor. Viď vzorový formulár na podanie oznámení Výboru pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien podľa Opčného protokolu <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>>. Bod 7 pridala organizácia IWRAW Asia Pacific. Aktualizované znenie bude uvedené na webovej stránke OHCHR <<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>>.

b) v mene údajnej/údajných obeť/obetí. Poskytnite dôkaz o súhlase obeť/obetí alebo argumenty na odôvodnenie podanie bez súhlasu.

2. Údaje o údajnej obeť/údajných obeťiach (ak ide o iné osoby ako autor)

- Priezvisko
- Krstné meno
- Dátum a miesto narodenia
- Štátne občianstvo
- Pas/číslo občianskeho preukazu (ak je dostupné)
- Pohlavie
- Rodinný stav/deti
- Povolanie
- Etnický pôvod, náboženská príslušnosť, sociálna skupina (ak je to relevantné)
- Adresa miesta pobytu
- Poštová adresa na dôvernú korešpondenciu (ak sa odlišuje od adresy miesta pobytu)
- Fax/telefón/e-mail

3. Údaje o zúčastnenom zmluvnom štáte

- Názov zmluvného štátu (krajiny)

4. Charakter uvedeného porušenia/uvadených porušení práv

Poskytnite podrobné informácie na zdôvodnenie vášho návrhu vrátane nasledujúcich údajov:

- Opis uvedeného porušenia/uvadených porušení práv a údajného páchatel'a/údajných páchatel'ov
- Dátum/y
- Miesto/a
- Ustanovenia dohovoru, ktoré boli údajne porušené. Ak sa oznámenie odvoláva na viac ako jedno ustanovenie, opíšte každú otázku samostatne.

5. Podniknuté kroky na vyčerpanie domácich prostriedkov nápravy

Opíšte podniknuté kroky na vyčerpanie domácich prostriedkov nápravy; napr. pokusy získať právne, administratívne, legislatívne, politické alebo programové prostriedky nápravy vrátane nasledujúcich údajov:

- Druh/y žiadaného prostriedku nápravy
- Dátum/y
- Miesto/a
- Iniciátor konania
- Úrad alebo orgán, na ktorý ste sa obrátili
- Názov súdu, ktorý vec prejednáva (ak nejaký je)

Ak sa nevyčerпали všetky domáce prostriedky nápravy, uveďte dôvody.

Dôležité: Priložte kópie celej relevantnej dokumentácie.

6. Ostatné medzinárodné postupy

Preskúmala sa už tá istá vec alebo sa práve skúma

podľa iného postupu medzinárodného vyšetrovania alebo riešenia? Ak áno, objasnite:

- Druh postupu/postupov
- Dátum/y
- Miesto/a
- Výsledky (ak sa k nejakým dospelo)

Dôležité: Priložte kópie celej relevantnej dokumentácie.

7. Odporúčania na nápravu uvedeného porušenia/uvadených porušení práv

Poskytnite informácie, aké prostriedky nápravy, použiteľné v danom prípade, požadujete. Môže sa žiadať individuálny prostriedok nápravy (napr. finančné odškodnenie, reštitúciu atď.), ako aj opatrenia na riešenie zlyhania systému, kvôli ktorému k porušeniu došlo (napr. prijatie primeraného zákona alebo opatrenia monitorujúceho existujúci zákon alebo predpis, zavedenie infraštruktúry, budovanie kapacít relevantných inštitúcií a orgánov, podporné služby pre obeť atď.)

8. Dátum a podpis

- Dátum/miesto
- Podpis autora/autorov alebo obeť/obetí

9. Zoznam priložených dokumentov (neposielajte originály, len kópie)

Tieto informácie vychádzajú zo vzorového formulára CEDAW Výboru pre podávanie oznámení v zmysle Opčného protokolu <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>>. Bod 7

pridala organizácia IWRAW Asia Pacific. Aktualizované znenie bude uvedené na webovej stránke OHCHR <<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>>.

Pracovný list 12

Pokyny pre podávanie informácií: Postup pri vyšetrowaní

Nižšie sa uvádza náčrt základných údajov, ktoré by CEDAW Výbor vyžadoval skôr, než zväži začatie vyšetrowania.²⁷ Nasledujúce body slúžia ako všeobecné inštrukcie, vy môžete predložiť informácie aj v inom formáte.

1. Údaje o autorovi/autorke (autoroch/autorkách)

Informácia sa môže podať anonymne. Odporúča sa však zahrnúť údaje o autorovi/autorke (autoroch/autorkách) vyšetrowania. Umožní to Oddeleniu pre dohovory a výbory Kancelárie vysokého komisára OSN pre ľudské práva - Sekretariátu CEDAW overiť spoľahlivosť informácií a vyhnúť sa zbytočným odkladom.

- Meno osoby/organizácie
- Adresa
- Fax/tel. č./e-mail

2. Informácie k vyšetrowaniu

- Uved'te, že údaje sú podané na preskúmanie podľa postupu pri vyšetrowaní.
- Uved'te zúčastnený zmluvný štát.
- Uved'te, či sa oznámenie vzťahuje na (a) závažné, (b) systematické, (c) závažné a systematické porušovanie ľudských práv žien podľa dohovoru.
- Ak je to možné, priložte jednostranové zhrnutie vyšetrowania - aké sú hlavné porušenia a prečo by mal výbor konať.

²⁷ Výbor CEDAW nevypracoval žiadne usmernenia na podávanie informácií pri vyšetrowaní. Tieto usmernenia boli vypracované použitím modelového formulára pre podávanie sťažností Výboru CEDAW <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>> a modelového dotazníka pre podávanie sťažností Osobitného spravodajcu OSN pre násilie na ženách, jeho príčin a dôsledkov <<http://www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/complaints.htm>>. Aktualizované znenie bude uvedené na webovej stránke OHCHR (Úradu Vysokého komisára pre ľudské práva) <<http://www.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>>.

3. Charakter uvedeného porušení/ porušení práv

V podaní poskytnite výboru podrobné informácie:

- Opis uvedeného porušení/ porušení: dátumy, miesta, utŕžená ujma alebo ujma, ktorej sa má zabrániť.
 - Údaje o obetiach a dôsledkoch porušení/porušení. Priložte výboru čo najpodrobnejšie informácie, aby mohol posúdiť vzorec alebo mieru porušení/porušení. Porušenie musí byť hrubé alebo systematické. Môžete zhromaždiť zdroje, ktoré poukazujú na závažný alebo systematický charakter porušení/porušení.
 - Informácie o údajnom páchatel'ovi/údajných páchatel'och.
 - Informácie o krokoch podniknutých obeťami alebo ich rodinami na dosiahnutie prostriedkov nápravy vrátane sťažností podaných na polícii alebo prostredníctvom iných úradov, alebo nezávislých národných inštitúcií pre ľudské práva.
 - Informácie o krokoch podniknutých úradmi na prešetrenie uvedených porušení a na prechádzanie podobnému konaniu v budúcnosti.
 - Ak bola podaná sťažnosť, zahrňte informácie o krokoch, ktoré úrady podnikli, o stave vyšetrovania na vnútroštátnej úrovni v čase predloženia informácií výboru a/alebo o tom, ako neprimerané sú výsledky vyšetrovania.
 - Doplnujúce informácie ako štatistiky, informácie o diskriminačných zákonoch a opatreniach. Ak sa podanie týka skôr zákona alebo opatrenia než konkrétnej udalosti, zhrňte tento zákon alebo toto opatrenie a dôsledky jeho uplatnenia pre ľudské práva žien.
 - Informácie o konaní zo strany štátu alebo o zanedbaní nápravy problému z jeho strany.
- Keď podávate informácie o porušení zavinenom súkromnými osobami alebo skupinami osôb (nie vládnych úradníkov a úradníčok), pridajte informácie, ktoré by mohli naznačovať, že vláda nevenovala náležitú pozornosť prevencii, vyšetreniu a potrestaniu daného porušení práv a nezabezpečila odškodnenie.
- Uved'te ustanovenia dohovoru, ktoré boli údajne porušené. Ak sa vyšetrovanie týka viac ako jedného ustanovenia, opíšte každú otázku samostatne.

4. Odporučte kroky na riešenie a nápravu porušení/porušení práv

5. Zoznam priložených dokumentov (neposielajte originály, iba kópie)

Poznámka: CEDAW Výbor nevypracoval žiadne usmernenia pre podanie informácií podľa postupu pri vyšetrovaní. Usmernenia uvádzané v tomto dokumente boli vypracované použitím modelového formulára na podávanie sťažností CEDAW Výboru <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>> a modelového dotazníka sťažností Osobitného spravodajcu OSN pre násilie na ženách, jeho príčin a dôsledkov <<http://www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/complaints.htm>>. Aktualizované znenie bude uvedené na webovej stránke OHCHR <http://www2.ohchr.org/english/law/cedawone.htm>.

Prílohy

Príloha 1: Znenie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

62/1987 Zb.

VYHLÁŠKA

ministra zahraničných vecí z 13. mája 1987 o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

Dňa 18. decembra 1979 bol v New Yorku dojednaný Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

V mene Československej socialistickej republiky bol Dohovor podpísaný v Kodani 17. júla 1980. S Dohovorom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie Československej socialistickej republiky a prezident Československej socialistickej republiky ho ratifikoval s výhradou, že Československá socialistická republika sa v súlade s odsekom 2 článku 29 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien nepovažuje byť viazaná odsekom 1 jej článku 29. Československá socialistická republika je toho názoru, že prípadné spory o výklad alebo vykonávanie tohto Dohovoru sa majú riešiť prípadným rokovaním medzi stranami sporu, prípadne iným spôsobom, na ktorom sa strany sporu dohodnú. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN, depozitára Dohovoru, 16. februára 1982.

Dohovor nadobudol platnosť na základe svojho článku 27 ods. 1 dňom 3. septembra 1981. Pre Československú socialistickú republiku nadobudol platnosť v súlade so svojím článkom 27 ods. 2 dňom 18. marca 1982.

Český preklad Dohovoru sa vyhlasuje súčasne. 1) Tu sa uverejňuje slovenský preklad.

Prvý námestník: Řehořek v.r.

DOHOVOR o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Štáty, zmluvné strany tohto Dohovoru, konštatujú, že Charta Organizácie Spojených národov potvrdzuje vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osoby a v rovnoprávnosť mužov a žien, konštatujú, že Všeobecná deklarácia ľudských práv potvrdzuje zásadu neprípustnosti diskriminácie a vyhlasuje, že všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní, pokiaľ ide o dôstojnosť a práva, a že každý má nárok na všetky práva a slobody, ktoré sú v nej zakotvené, bez akéhokoľvek rozdielu včítane rozdielu založeného na pohlaví, konštatujú, že štáty, zmluvné strany medzinárodných paktov o ľudských právach majú povinnosť zabezpečiť rovnoprávnosť mužov a žien pri využívaní všetkých hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, občianskych a politických práv, berúc do úvahy medzinárodné dohovory uzavreté pod záštitou Organizácie Spojených národov a odborných organizácií, ktoré presadzujú rovnoprávnosť mužov a žien, berúc tiež na vedomie rezolúcie, deklarácie a odporúčania prijaté Organizáciou Spojených národov a odbornými organizáciami, ktoré presadzujú rovnoprávnosť mužov a žien, znepokojené však, že bez ohľadu na tieto dokumenty naďalej existuje rozsiahla diskriminácia žien, pripomínajúc, že diskriminácia žien porušuje zásady rovnosti práv a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, je prekážkou pre účasť žien, na rovnoprávnom základe s mužmi, na politickom, spoločenskom, hospodárskom a kultúrnom živote ich krajín, zabraňuje rast blahobytu spoločnosti a rodiny a sťažuje plný rozvoj možností žien v službe pre ich krajiny a pre ľudstvo, znepokojené, že v podmienkach chudoby majú ženy najmenší prístup k výžive, zdravotníctvu, vzdelaniu,

školeniu a pracovným príležitosťami a iným potrebám, presvedčené, že nastolenie nového medzinárodného ekonomického poriadku založeného na rovnosti a spravodlivosti významne prispeje k presadeniu rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami, zdôrazňujúc, že vyhubenie apartheidu, všetkých foriem rasizmu, rasovej diskriminácie, kolonializmu, neokolonializmu, agresie, cudzej okupácie a nadvlády a vmiešavanie do vnútorných záležitostí štátov je nevyhnutné pre plné využívanie práv mužmi a ženami, potvrdzujúc, že upevnenie medzinárodného mieru a bezpečnosti, uvoľňovanie medzinárodného napätia, vzájomná spolupráca medzi štátmi bez ohľadu na ich spoločenské ekonomické zriadenie, všeobecné a úplné odzbrojenie a osobitné jadrové odzbrojenie pod prísnu a účinnou medzinárodnou kontrolou, potvrdenie zásad spravodlivosti, rovnoprávnosti a vzájomného prospechu vo vzťahoch medzi krajinami a uskutočnenie práv národov pod cudzou a koloniálnou nadvládou a cudzou okupáciou na sebaurčenie a nezávislosť, ako aj rešpektovanie národnej zvrchovanosti a územnej celistvosti napomôže spoločenský pokrok a rozvoj a v dôsledku toho prispeje k dosiahnutiu plnej rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami, presvedčené, že plný rozvoj krajiny, blaho sveta a vec mieru vyžadujú maximálnu účasť žien za rovnoprávných podmienok s mužmi vo všetkých oblastiach, majú na pamäti veľký prínos žien pre blaho rodiny a rozvoj spoločnosti, doteraz nie plno uznávaný, spoločenský význam materstva a úlohu oboch rodičov v rodine a pri výchove detí a vedomé si toho, že úloha ženy pri zachovaní rodu by nemala byť základom pre diskrimináciu, ale že výchova detí vyžaduje rozdelenie zodpovednosti medzi mužov a ženy a spoločnosť ako celok, vedomé si toho, že pre dosiahnutie plnej rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami je potrebná zmena tradičnej úlohy mužov, ako aj úlohy žien v spoločnosti a v rodine, odhodlané realizovať zásady zakotvené v Deklarácii o odstránení diskriminácie žien a prijať za tým účelom opatrenia nevyhnutné pre odstránenie takej diskriminácie vo všetkých jej formách a prejavoch, dohodli sa takto:

ČASŤ I

Čl.1

Na účely tohto Dohovoru bude výraz "diskriminácia žien" označovať akékoľvek robenie rozdielu, vylúčenie alebo obmedzenie vykonané na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie alebo uplatnenie zo strany žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti.

Čl.2

Štáty, zmluvné strany, odsudzujú diskrimináciu žien vo všetkých jej formách, súhlasia s tým, že budú všetkými vhodnými prostriedkami a bez meškania uskutočňovať politiku odstránenia diskriminácie žien a za tým účelom sa zaväzujú:

- a) zakotviť zásadu rovnoprávnosti mužov a žien vo svojich národných ústavách alebo iných príslušných právnych predpisoch, pokiaľ v nich ešte nie je zakotvená, a zabezpečovať, prostredníctvom zákonov a iných vhodných prostriedkov, praktické uskutočnenie tejto zásady;
- b) prijať príslušné legislatívne a iné opatrenia včítane sankcií tam, kde ich bude treba, zakazujúce

všetku diskrimináciu žien;

c) zaviesť právnu ochranu práv žien na rovnakom základe s mužmi, zabezpečovať prostredníctvom

príslušných národných súdov a iných verejných inštitúcií účinnú ochranu žien proti akémukoľvek aktu diskriminácie;

d) zdržiavať sa zapojenia do akéhokoľvek aktu alebo praktiky diskriminácie žien a zabezpečiť, aby verejné orgány a inštitúcie konali v súlade s týmto záväzkom;

e) prijímať všetky príslušné opatrenia pre odstraňovanie diskriminácie žien akoukoľvek osobou, organizáciou alebo podnikom;

f) prijímať všetky príslušné opatrenia, vrátane legislatívnych opatrení, na zmenu alebo zrušenie existujúcich zákonov, predpisov, obyčajov alebo praktík, ktoré predstavujú diskrimináciu žien;

g) zrušiť všetky národné trestné ustanovenia, ktoré diskriminujú ženy.

Čl.3

Štáty, zmluvné strany, budú vo všetkých oblastiach, osobitne v politickej, sociálnej, hospodárskej a

kultúrnej oblasti, prijímať všetky príslušné opatrenia, vrátane legislatívnych opatrení, na zabezpečenie plného rozvoja a povznesenia žien s cieľom zaručiť im uplatňovanie a využívanie ľudských práv a základných slobôd na základe rovnoprávnosti s mužmi.

Čl.4

1. Ak štáty, zmluvné strany, prijmú dočasné osobitné opatrenia zamerané na faktické urýchlenie zrovnoprávnenia žien a mužov, nebude sa to považovať za diskrimináciu, ako je definovaná v tomto

Dohovore; v žiadnom prípade však tieto opatrenia nesmú vo svojom dôsledku viesť k zachovaniu nerovnoprávných alebo oddelených meradiel; od týchto opatrení sa ustúpi, až sa dosiahnu ciele zrovnoprávnenia v oblasti možností a zaobchádzania.

2. Ak štáty, zmluvné strany, prijmú osobitné opatrenia, vrátane opatrení obsiahnutých v tomto Dohovore, zamerané na ochranu materstva, nebude sa to považovať za diskrimináciu.

Čl.5

Štáty, zmluvné strany, prijmú všetky príslušné opatrenia:

a) na zmenu spoločenských a kultúrnych zvyklostí, pokiaľ ide o chovanie mužov a žien, s cieľom dosiahnuť odstránenie predsudkov a zvykov a všetkých iných praktík založených na myšlienke podradenosti a nadradenosti niektorého z pohlaví alebo na stereotypných úlohách mužov a žien;

b) na zabezpečenie toho, aby rodinná výchova zahŕňala riadne pochopenie materstva ako spoločenskej funkcie a uznanie spoločnej zodpovednosti mužov a žien za výchovu a rozvoj ich detí, pričom sa rozumie, že záujem detí sa vo všetkých prípadoch stavia na prvé miesto.

Čl.6

Štáty, zmluvné strany, prijmú všetky príslušné opatrenia, vrátane legislatívnych opatrení, na potlačenie všetkých foriem obchodu so ženami a vykorisťovania prostitúcie žien.

ČASŤ II

Čl.7

Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien v politickom a verejnom živote krajiny a najmä zabezpečia na rovnoprávnom základe s mužmi právo:

- a) hlasovať vo všetkých voľbách a verejných referendách a právo na zvolenie do všetkých verejne volených orgánov;
- b) zúčastniť sa na tvorbe a uskutočňovaní štátnej politiky a zastávať verejné úrady a vykonávať všetky verejné funkcie na všetkých úrovniach riadenia štátu;
- c) účasti v nevládných organizáciách a združeniach zapojených do verejného a politického života krajiny.

Čl.8

Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na zabezpečenie toho, aby ženy na rovnoprávnom základe s mužmi a bez akejkoľvek diskriminácie mali príležitosť zastupovať svoje vlády na medzinárodnej úrovni a zúčastniť sa na práci medzinárodných organizácií.

Čl.9

1. Štáty, zmluvné strany, poskytnú ženám rovné práva s mužmi nadobúdať, meniť alebo ponechávať si svoju štátnu príslušnosť. Najmä zabezpečia, že ani manželstvo s cudzincom ani zmena štátnej príslušnosti manžela počas manželstva nezmení automaticky štátnu príslušnosť manželky, neurobí ju osobou bez štátnej príslušnosti a ani ju neprinúti prijať štátnu príslušnosť manžela.

2. Štáty, zmluvné strany, poskytnú ženám rovnaké práva s mužmi, pokiaľ ide o štátnu príslušnosť ich detí.

ČASŤ III

Čl.10

Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien, aby im

boli zabezpečené rovnaké práva s mužmi v oblasti vzdelania a najmä, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, opatrenia slúžiace na zabezpečenie:

- a) rovnakých podmienok pre voľbu zamestnania a povolania, pre prístup na štúdium a pre získanie absolventských vysvedčení, dosiahnutie diplomov vo vzdelávacích zariadeniach všetkých kategórií vo vidieckych aj mestských oblastiach; táto rovnoprávnosť sa zabezpečí v predškolskom, všeobecnom, technickom, odbornom a vyššom technickom vzdelaní, ako aj vo všetkých typoch odborného výcviku;
- b) prístupu k rovnakým osnovám, rovnakým skúškam, učiteľskému zboru s kvalifikáciou rovnakej úrovne a školským objektom a vybaveniu rovnakej kvality;

- c) odstránenia všetkých stereotypných koncepcií úlohy mužov a žien na všetkých úrovniach a vo všetkých formách vzdelávania presadzovaním koedukácie a iných foriem vzdelávania, ktoré pomôžu dosiahnuť tento cieľ a najmä revíziou učebníc a školských programov a prispôbením vyučovacích metód;
- d) rovnakých príležitostí pre využívanie štipendií a iných príspevkov na štúdiá;
- e) rovnakých príležitostí pre prístup k programom ďalšieho vzdelávania, vrátane programov pre dospelých a vzdelávacích programov, najmä programov zameraných na zníženie existujúceho rozdielu vo vzdelaní medzi mužmi a ženami v čo možno najkratšom čase;
- f) zníženie počtu žien, ktoré nedokončia štúdiá, a organizovanie programov pre dievčatá a ženy, ktoré opustili školu predčasne;
- g) rovnakých príležitostí pre aktívnu účasť na športe a telesnej výchove;
- h) prístupu k osobitným vzdelávacím informáciám, ktoré pomáhajú zabezpečiť zdravie a blaho rodiny, vrátane informácií a rád, pokiaľ ide o plánovanie rodiny.

Čl.11

1. Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien v zamestnaní s cieľom zabezpečiť, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, rovnaké práva, najmä:

- a) práva na prácu, ako nescudziteľné právo všetkých ľudských bytostí;
- b) práva na rovnaké príležitosti v zamestnaní, vrátane používania rovnakých kritérií výberu v zamestnaní;
- c) práva slobodnej voľby povolania a zamestnania, práva na postup, zabezpečenie miesta a na všetky výhody a podmienky zamestnania a práva na získanie odborného zaškolenia a preškolenia vrátane vyučenia, špecializačnej prípravy a doškolenia;
- d) práva na rovnakú odmenu, vrátane výhod, a na rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o prácu rovnakej hodnoty, ako aj rovnoprávnosť pri hodnotení kvality práce;
- e) práva na sociálne zabezpečenie, najmä v prípadoch dôchodku, nezamestnanosti, choroby, invalidity a staroby a inej neschopnosti pracovať, ako aj práva na platenú dovolenku;
- f) práva na ochranu zdravia a na bezpečné pracovné podmienky vrátane ochrany poslania ženy ako matky.

2. Za účelom zabránenia diskriminácii žien z dôvodu manželstva alebo materstva a zabezpečenia ich

reálneho práva na prácu prijímú štáty, zmluvné strany, všetky príslušné opatrenia:

- a) na zákaz, pod hrozbou uvalenia sankcií, prepúšťania z dôvodov tehotenstva alebo materskej dovolenky a diskriminácie pri prepúšťaní z dôvodov manželského stavu;
- b) na zavedenie materskej dovolenky s platom alebo s porovnateľnými sociálnymi výhodami bez straty predchádzajúceho zamestnania, služobného postavenia alebo sociálnych príspevkov;
- c) na presadenie poskytovania nevyhnutných doplnkových sociálnych služieb umožňujúcich rodičom spájať rodinné povinnosti s pracovnými povinnosťami a účasťou na verejnom živote, najmä podporovaním zriaďovania a rozvoja siete zariadení starostlivosti o deti;

d) na poskytovanie osobitnej ochrany tehotným ženám v druhoch práce, ktoré sa ukázali byť pre ne škodlivé.

3. Právne predpisy upravujúce poskytovanie ochrany vo veciach uvedených v tomto článku, sa budú pravidelne prehodnocovať vo svetle vedeckých a technických znalostí a podľa potreby sa budú revidovať, zrušovať alebo rozširovať.

Čl.12

1. Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien v oblasti

starostlivosti o zdravie, s cieľom zabezpečiť na základe rovnoprávnosti mužov a žien, prístup k zdravotníckym službám, včítane tých, ktoré sa vzťahujú na plánovanie rodiny.

2. Bez ujmy ustanoveniu odseku 1, zabezpečia štáty, zmluvné strany, ženám príslušné služby v súvislosti s tehotenstvom, šestonedelím a popôrodným obdobím, pričom podľa potreby budú tieto služby bezplatné a takisto zabezpečia zodpovedajúcu výživu počas tehotenstva a kojenia.

Čl.13

Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien v ostatných oblastiach hospodárskeho a spoločenského života s cieľom zabezpečiť, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, rovnaké práva, najmä:

- a) právo na rodinné prídavky;
- b) právo na bankové pôžičky, hypotéky a iné formy finančného úveru;
- c) právo na rekreáciu, šport a účasť na všetkých formách kultúrneho života.

Čl.14

1. Štáty, zmluvné strany, vezmú do úvahy osobitné problémy, pred ktorými stoja vidiecke ženy, a významnú úlohu, ktorú majú v hospodárskom živote a zachovanie ich rodín, včítane ich práce v nezárobkových sektoroch hospodárstva, a prijímú všetky príslušné opatrenia na zabezpečenie vykonávania ustanovení tohto Dohovoru na ženy vo vidieckych oblastiach.

2. Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien vo vidieckych oblastiach s cieľom zabezpečiť im, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, účasť na rozvoji vidieka a na prospechu z neho a najmä týmto ženám zabezpečia právo:

- a) účasti na vypracúvaní a vykonávaní plánovania rozvoja na všetkých úrovniach;
- b) na prístup k primeraným zariadeniam starostlivosti o zdravie, včítane informácií, poradenstva a služieb v oblasti plánovania rodiny;
- c) mať priamy prospech z programov sociálneho zabezpečenia;
- d) získavať všetky druhy školenia a vzdelania, formálneho aj neformálneho, včítane vzdelávacích programov, ako aj využívať všetky komunálne a ďalšie služby, medzi iným za účelom zvýšenia ich technickej kvalifikácie;
- e) organizovať svojpomocné skupiny a družstvá s cieľom získať rovnaký prístup k hospodárskym príležitostiam prostredníctvom zamestnania alebo nezávislých povolání;
- f) účasti vo všetkých druhoch spoločenskej činnosti;

g) mať prístup k poľnohospodárskym úverom a pôžičkám, trhovým zariadeniam, vhodnej technike a

na rovnaké zaobchádzanie pri pozemkových a agrárnych reformách, ako aj v programoch osídľovania krajiny;

h) mať primerané životné podmienky, najmä pokiaľ ide o bývanie, sanitárne zariadenia, dodávky elektriny a vody, dopravu a spoje.

ČASŤ IV

Čl.15

1. Štáty, zmluvné strany, poskytnú ženám rovnosť s mužmi pred zákonom.

2. Štáty, zmluvné strany, poskytnú ženám v občianskoprávných záležitostiach právnu spôsobilosť,

ktorá je totožná so spôsobilosťou mužov, a rovnaké možnosti pre uplatnenie tejto spôsobilosti.

Najmä poskytnú ženám rovnaké práva uzavierať zmluvy a spravovať majetok a budú voči nim postupovať rovnako vo všetkých štádiách súdneho konania.

3. Štáty, zmluvné strany, súhlasia s tým, aby sa všetky zmluvy a všetky iné súkromné dokumenty akéhokoľvek druhu, ktorých právny účinok je namierený na obmedzenie právnej spôsobilosti žien,

považovali za ničotné a neplatné.

4. Štáty, zmluvné strany, poskytnú mužom a ženám rovnaké práva, pokiaľ ide o zákony vzťahujúce sa na pohyb osôb a slobodu zvoliť si miesto pobytu a bydlisko.

Čl.16

1. Štáty, zmluvné strany, prijímú všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien vo všetkých veciach týkajúcich sa manželstva a rodinných vzťahov a najmä zabezpečia, na základe rovnoprávnosti mužov a žien:

a) rovnaké právo na vstup do manželstva;

b) rovnaké právo slobodne si vybrať manžela a vstúpiť do manželstva iba so slobodným a úplným súhlasom;

c) rovnaké práva a povinnosti po dobu trvania manželstva a pri jeho zániku;

d) rovnaké rodičovské práva a povinnosti bez ohľadu na ich manželský stav, vo veciach týkajúcich

sa ich detí. Vo všetkých prípadoch musia byť záujmy detí prvoradé;

e) rovnaké práva rozhodnúť sa slobodne a zodpovedne o počte a čase narodenia ich detí a mať prístup k informáciám, vzdelaniu a prostriedkom, ktoré im umožnia uplatňovať tieto práva;

f) rovnaké práva a povinnosti, pokiaľ ide o poručníctvo, zverenstvo, opatrovníctvo a adopciu detí alebo podobné inštitúcie existujúce v národných zákonodarstvách. Vo všetkých prípadoch musia

byť záujmy detí prvoradé;

g) rovnaké osobné práva manželov, vrátane práva zvoliť si rodinné meno, povolanie alebo zamestnanie;

h) rovnaké práva pre oboch manželov, pokiaľ ide o vlastníctvo, nadobudnutie, riadenie, správu, užívanie a disponovanie s majetkom, bezplatne alebo za protihodnotu.

2. Zasnúbenie a manželstvo detí nemajú právny účinok a budú prijaté všetky nevyhnutné opatrenia, včítane legislatívnych, na to, aby sa určil minimálny vek pre uzavretie manželstva a aby sa registrácia manželstva v úradnej matrike stala povinnou.

ČASŤ V

Čl.17

1. Za účelom posúdenia pokroku, ktorý bol dosiahnutý pri plnení tohto Dohovoru, bude ustanovený Výbor pre odstránenie diskriminácie žien (naďalej uvádzaný ako Výbor), ktorý bude pozostávať v čase nadobudnutia platnosti Dohovoru z 18, a po jeho ratifikácii alebo prístupu k nemu tridsiatym piatym štátom, zmluvnou stranou, z 23 odborníkov s vysokou morálnou úrovňou a schopnosťou v oblasti, ktorej sa tento Dohovor týka. Týchto odborníkov zvolia štáty, zmluvné strany z radov ich občanov, pričom sa prihliadne na spravodlivé geografické rozdelenie a zastúpenie rôznych foriem civilizácie a hlavných právnych systémov a budú pôsobiť ako súkromné osoby.

2. Členovia Výboru budú zvolení tajným hlasovaním zo zoznamu osôb vymenovaných štátmi, zmluvnými stranami. Každý štát, zmluvná strana môže vymenovať jednu osobu z radov svojich občanov.

3. Prvé voľby sa uskutočnia šesť mesiacov od dátumu nadobudnutia platnosti tohto Dohovoru. Najmenej tri mesiace pred dátumom každých volieb zašle generálny tajomník Organizácie Spojených národov list štátom, zmluvným stranám, v ktorom ich vyzve, aby do dvoch mesiacov predložili svojich kandidátov.

Generálny tajomník pripraví abecedný zoznam všetkých takto vymenovaných osôb s uvedením štátov, zmluvných strán, ktoré ich vymenovali, a predloží ho štátom, zmluvným stranám.

4. Voľby členov Výboru sa budú konať na schôdzi štátov, zmluvných strán zvolanej generálnym tajomníkom do sídla Organizácie Spojených národov. Na schôdzi, ktorej kvórum budú tvoriť dve tretiny štátov, zmluvných strán, osobami zvolenými do Výboru budú tí kandidáti, ktorí

získajú najväčší počet hlasov a súčasne absolútnu väčšinu hlasov prítomných a hlasujúcich zástupcov štátov, zmluvných strán.

5. Členovia Výboru budú zvolení na štyri roky. Avšak funkčné obdobie deviatich členov, ktorí boli

zvolení v prvých voľbách, vyprší po dvoch rokoch; mená týchto deviatich členov vyberie žrebom predseda Výboru okamžite po prvých voľbách.

6. Voľby piatich dodatočných členov Výboru sa budú konať v súlade s ustanoveniami odsekov 2, 3 a

4 tohto článku po tridsiatej piatej ratifikácii alebo prístupe. Funkčné obdobie dvoch z dodatočných členov zvolených pri tejto príležitosti vyprší po dvoch rokoch. Mená týchto dvoch členov vyberie žrebom predseda Výboru.

7. V prípade uvoľnenia miesta vymenuje štát, zmluvná strana, ktorého odborník prestal pracovať ako člen Výboru, ďalšieho odborníka z radov svojich občanov, pričom toto vymenovanie bude

podliehať schváleniu Výboru.

8. Členovia Výboru budú so súhlasom Valného zhromaždenia platení zo zdrojov Organizácie Spojených národov v lehotách a za podmienok ustanovených Valným zhromaždením s prihliadnutím na význam povinností Výboru.

9. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov poskytne nevyhnutný personál a zariadenie pre účinné uskutočňovanie funkcií Výboru podľa tohto Dohovoru.

Čl.18

1. Štáty, zmluvné strany, sa zaväzujú, že predložia generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov na prerokovanie Výborom správu o legislatívnych, súdnych, administratívnych alebo iných opatreniach, ktoré prijali za účelom uvedenia ustanovení Dohovoru do

života, a o pokroku, ktorý sa v tomto smere dosiahol:

- a) do jedného roka po nadobudnutí platnosti pre príslušný štát;
- b) potom aspoň každé štyri roky a ďalej kedykoľvek o to Výbor požiada.

2. Správy môžu informovať o okolnostiach a ťažkostiach, ktoré majú vplyv na stupeň plnenia záväzkov podľa tohto Dohovoru.

Čl.19

1. Výbor prijme svoj vlastný rokovací poriadok.
2. Výbor zvolí svojich funkcionárov na dva roky.

Čl.20

1. Výbor sa bude obvykle schádzať na dobu najviac dvoch týždňov ročne za účelom prerokovania správ predložených v súlade s článkom 18 tohto Dohovoru.

2. Schôdze Výboru sa budú obvykle konať v sídle Organizácie Spojených národov, prípadne na inom vhodnom mieste, ktoré určí Výbor.

Čl.21

1. Výbor bude prostredníctvom Hospodárskej a sociálnej rady podávať každý rok správu Valnému zhromaždeniu o svojej činnosti a môže predkladať návrhy a všeobecné odporúčania založené na preštudovaní správ a informácií zaslaných štátmi, zmluvnými stranami. Také návrhy a všeobecné odporúčania budú zahrnuté do správy Výboru spolu s prípadnými komentármi štátov, zmluvných strán.

2. Generálny tajomník bude odovzdávať Komisii pre postavenie žien správu Výboru na informáciu.

Čl.22

Odborné organizácie majú právo byť zastúpené pri prerokúvaní plnení tých ustanovení tohto

Dohovoru, ktoré patria do sféry ich činnosti. Výbor môže vyzvať odborné organizácie, aby predložili správu o plnení Dohovoru v oblastiach, ktoré patria do sféry ich činnosti.

ČASŤ VI

Čl.23

Nič z tohto Dohovoru nebude na ujmu ustanoveniam, ktoré môžu ešte lepšie viesť k dosiahnutiu rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami, ktoré môžu byť obsiahnuté:

- a) v zákonodarstve štátu, zmluvnej strany; alebo
- b) v akomkoľvek inom medzinárodnom dohovore, zmluve alebo dohode, ktorá je pre tento štát platná.

Čl.24

Štáty, zmluvné strany sa zaväzujú, že prijmú na národnej úrovni všetky nevyhnutné opatrenia zamerané na dosiahnutie plného uskutočnenia práv ustanovených týmto Dohovorom.

Čl.25

1. Tento Dohovor bude otvorený na podpis všetkými štátmi.
2. Depozitárom tohto Dohovoru je generálny tajomník Organizácie Spojených národov.
3. Tento Dohovor podlieha ratifikácii. Ratifikačné listiny budú uložené u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.
4. Tento Dohovor bude otvorený na prístup všetkým štátom. Prístup sa uskutoční uložením listiny o prístupe u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

Čl.26

1. Žiadosť o revíziu tohto Dohovoru sa môže vzniesť kedykoľvek ktorýmkoľvek štátom, zmluvnou stranou, písomnou notifikáciou zaslanou generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov.
2. O prípadných krokoch, ktoré sa urobia, pokiaľ ide o takú žiadosť, rozhodne Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov.

Čl.27

1. Tento Dohovor nadobudne platnosť tridsiatym dňom po dátume uloženia dvadsiatej listiny o ratifikácii alebo prístupe u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.
2. Pre každý štát, ktorý ratifikuje tento Dohovor alebo k nemu pristúpi po uložení dvadsiatej listiny o ratifikácii alebo prístupe, nadobudne tento Dohovor platnosť tridsiatym dňom po dátume uloženia jeho listiny o ratifikácii alebo prístupe.

Čl.28

1. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov bude prijímať a rozosielať všetkým

štátom text výhrad, ktoré štáty urobili pri ratifikácii alebo pri prístupe.

2. Výhrada, ktorá nie je zlučiteľná s predmetom a účelom tohto Dohovoru, je neprípustná.

3. Výhrady sa môžu odvolať kedykoľvek nótou zaslanou generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov, ktorý o tom bude informovať všetky štáty. Tieto nóty nadobudnú účinnosť dňom ich prijatia.

Čl.29

1. Akýkoľvek spor medzi dvoma alebo viacerými štátmi, zmluvnými stranami, pokiaľ ide o výklad

alebo vykonávanie tohto Dohovoru, ktorý sa nevyrieši rokovaním, sa na žiadosť jedného z nich odovzdá arbitráži. Ak sa strany do šiestich mesiacov odo dňa žiadosti o arbitráž nedohodnú o organizácii arbitráže, môže ktorákoľvek zo strán tento spor odovzdať Medzinárodnému súdnemu dvoru na základe žiadosti podanej v súlade so Štatútom súdneho dvora.

2. Každý štát, zmluvná strana môže pri podpise alebo pri ratifikácii tohto Dohovoru alebo pri prístupe k nemu vyhlásiť, že sa necíti byť viazaný odsekom 1 tohto článku. Ostatné štáty, zmluvné

strany nebudú viazané odsekom 1 tohto článku vo vzťahu ku ktorémukoľvek štátu, zmluvnej strane,

ktorý takú výhradu urobil.

3. Ktorýkoľvek štát, zmluvná strana, ktorý urobil výhradu v súlade s odsekom 2 tohto článku, môže

takú výhradu kedykoľvek odvolať notifikáciou generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov.

Čl.30

Tento Dohovor, ktorého znenia v arabštine, čínštine, angličtine, francúzštine, ruštine a španielčine majú rovnakú platnosť, bude uložený u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

Na dôkaz čoho dole podpísaní, riadne na to oprávnení, podpísali tento Dohovor.

Príloha 2: Znenie Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

O Z N Á M E N I E

Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky

Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky oznamuje, že 6. októbra 1999 bol v New Yorku prijatý Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila s Opčným protokolom súhlas uznesením č. 1046 z 22. septembra 2000 a prezident Slovenskej republiky ho ratifikoval 26. októbra 2000.

Opčný protokol nadobudol platnosť 22. decembra 2000 na základe článku 16 ods. 1 a pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 17. februára 2001 na základe článku 16 ods. 2.

O P Č N Ý P R O T O K O L

k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Protokolu, poznamenávajú, že Charta Spojených národov potvrdzuje vieru v základné ľudské práva, dôstojnosť a hodnotu človeka a rovnaké práva žien a mužov, tiež poznamenávajú, že Všeobecná deklarácia ľudských práv vyhlasuje, že všetky ľudské bytosti prichádzajú na svet slobodné a rovnocenné v dôstojnosti a právach a že každý má nárok na všetky práva a slobody tu stanovené, bez rozlišovania akéhokoľvek druhu, vrátane rozlišovania na základe pohlavia, pripomínajúc, že medzinárodné dohovory o ľudských právach a ďalšie medzinárodné inštrumenty týkajúce sa ľudských práv zakazujú diskrimináciu na základe pohlavia, taktiež pripomínajúc Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (ďalej len „Dohovor“), v ktorom štáty, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, odsudzujú diskrimináciu žien vo všetkých jej formách a zaväzujú sa realizovať všetkými primeranými prostriedkami a bezodkladne politiku odstraňovania diskriminácie žien, potvrdzujúc svoje rozhodnutie zabezpečiť ženám úplné a rovnocenné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd a prijatie efektívnych krokov na zamedzenie porušovaniu týchto práv a slobôd, dohodli sa takto:

Článok 1

Štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Protokolu (ďalej len „zmluvný štát“), uznáva kompetencie Výboru na odstránenie diskriminácie žien (ďalej len „Výbor“) prijímať a posudzovať oznámenia podané v súlade s článkom 2.

Článok 2

Oznámenia možno predkladať jednotlivcami alebo v mene jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov, na ktoré sa vzťahuje jurisdikcia zmluvného štátu, ktorí tvrdia, že sa stali obeťami porušenia ktoréhokoľvek z práv ustanovených v Dohovore príslušným zmluvným štátom. Ak je oznámenie podané v mene jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov, bude to s ich súhlasom, ak autor neodôvodní konanie v ich mene bez ich súhlasu.

Článok 3

Oznámenia sú písomné a nie sú anonymné. Výbor neprijme oznámenie, ak sa týka štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, ktorý však nie je zmluvnou stranou tohto Protokolu.

Článok 4

1. Výbor nebude brať do úvahy oznámenie, ak nie je overené, že sa vyčerpali všetky dostupné vnútroštátne prostriedky, okrem prípadov, keď uplatnenie takýchto opravných prostriedkov sa

neprimerane predlzuje, alebo nie je pravdepodobné, že prinesie efektívnu nápravu.

2. Výbor vyhlási oznámenie za neprijateľné, ak

- a) rovnakú vec posudzoval Výbor už predtým, alebo ktorá bola a je už predmetom iného medzinárodného vyšetrovacieho alebo zmierovacieho konania,
- b) je nezlučiteľné s ustanoveniami Dohovoru,
- c) je zjavne nepodložené alebo nedostatočne podložené,
- d) ide o zneužitie práva na podanie oznámenia,
- e) skutočnosti, ktoré sú predmetom oznámenia, sa vyskytli pred dňom nadobudnutia platnosti tohto Protokolu pre zmluvný štát s výnimkou prípadov, keď dané skutočnosti pretrvávali aj po tomto dátume.

Článok 5

1. Kedykoľvek po prijatí oznámenia a pred stanovením podstaty prípadu môže Výbor postúpiť príslušnému zmluvnému štátu na urgentné zváženie žiadosť, aby tento zmluvný štát prijal také predbežné opatrenia, ktoré sú potrebné na zamedzenie nenapraviteľnému poškodeniu obete alebo obetí uvádzaného porušenia.

2. Ak Výbor vykoná svoje právomoci podľa odseku 1 tohto článku, neznamená to, že prijal alebo stanovil podstatu oznámenia.

Článok 6

1. Ak Výbor uzná oznámenie za prijateľné bez jeho postúpenia príslušnému zmluvnému štátu a za predpokladu, že jednotlivец alebo jednotlivci súhlasia so zverejnením ich totožnosti tomuto zmluvnému štátu, Výbor dôverne upovedomí príslušný zmluvný štát o oznámeniach, ktoré boli Výboru predložené v zmysle tohto Protokolu.

2. Do šiestich mesiacov príslušný zmluvný štát predloží Výboru písomné vysvetlenie alebo stanovisko objasňujúce záležitosť a informácie o nápravných opatreniach, ak nejaké tento štát prijal.

Článok 7

1. Výbor posúdi oznámenia prijaté v zmysle tohto Protokolu so zreteľom na všetky jemu dostupné informácie predložené jednotlivcami alebo skupinami alebo v ich mene a príslušným štátom za predpokladu, že tieto informácie sú postúpené dotknutým stranám.

2. Pri posudzovaní oznámení v zmysle tohto Protokolu Výbor zasadá neverejne.

3. Po posúdení oznámenia Výbor postúpi svoje stanovisko k nemu spolu s odporúčaniami, ak boli nejaké prijaté, dotknutým stranám.

4. Zmluvný štát náležite zväži stanovisko Výboru spolu s prijatými odporúčaniami a do šiestich mesiacov od prijatia zistení, pripomienok a odporúčaní Výboru predloží Výboru písomné stanovisko vrátane informácií o opatreniach, ktoré sa prijali so zreteľom na názory a odporúčania Výboru.

5. Výbor môže požiadať príslušný zmluvný štát o predloženie ďalších informácií o akýchkoľvek opatreniach, ktoré tento štát prijal ako reakciu na názory alebo odporúčania Výboru, ak nejaké boli prijaté, vrátane tých, ktoré Výbor považuje za primerané, v následných správach zmluvného štátu v zmysle článku 18 Dohovoru.

Článok 8

1. Ak Výbor dostane spoľahlivé informácie, ktoré podľa jeho názoru obsahujú odôvodnené údaje o vážnom alebo systematickom porušovaní práv ustanovených v Dohovore zmluvným štátom, vyzve tento štát k spolupráci pri posúdení týchto informácií a na tento účel k predloženiu stanoviska k daným informáciám.

2. S prihliadnutím na všetky pripomienky, ktoré môže príslušný zmluvný štát predložiť, ako aj akékoľvek ďalšie dôležité informácie, ktoré mal Výbor k dispozícii, Výbor môže poveriť jedného alebo viacerých svojich členov, aby uskutočnili vyšetrowanie a urýchlene predložili Výboru správu. Tam, kde je to odôvodnené, a so súhlasom zmluvného štátu môže vyšetrowanie zahŕňať aj návštevu jeho územia.

3. Po preverení zistení takéhoto vyšetrowania Výbor predloží svoje zistenia príslušnému zmluvnému štátu spolu s pripomienkami a odporúčaniami.

4. Príslušný zmluvný štát do šiestich mesiacov od prijatia zistení, pripomienok a odporúčaní Výboru predloží Výboru svoje stanovisko.

5. Takéto vyšetrowanie sa vykoná dôverne a so snahou o spoluprácu so zmluvným štátom vo všetkých fázach konania.

Článok 9

1. Výbor môže vyzvať príslušný zmluvný štát, aby do svojej správy v zmysle článku 18 Dohovoru zahrnul podrobnosti o všetkých opatreniach prijatých ako následok vyšetrowania vykonaného v zmysle článku 8 tohto Protokolu.

2. Výbor môže, ak je to potrebné, po uplynutí šesťmesačnej lehoty v zmysle článku 8.4 vyzvať príslušný zmluvný štát, aby informoval o opatreniach, ktoré sa prijali v dôsledku takéhoto vyšetrowania.

Článok 10

1. Každý zmluvný štát môže v čase podpísania alebo ratifikácie tohto Protokolu alebo pristúpenia k nemu vyhlásiť, že neuznáva právomoc Výboru tak, ako ju stanovujú články 8 a 9.
2. Každý zmluvný štát, ktorý urobil vyhlásenie podľa odseku 1 tohto článku, môže kedykoľvek odvolať toto vyhlásenie prostredníctvom nóty odovzdanej generálnemu tajomníkovi.

Článok 11

Zmluvný štát prijme všetky primerané opatrenia, aby sa zabezpečilo, že jednotlivci v jeho jurisdikcii nebudú predmetom zlého zaobchádzania alebo zastrasovania v dôsledku komunikácie s Výborom v zmysle tohto Protokolu.

Článok 12

Výbor zahrnie do svojej výročnej správy podľa článku 21 Dohovoru súhrnnú informáciu o svojich aktivitách v zmysle tohto Protokolu.

Článok 13

Každý zmluvný štát sa zaväzuje zabezpečiť, aby sa Dohovor a tento Protokol stali všeobecne známe a umožniť prístup k informáciám o stanoviskách a odporúčaní Výboru, najmä o záležitostiach týkajúcich sa tohto zmluvného štátu.

Článok 14

Výbor vypracuje vlastný rokovací poriadok, ktorý bude dodržiavať pri vykonávaní svojich funkcií ustanovených mu podľa tohto Protokolu.

Článok 15

1. Tento Protokol je otvorený na podpis všetkým štátom, ktoré podpísali alebo ratifikovali Dohovor alebo k nemu pristúpili.
2. Tento Protokol podlieha ratifikácii všetkými štátmi, ktoré ratifikovali Dohovor alebo k nemu pristúpili. Ratifikačné listiny budú uložené u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.
3. Tento Protokol je otvorený na prístup všetkým štátom, ktoré ratifikovali Dohovor alebo k nemu pristúpili.
4. Prístup sa uskutočňuje uložením listiny o prístupe u generálneho tajomníka OSN.

Článok 16

1. Tento Protokol nadobudne platnosť tri mesiace po uložení desiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

2. Pre každý štát, ktorý ratifikuje tento Protokol alebo k nemu pristúpi po nadobudnutí jeho platnosti, nadobudne tento Protokol platnosť tri mesiace po dátume uloženia jeho ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe.

Článok 17

K tomuto Protokolu nie sú povolené žiadne výhrady.

Článok 18

1. Ktorýkoľvek zmluvný štát môže navrhnúť zmenu tohto Protokolu a odovzdať takýto návrh generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Generálny tajomník následne postúpi akékoľvek pozmeňovacie návrhy zmluvným štátom so žiadosťou, aby mu oznámili, či podporujú zvolanie konferencie štátov s cieľom zvážiť a hlasovať o zmene. V prípade, že aspoň jedna tretina zmluvných štátov podporí zvolanie konferencie, generálny tajomník zvolá konferenciu pod záštitou Organizácie Spojených národov. Akákoľvek zmena prijatá väčšinou prítomných a hlasujúcich zmluvných štátov sa predloží Valnému zhromaždeniu na schválenie.

2. Zmeny nadobúdajú platnosť po ich schválení vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov a prijatí dvojtretinovou väčšinou zmluvných štátov tohto Protokolu v súlade s ich danými ústavnými procesmi.

3. V prípade, že táto zmena nadobudne platnosť, je záväzná pre tie zmluvné štáty, ktoré ju prijali, ostatné zmluvné štáty sú naďalej viazané ustanoveniami tohto Protokolu a skoršími zmenami, ktoré prijali.

Článok 19

1. Ktorýkoľvek zmluvný štát môže kedykoľvek vypovedať tento Protokol prostredníctvom písomnej nóty adresovanej generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Výpoveď nadobudne platnosť šesť mesiacov odo dňa prijatia nóty generálnym tajomníkom.

2. Výpoveď nemá vplyv na pretrvávajúce uplatňovanie ustanovení tohto Protokolu na akékoľvek oznámenia predložené v zmysle článku 2 alebo na šetrenie začaté v zmysle článku 8 pred dňom nadobudnutia účinnosti výpovede.

Článok 20

Generálny tajomník Organizácie Spojených národov bude informovať všetky štáty o

- a) podpisoch, ratifikáciách a prístupoch podľa tohto Protokolu,
- b) dátume nadobudnutia platnosti tohto Protokolu a akejkoľvek zmene v zmysle článku 18,
- c) oznámeniach o výpovedi podľa článku 19.

Článok 21

1. Tento Protokol, ktorého arabské, čínske, anglické, francúzske, ruské a španielske znenia majú rovnakú platnosť, bude uložený v archíve Organizácie Spojených národov.
2. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov zašle overené kópie tohto Protokolu všetkým štátom uvedeným v článku 25 Dohovoru.

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR v rámci dotačného programu podpredsedu vlády SR pre ľudské práva a národnostné menšiny Podpora a ochrana ľudských práv a slobôd. Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedná Možnosť voľby.